

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๐๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕)[๒]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกบรรดาสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ที่บัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๕๑ ภาค ๑๒ ตอนที่ ๒ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖

[๒] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๐ ตอนที่ ๓ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ "พระอุปัชฌาย์" หมายความว่า พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีเจ้าหน้าที่เป็นประธานและรับผิดชอบในการให้บรรพชาอุปสมบทตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๕ พระอุปัชฌาย์ มี ๒ ประเภท

(๑) พระอุปัชฌาย์สามัญได้แก่พระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากเจ้าคณะใหญ่ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงมอบหมายตามมติของมหาเถรสมาคม

(๒) พระอุปัชฌาย์วิสามัญ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระสังฆราช

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้ได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์อยู่ก่อนใช้กฎมหาเถรสมาคมให้คงเป็นพระอุปัชฌาย์ตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๒
การแต่งตั้งพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๗ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนึ่ง ให้มีพระอุปัชฌาย์เพียงหนึ่งรูป เว้นแต่มีกรณีพิเศษ

ข้อ ๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งพระอุปัชฌาย์ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) มีตำแหน่งในทางปกครองชั้นเจ้าอาวาสขึ้นไป เว้นแต่พระอารามหลวง

(๒) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๓) ไม่เป็นผู้มีร่างกายพิการทุพพลภาพไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรืออาพาธเป็นโรคติดต่อ เช่น โรคเรื้อนหรือวัณโรคในระยะอันตราย

(๔) มีประวัติความประพฤติดี

(๕) เป็นที่นับถือของประชาชน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์

(๖) เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอก เว้นแต่ในบางท้องถิ่น ซึ่งเจ้าคณะพิจารณาเห็นสมควรผ่อนผัน

(๗) มีความสามารถฝึกสอนผู้อยู่ในปกครองให้เป็นภิกษุสามเณรที่ดี ตามพระธรรมวินัย และสามารถบำเพ็ญกรณียกิจอันอยู่ในหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ได้

(๘) มีความรู้ความสามารถ ทำอุปสมบทกรรมให้ถูกต้องตามพระวินัยและระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์

ข้อ ๙ ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัดเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้พิจารณาเลือกพระสังฆาธิการผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติตามข้อ ๘ แล้วรายงานรับรองขอแต่งตั้งเสนอขึ้นไปตามลำดับจนถึงเจ้าคณะภาค ดังนี้

(๑) ตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะอำเภอเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

(๒) ตั้งรองเจ้าคณะอำเภอหรือเจ้าคณะตำบลเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะอำเภอเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

(๓) ตั้งรองเจ้าคณะตำบลหรือเจ้าอาวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะตำบลเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

เมื่อเจ้าคณะภาคได้รับรายงานรับรองขอแต่งตั้งแล้ว ให้ดำเนินการฝึกซ้อมอบรมหรือสอบความรู้ตามความในข้อ ๔๑ เมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้ว ให้เสนอรายงานรับรองไปยังเจ้าคณะใหญ่เพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ต่อไป

ข้อ ๑๐ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เป็นพระอุปัชฌาย์ สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งตามมติของมหาเถรสมาคม

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาเลือกแล้วเสนอรายงานรับรองตามลำดับ เพื่อทรงแต่งตั้งตามความในวรรคต้น

ข้อ ๑๑ พระสังฆาธิการจะปฏิบัติหน้าที่พระอุปัชฌาย์ได้ ต่อเมื่อได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์แล้ว

หมวด ๓
หน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๑๒ พระอุปัชฌาย์มีหน้าที่ให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรได้เฉพาะตน และเฉพาะภายในเขตตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๓ พระอุปัชฌาย์ต้องพบและสอบสวนกุลบุตรให้ได้คุณลักษณะก่อน จึงรับให้บรรพชาอุปสมบทได้ คุณลักษณะของกุลบุตรนั้น ดังนี้

(๑) เป็นคนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบล หรืออำเภอที่จะบวช และมีหลักฐาน มีอาชีพชอบธรรม หรือแม้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอื่น แต่เมื่อสอบสวนแล้วปรากฏว่าเป็นคนมีหลักฐานมีอาชีพชอบธรรม มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ใช่คนจรจัด

(๒) เป็นสุภาพชน มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ไม่มีความประพฤติเสียหาย เช่น ติดสุราหรือยาเสพติดให้โทษเป็นต้น

(๓) มีความรู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้

(๔) ไม่เป็นผู้มีทิฏฐิวิบัติ

(๕) เป็นผู้ปราศจากบรรพชาโทษ และมีร่างกายสมบูรณ์ อาจบำเพ็ญสมณกิจได้ ไม่เป็นคนชราไร้ความสามารถหรือทุพพลภาพ หรือพิกลพิการ

(๖) มีสมณบริขารครบถ้วนและถูกต้องตามพระวินัย

(๗) เป็นผู้สามารถกล่าวคำขอบรรพชาอุปสมบทได้ด้วยตนเองและถูกต้องไม่วิบัติ

ข้อ ๑๔ พระอุปัชฌาย์ ต้องงดเว้นการให้บรรพชาอุปสมบทแก่คนต้องห้ามเหล่านี้

(๑) คนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน

(๒) คนหลบหนีราชการ

(๓) คนต้องหาในคดีอาญา

(๔) คนเคยถูกตัดสินจำคุกโดยฐานเป็นผู้ร้ายสำคัญ

(๕) คนถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดทางพระศาสนา

(๖) คนมีโรคติดต่อเป็นที่น่ารังเกียจ เช่น วัณโรคในระยะอันตราย

(๗) คนมีอวัยวะพิการจนไม่สามารถปฏิบัติกิจพระศาสนาได้

ข้อ ๑๕ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทในวัดใด ต้องได้รับนิมนต์ของเจ้าอาวาสวัดนั้น ห้ามเข้าไปให้บรรพชาอุปสมบทในวัดของผู้อื่นโดยมิได้รับนิมนต์ของเจ้าอาวาส

ข้อ ๑๖ เจ้าอาวาสผู้เป็นพระอุปัชฌาย์จะรับผู้ใดบวช ต้องมีผู้รับรอง และให้ผู้รับรองของผู้นั้นนำผู้จะบวชมามอบตัว พร้อมด้วยใบสมัครและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบทตามความในข้อ ๔๑ ซึ่งจะขอได้จากพระอุปัชฌาย์ ก่อนถึงวันบรรพชาอุปสมบทไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ให้เจ้าอาวาสผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ สอบสวนผู้จะมาบวชตามความในข้อ ๑๓ และข้อ ๑๔ ซึ่งปรากฏตามข้อปฏิญญาในใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท และสอบถามผู้รับรองตามข้อรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท จนเป็นที่เข้าใจถูกต้องตรงกันดีแล้ว จึงรับใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทและใบรับรอง แล้วดำเนินการฝึกซ้อมต่อไป

ข้อ ๑๗ เจ้าอาวาสผู้มิได้เป็นพระอุปัชฌาย์ จะรับผู้ใดบวชในวัดของตน ให้นำผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบทนั้นไปมอบตัวแก่พระอุปัชฌาย์ พร้อมทั้งใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท ก่อนถึงวันบรรพชาอุปสมบทไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระอุปัชฌาย์ผู้จะรับบวชปฏิบัติตามความในข้อ ๑๖ วรรค ๒

ข้อ ๑๘ ใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท และใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท ให้ยื่นต่อเจ้าอาวาสผู้มิได้เป็นพระอุปัชฌาย์ ๒ ฉบับ เพื่อเจ้าอาวาสเก็บรักษาไว้ฉบับหนึ่ง และพระอุปัชฌาย์ เก็บรักษาไว้ฉบับหนึ่ง ถ้าเจ้าอาวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ให้ยื่นเพียงฉบับเดียว

ข้อ ๑๙ พระอุปัชฌาย์ เมื่อให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรแล้ว มีหน้าที่ต้องถือเอาเป็นภาระปกครองดูแลสั่งสอนสัทธิวิหาริกของตนให้ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ ต้องขวนขวายให้ได้รับการศึกษาพระธรรมวินัย และต้องออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริก ตามความในข้อ ๔๑ เพื่อแสดงสังกัดถิ่นที่อยู่และความบริสุทธิ์แห่งสมณเพศ

ถ้าสัทธิวิหาริกผู้มีพรรษายังไม่พ้น ๕ จะไปอยู่ในวัดอื่นใด เมื่อพระอุปัชฌาย์เห็นสมควร ก็ให้สอบถามไปยังเจ้าอาวาสวัดนั้น เมื่อได้รับคำยืนยันรับรองที่จะปกครองดูแลสั่งสอนแทนได้ จึงให้ทำหนังสือฝากและมอบภารธุระแก่เจ้าอาวาสวัดนั้น ให้เป็นผู้ปกครองดูแลสั่งสอนแทนตน

ถ้าสัทธิวิหาริกผู้นั้น จะย้ายไปอยู่ในวัดอื่นต่อไปอีกภายใน ๕ พรรษา ให้เจ้าอาวาสผู้รับฝากปกครองแจ้งไปยังพระอุปัชฌาย์เพื่อได้ปฏิบัติการตามความในวรรค ๒ แต่ถ้าพระอุปัชฌาย์นั้นพ้นจากความเป็นพระอุปัชฌาย์แล้ว ก็ให้เจ้าอาวาสผู้ปกครองปฏิบัติการตามความในวรรค ๒

ข้อ ๒๐ พระอุปัชฌาย์ต้องส่งบัญชีสัทธิวิหาริกของตนตามความในข้อ ๔๑

หมวด ๔

เขตพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๑ พระอุปัชฌาย์ จะให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรได้ ภายในเขตที่ระบุไว้ในตราตั้ง หรือเขตอำนาจที่ตนปกครองอยู่ในปัจจุบัน คือ ถ้าเป็น

(๑) เจ้าอาวาส ภายในวัดของตน

(๒) เจ้าคณะตำบล ภายในเขตตำบลของตน

(๓) เจ้าคณะอำเภอ ภายในเขตอำเภอของตน

(๔) เจ้าคณะจังหวัด ภายในเขตจังหวัดของตน

(๕) เจ้าคณะภาค ภายในเขตภาคของตน

พระอุปัชฌาย์ผู้มีตำแหน่งสูงกว่าเจ้าคณะภาค ไม่จำกัดเขต

ข้อ ๒๒ ถ้าไม่มีคำสั่งเป็นอย่างอื่นพระอุปัชฌาย์ผู้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่งปกครองให้บรรพชาอุปสมบทได้ในเขตอนุรูปแก่ตำแหน่งปกครองเดิมของตนตลอดเวลาที่ตนยังพำนักอยู่ในวัดหรือในเขตที่ตนเคยปกครองนั้น เว้นแต่เป็นเจ้าคณะภาคกิตติมศักดิ์ แม้มิได้อยู่ในเขตที่ตนเคยปกครองก็ให้บรรพชาอุปสมบทในเขตที่ตนเคยปกครองนั้นได้

ข้อ ๒๓ พระอุปัชฌาย์ผู้ลาออกจากตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือถูกให้ออกจากตำแหน่งในทางปกครอง และไม่ได้เป็นกิตติมศักดิ์ แต่ยังคงเป็นเจ้าอาวาส ให้เป็นพระอุปัชฌาย์ได้เฉพาะในวัดของตน

ข้อ ๒๔ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทนอกเขตของตนได้ ต่อเมื่อเจ้าของเขตขอร้องหรือได้ขออนุญาต หรือได้รับอนุญาตด้วยหนังสือจากเจ้าคณะภาคนั้น ๆ ในกรณีพิเศษเป็นครั้งคราว

หมวด ๕
การระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๕ หน้าที่พระอุปัชฌาย์ต้องระงับในเมื่อ

(๑) พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครอง และมิได้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่ง นั้น ๆ หรือถูกให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครอง

(๒) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๘

(๓) ถูกเป็นจำเลยในอธิกรณ์ที่มีโทษถึงให้สึก และอยู่ในระหว่างไต่สวนพิจารณาวินิจฉัย

(๔) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๖[๓] การระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามความในข้อ ๒๕ (๒) และ (๓) ของพระสังฆาธิการตำแหน่งต่ำกว่าชั้นเจ้าคณะอำเภอ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาของพระอุปัชฌาย์รูปนั้นรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด เพื่อพิจารณาสั่งระงับจากหน้าที่พระอุปัชฌาย์ ถ้าเป็นเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาสั่งระงับจากหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ส่วนพระสังฆาธิการตำแหน่งตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไป ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือพิจารณาสั่งระงับ

ข้อ ๒๗ การถอดถอนพระอุปัชฌาย์ตามความในข้อ ๒๕ (๔) ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

---

[๓] ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕) และให้ใช้ความใหม่แทนดังพิมพ์ไว้นี้แล้ว

หมวด ๖

จริยาพระอุปัชฌาย์

ส่วนที่ ๑

จริยา

ข้อ ๒๘ พระอุปัชฌาย์ ต้องเคารพเอื้อเฟื้อ สังวร ประพฤติ ตามพระธรรมวินัยและกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีของสัทธิวิหาริก

ข้อ ๒๙ พระอุปัชฌาย์ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๓๐ พระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหรือคำแนะนำชี้แจงของพระสังฆาธิการ ผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๓๑ พระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังมิให้บรรพชาอุปสมบทกรรม วิบัติบกพร่องไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ

ส่วนที่ ๒

การรักษาจริยา

ข้อ ๓๒ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ ควบคุม ดูแล แนะนำ ชี้แจง หรือสั่งพระอุปัชฌาย์ในเขตบังคับบัญชาของตน ให้ปฏิบัติตามจริยาพระอุปัชฌาย์โดยเคร่งครัด

ส่วนที่ ๓

การละเมิดจริยา

ข้อ ๓๓ พระอุปัชฌาย์รูปใด ปฏิบัติหน้าที่โดยละเมิดจริยาต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

(๒) ให้ระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ชั่วคราวไม่เกิน ๒ ปี

(๓) เรียกตัวมาอบรมชั่วคราวไม่เกิน ๑ ปี

(๔) ให้ทำทัณฑ์บน

(๕) ตำหนิโทษเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๓๔ การให้ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์นั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระอุปัชฌาย์ละเมิดจริยาโดยจงใจให้บรรพชาอุปสมบทแก่คนต้องห้ามตามความในข้อ ๑๔

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาของพระอุปัชฌาย์รูปนั้น รายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ในระหว่างที่ยังไม่มีคำสั่ง พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาเหนือ อาจสั่งให้พักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ก่อนได้ แต่ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้สั่งพัก

ข้อ ๓๕ พระอุปัชฌาย์รูปใด ละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากที่บัญญัติไว้ในข้อ ๓๔ เมื่อผู้บังคับบัญชาพิจารณาเห็นสมควรลงโทษสถานเบาลงมาสถานเดียว หรือหลายสถานโดยสมควรแก่ความผิด

(๑) ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด ให้ผู้บังคับบัญชารายงานเสนอตามลำดับจนถึงเจ้าคณะภาค เพื่อพิจารณาสั่งลงโทษแล้วรายงานผู้มีอำนาจแต่งตั้งทราบ

(๒) ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไป ให้ผู้บังคับบัญชารายงานเสนอตามลำดับ จนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษ

ข้อ ๓๖ ในกรณีที่พระอุปัชฌาย์เคยถูกสั่งลงโทษตามข้อ ๓๓ (๓) (๔) และ (๕) มาแล้ว ไม่เข็ดหลาบ กระทำผิดอีก ให้ลงโทษในสถานที่หนักกว่าโทษเดิม

ข้อ ๓๗ พระอุปัชฌาย์รูปใด ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๒๕ ก็ดี ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๓๓ (๒) ก็ดี ถูกพักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๓๔ วรรค ๓ ก็ดี หากฝ่าฝืนให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรอีก หรือถูกลงโทษตามความในข้อ ๓๓ (๒) แล้วไม่เข็ดหลาบ ละเมิดซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง ฐานขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามความในข้อ ๔๗ (๓) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับ จนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้เป็นพระอุปัชฌาย์รูปนั้น เพื่อพิจารณาสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

หมวด ๗
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓๘ พระภิกษุรูปใดไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ บังอาจให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตร

(๑) ถ้าพระภิกษุรูปนั้นดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ตามความในข้อ ๔๗ (๕) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติการตามความในมาตรา ๓๗ วรรค ๒

(๒) ถ้าพระภิกษุรูปนั้น มิได้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ให้เจ้าอาวาสผู้ปกครองจัดการให้พระภิกษุรูปนั้นออกไปเสียจากวัด และให้บันทึกเหตุที่ให้ออกนั้นในหนังสือสุทธิด้วย

มาตรา ๓๙ บุคคลผู้ได้รับการบรรพชาอุปสมบทตามความในข้อ ๓๗ และข้อ ๓๘ ให้ถือว่าบรรพชาอุปสมบทโดยมิชอบ ไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์อันพระภิกษุสามเณรจะพึงได้

มาตรา ๔๐ ในกรณีแต่งตั้งหรือถอดถอนพระอุปัชฌาย์ ให้ผู้แต่งตั้งหรือผู้ถอดถอนแจ้งไปยังสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

ในกรณีที่พระอุปัชฌาย์พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยประการใด ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตามความในวรรคต้น

ข้อ ๔๑ วิธีปฏิบัติในการฝึกซ้อมอบรมหรือสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ก็ดี ในการทำใบสมัครและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบทก็ดี ในการออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริกก็ดี ในการส่งบัญชีสัทธิวิหาริกก็ดี ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

๑. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๐๖) คือ เนื่องจากการให้บรรพชาอุปสมบทกุลบุตร อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ตามพระวินัย เป็นกิจการอันสำคัญยิ่งในคณะสงฆ์ เพราะเป็นกิจการที่อาจยังความเจริญหรือความเสื่อมเสียให้เกิดแก่คณะสงฆ์และพระศาสนาเช่นเดียวกับกิจการในทางการปกครองคณะสงฆ์อันอยู่ในหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

ฉะนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ จึงสมควรกำหนดให้เป็นไปในแนวเดียวกับการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นอกจากจะกำหนดคุณสมบัติและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ไว้เป็นพิเศษแล้ว ควรกำหนดวิธีการแต่งตั้งให้ผ่านพระสังฆาธิการตามลำดับชั้น และมอบให้เจ้าคณะใหญ่กับสมเด็จพระสังฆราช มีอำนาจแต่งตั้งตามประเภทของพระอุปัชฌาย์

ส่วนในการถอดถอนนั้น ควรกำหนดจริยาพระอุปัชฌาย์ขึ้นไว้ เพื่อเป็นหลักปฏิบัติหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์กับเป็นหลักในการควบคุมและลงโทษพระอุปัชฌาย์เช่นเดียวกับเรื่องจริยาพระสังฆาธิการ เฉพาะโทษละเมิดจริยาพระอุปัชฌาย์ในสถานหนักที่สุด ควรกำหนดไว้ให้แจ้งชัดโดยยึดถือความบกพร่องและความเสียหายเป็นหลักสำคัญ เพื่อเป็นทางป้องกันและแก้ไขมิให้เกิดความเสื่อมเสียแก่คณะสงฆ์และพระศาสนา

๒. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕) คือ เนื่องจากความในข้อ ๒๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์กำหนดการระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ ด้วยเหตุพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครอง และมิได้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่งนั้น ๆ หรือถูกพักจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครองตามความในข้อ ๒๕ (๑) ซึ่งต้องมีคำสั่งระงับของผู้บังคับบัญชาอีกชั้นหนึ่ง สมควรแก้ไขให้ระงับไปโดยมิต้องมีคำสั่งระงับของผู้บังคับบัญชา

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๐๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ "ไวยาวัจกร" หมายถึงคฤหัสถ์ผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิตยภัต และมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๑ ภาค ๑๒ ตอนที่ ๒ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖

หมวด ๑
การแต่งตั้งไวยาวัจกร

ข้อ ๔ คฤหัสถ์ผู้จะได้รับการแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกร ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) เป็นชาย มีสัญชาติไทย นับถือพระพุทธศาสนา

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์

(๓) เป็นผู้มีหลักฐานมั่นคง

(๔) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ไวยาวัจกรได้

(๕) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ

(๖) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สม ประกอบ หรือมีโรค เป็นที่รังเกียจแก่สังคม

(๗) ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี เช่น มีความประพฤติเสเพล เป็นนักเลงการพนัน เสพสุราเป็นอาจิณ หรือติดยาเสพติดให้โทษ

(๘) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออกจากราชการ หรือองค์การค้าของรัฐบาล หรือบริษัทห้างร้านเอกชน ในความผิดหรือมีมลทินมัวหมอง ในความผิดเกี่ยวกับการเงิน

(๑๐) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษจำคุก เว้นแต่มีความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

ข้อ ๕ ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้น ปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๔ เมื่อมีมติเห็นชอบในคฤหัสถ์ผู้ใด ก็ให้เจ้าอาวาสสั่งแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้นั้นเป็นไวยาวัจกร โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรตามความในวรรคต้น เพื่อความเหมาะสมจะแต่งตั้งไวยาวัจกรคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

ในกรณีที่มีไวยาวัจกรหลายคน ให้เจ้าอาวาสมอบหมายการงานแก่ไวยาวัจกรแต่ละคนเป็นหนังสือ

หมวด ๒
การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ไวยาวัจกร

ข้อ ๖ ไวยาวัจกรย่อมพ้นจากหน้าที่เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เจ้าอาวาสผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

(๔) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความในข้อ ๔

(๕) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่

(๖) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๗ ไวยาวัจกรผู้ใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ ก็ย่อมทำได้ เมื่อเจ้าอาวาสสั่งอนุญาตแล้ว จึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ และให้เจ้าอาวาสรายงานเจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๘ ไวยาวัจกรผู้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ตามความในข้อ ๖ (๓) ให้รักษาการในตำแหน่งหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งใหม่

ข้อ ๙ ไวยาวัจกรผู้ขาดคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ (๔) ให้เจ้าอาวาสสั่งให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ แล้วรายงานให้เจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่ไวยาวัจกรหย่อนความสามารถด้วยเหตุใด ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อเจ้าอาวาสเห็นสมควรให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ก็สั่งให้ออกได้ โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๑ การถอดถอนไวยาวัจกร ออกจากตำแหน่งหน้าที่ จะทำได้เมื่อไวยาวัจกรประพฤติมิชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ไม่ปฏิบัติหน้าที่จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

(๓) ขัดคำสั่งของเจ้าอาวาส ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้เจ้าอาวาสสั่งถอดถอนไวยาวัจกรผู้นั้นออกจากตำแหน่งหน้าที่ โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่ไวยาวัจกรพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ตามความในข้อ ๖ (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๖) ไวยาวัจกรผู้นั้นจะพ้นจากความรับผิดชอบในหน้าที่ ต่อเมื่อได้มอบหมายการงานพร้อมด้วยทรัพย์สินและหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของตนแก่ผู้เข้ารับตำแหน่งหน้าที่แทนตนเรียบร้อยแล้ว

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่ไวยาวัจกรว่างลง ถ้าเจ้าอาวาสเห็นสมควรจะสั่งแต่งตั้งผู้รักษาการในตำแหน่งไวยาวัจกรเป็นการชั่วคราวก็ได้

ผู้รักษาการไวยาวัจกร ให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับไวยาวัจกร

หมวด ๓
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑๔ เมื่อมีการแต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้รักษาการในตำแหน่งไวยาวัจกร หรือเมื่อไวยาวัจกรพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยเหตุใด ๆ

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้เจ้าอาวาสแจ้งไปยังกรมการศาสนา

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้เจ้าอาวาสแจ้งแก่นายอำเภอ เพื่อรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดและกรมการศาสนา

ข้อ ๑๕ คำสั่งของเจ้าอาวาสในการแต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้รักษาการแทนในตำแหน่ง ไวยาวัจกรก็ดี ในการให้ไวยาวัจกรหรือผู้รักษาการแทนในตำแหน่งไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ก็ดี ให้กระทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับนี้ คือเนื่องจากตำแหน่งไวยาวัจกร เป็นตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด อันเป็นกิจการสำคัญเกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียของวัดและพระศาสนา นอกจากนี้ ยังมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอีกส่วนหนึ่งด้วย

ฉะนั้น ในการแต่งตั้งไวยาวัจกร จึงสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีการคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติและความประพฤติอันเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ และสมควรกำหนดลักษณะความผิดและความบกพร่องไว้เป็นหลักการควบคุมและถอดถอนไวยาวัจกร ทั้งนี้เพื่อให้การดูแลรักษาและจัดผลประโยชน์ของวัดได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย

ส่วนวิธีการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกรนั้น ควรมอบให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอน โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖)[๑]

ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ นับแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกบรรดาสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ และระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่มีบัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๑ ภาค ๑๒ ตอนที่ ๒ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ทั้งฉบับนี้ถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๖ ตอนพิเศษ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ แล้ว

ข้อ ๔ หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเพื่อการลงนิคหกรรมพร้อมด้วยผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมและชั้นยุติแห่งการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ข้อ ๕ อธิกรณ์ที่ยังค้างปฏิบัติอยู่ก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับนี้ คือเนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ ได้บัญญัติมอบให้มหาเถรสมาคม มีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเพื่อให้การลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นไปโดยถูกต้องสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม พร้อมกำหนดผู้มีอำนาจลงนิคหกรรม และชั้นยุติแห่งการวินิจฉัยการลงนิคหกรรมด้วย

ฉะนั้น จึงสมควรตรากฎมหาเถรสมาคมขึ้นเพื่อวางระเบียบปฏิบัติในการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย โดยให้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑)[๒]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๘ ตอนที่ ๗ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๓

[๒] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๖ ตอนที่ ๕ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑

ข้อ ๔[๓] ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาส และจะแต่งตั้งเจ้าอาวาสทันทีมิได้ ให้เจ้าคณะตำบลนั้น แต่งตั้งรองเจ้าอาวาส เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูป ให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความ ในวรรค ๑ แล้วรีบรายงานโดยลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนดเวลา ๓๐ วัน เว้นแต่

(๑) ในกรณีที่เจ้าคณะภาค เห็นสมควรแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นในชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือ

(๒) ในกรณีที่พระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น เป็นเจ้าคณะจังหวัด หรือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย

ในกรณีดังกล่าวในข้อ (๑) หรือ (๒) ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดหรือพระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น แล้วแต่กรณี เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานโดยลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้แล้ว ให้เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะภาคแล้วแต่กรณี ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งเจ้าอาวาสภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ในท้องที่กันดารและยังไม่มี หรือหาพระภิกษุมีพรรษาพ้น ๕ มิได้ ให้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเกินหนึ่งปีได้ แต่เมื่อมีพระภิกษุพ้น ๕ พรรษาแล้ว ให้ดำเนินการตามความในวรรค ๔ โดยอนุโลม

---

[๓] ความเดิมได้ถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้นี้

ข้อ ๕ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้เจ้าคณะตำบลด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุ รูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส และรายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม สั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งหรือผู้สั่งแต่งตั้ง ด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอหรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณีให้พ้นจากหน้าที่ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ข้อ ๖[๔] ในกรณีดังกล่าวในข้อ ๕ ถ้าเจ้าอาวาสอาพาธ จนไม่อาจเสนอผู้ที่สมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสได้ ให้เจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะจังหวัด โดยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ หรือมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี แต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูป ให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าคณะภาคเห็นสมควรให้เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น ก็ให้เจ้าคณะภาคโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม แต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรค ๑ แล้ว ให้ผู้แต่งตั้งรีบรายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด หรือมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่เมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่ง หรือผู้สั่งแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอหรือมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี ให้พ้นจากหน้าที่หรือเจ้าอาวาสสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

---

[๔] ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้นี้

ข้อ ๗ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อยู่ และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วคราว ให้เจ้าอาวาสสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

ถ้ามีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคต้น เป็นเวลาติดต่อกันเกินกว่า ๓๐ วัน ให้เจ้าอาวาสรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคต้น พ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสให้พ้นจากหน้าที่ หรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเจ้าอาวาสกลับมาปฏิบัติหน้าที่ตามเดิม

ข้อ ๘ การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

๑. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓) คือ เนื่องด้วยสมควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ และวิธีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อ ๕ และข้อ ๖ แห่งกฎมหาเถรสมรคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส เพื่อให้สะดวกในการปฏิบัติยิ่งขึ้น และโดยที่กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๖) มีข้อความที่ได้แก้ไขไปแล้วเป็นส่วนมาก จึงสมควรยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส และตรากฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสขึ้นใหม่

๒. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑) คือ เนื่องจากการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามความในข้อ ๔-๕-๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ส่วนใหญ่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด มีบางกรณี กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะภาค

พระอารามหลวงโดยฐานะมีความสำคัญเป็นพิเศษอยู่ ในบางกรณีสมควรแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสในชั่วระยะเวลาหนึ่งแต่ไม่มีข้อกำหนดไว้ให้กระทำได้ มีกำหนดไว้เฉพาะกรณีที่พระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นเป็นเจ้าคณะจังหวัด หรือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด จึงให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

เพราะฉะนั้น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับนี้ กำหนดให้เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเข้าอยู่ในจำนวนผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงได้ด้วยในบางกรณี โดยเจ้าคณะภาคเป็นผู้แต่งตั้ง ในเมื่อพิจารณาเห็นเป็นการสมควร

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑)[๑]

ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ นับแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกข้อ ๓ (๗) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม แก่พระภิกษุ และให้ยกเลิกข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งอื่นเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๖ ตอนพิเศษ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๑

ลักษณะ ๑

บทนิยาม

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้

(๑) "พระภิกษุ" หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุซึ่งดำรงตำแหน่งสมณศักดิ์ต่ำกว่าพระราชาคณะ และ

ข. พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึง พระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะ ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการ และผู้ดำรงสมณศักดิ์ชั้นพระราชาคณะขึ้นไป

(๒) "ความผิด" หมายถึงการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย

(๓) "นิคหกรรม" หมายถึงการลงโทษตามพระธรรมวินัย

(๔) "ผู้มีส่วนได้เสีย" หมายถึงพระภิกษุปกตัตตะ ซึ่งมีสังกัดในวัดเดียวกันและมีสังวาสเสมอกันกับพระภิกษุผู้เป็นจำเลย

(๕) "ผู้เสียหาย" หมายถึงผู้ได้รับความเสียหายเฉพาะตัว เนื่องจากกระทำความผิดของพระภิกษุผู้เป็นจำเลย และหมายความรวมถึงผู้จัดการแทนผู้เสียหายในกรณีดังต่อไปนี้

ก. ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลตามกฎหมาย หรือตามที่พระภิกษุผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมพิจารณาเห็นสมควรให้เป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหาย เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งอยู่ในความดูแล

ข. ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือต่างบิดาหรือต่างมารดา เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งผู้เสียหายตายก่อนหรือหลังฟ้อง หรือป่วยเจ็บไม่สามารถจะจัดการเองได้

ค. ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลเฉพาะความผิดซึ่งกระทำแก่นิติบุคคล

(๖) "โจทก์" หมายถึง

ก. ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้เสียหายซึ่งฟ้องพระภิกษุต่อพระภิกษุผู้พิจารณาในข้อหาว่าได้กระทำความผิดหรือ

ข. พระภิกษุ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์ ในชั้นพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหา

(๗) "จำเลย" หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งถูกโจทก์ฟ้องต่อพระภิกษุผู้พิจารณา ในข้อหาว่าได้กระทำความผิด หรือ

ข. พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาซึ่งตกเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

(๘) "ผู้กล่าวหา" หมายถึงผู้บอกกล่าวการกระทำความผิดของพระภิกษุต่อพระภิกษุผู้พิจารณา โดยที่ตนมิได้เป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือมิได้เป็นผู้เสียหายและประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. เป็นพระภิกษุปกตัตตะหรือสามเณร ซึ่งถึงพร้อมด้วยศีลและอาจาระและมีสังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

ข. เป็นคฤหัสถ์ผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ มีความประพฤติเรียบร้อย มีวาจาเป็นที่เชื่อถือได้ และมีอาชีพเป็นหลักฐาน

(๙) "ผู้แจ้งความผิด" หมายถึงพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งไม่มีอำนาจลงนิคหกรรมแจ้งการกระทำความผิด หรือพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดของพระภิกษุซึ่งได้พบเห็นต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

(๑๐) "ผู้ถูกกล่าว" หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งถูกผู้กล่าวหาบอกกล่าวกระทำความผิดต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

ข. พระภิกษุซึ่งถูกผู้แจ้งความผิด แจ้งการกระทำผิด หรือพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

(๑๑) "ผู้มีอำนาจลงนิคหกรรม" หมายถึงพระภิกษุผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา

(๑๒) "เจ้าสังกัด" หมายถึงพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ชั้นเจ้าอาวาส เจ้าคณะเจ้าสังกัดซึ่งมีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่

(๑๓) "เจ้าของเขต" หมายถึงพระภิกษุผู้ปกครองชั้นเจ้าคณะซึ่งเป็นเจ้าของเขต ซึ่งมีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่

(๑๔) "ผู้พิจารณา" หมายถึงเจ้าสังกัดหรือเจ้าของเขตแล้วแต่กรณี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามวิธีปฏิบัติเบื้องต้น

(๑๕) "คณะผู้พิจารณา" หมายถึงมหาเถรสมาคม และคณะผู้พิจารณาซึ่งมีผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นหัวหน้า มีอำนาจหน้าที่ตามวิธีไต่สวนมูลฟ้องและวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

(๑๖) "คณะผู้พิจารณาชั้นต้น" หมายถึงคณะผู้พิจารณาตามความในข้อ ๒๔ ซึ่ง ประกอบด้วยอันดับ ๗ อันดับตามข้อ ๗ มีอำนาจลงนิคหกรรม ตามวิธีไต่สวนมูลฟ้องและวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น

(๑๗) "คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์" หมายถึงคณะผู้พิจารณาตามความในข้อ ๒๕ ซึ่งประกอบด้วยอันดับ ๔ อันดับ มีอำนาจลงนิคหกรรมตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

(๑๘) "คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกา" หมายถึงคณะผู้พิจารณาตามความในข้อ ๒๖ ซึ่งเป็นชั้นและอันดับสูงสุดตามข้อ ๒๗ มีอำนาจลงนิคหกรรม ตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา

ลักษณะ ๒
ผู้มีอำนาจลงนิคหกรรม

ข้อ ๕ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุ ซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์รูปเดียว หรือหลายรูป ซึ่งมีสังกัดในวัดเดียวกัน

(๑) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุนั้งสังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสเจ้าสังกัด เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสเจ้าสังกัด

(๒) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุนั้นมิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้อง และพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

กรณีดังกล่าวใน (๒) ให้ผู้พิจารณาแจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นแก่เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เพื่อแจ้งแก่เจ้าคณะและเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุรูปนั้นทราบ

ข้อ ๖ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุ ซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งมีสังกัดต่างวัดกระทำความผิดร่วมกัน

(๑) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุเหล่านั้นสังกัดอยู่ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุเหล่านั้นร่วมกันเป็นผู้พิจารณาส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัด ร่วมกับเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุเหล่านั้นรูปใดรูปหนึ่งตามที่เจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอนั้นพิจารณาเห็นสมควร

(๒) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุเหล่านั้นมิได้สังกัดอยู่ หรือในเขตจังหวัดที่สังกัดเพียงบางรูป ให้นำความในข้อ ๕ (๒) และวรรคสุดท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๗ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ซึ่งดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาส ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) เจ้าอาวาส หรือรองเจ้าคณะตำบล

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้นให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอ เลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

(๓) เจ้าคณะตำบล หรือรองเจ้าคณะอำเภอ

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเลือกเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะอำเภอเจ้าของเขต เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเลือกเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๔) เจ้าคณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะจังหวัด

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค ให้เจ้าคณะภาคเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะจังหวัดเจ้าของเขต เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค ให้เจ้าคณะภาคเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๕) เจ้าคณะจังหวัด หรือรองเจ้าคณะภาค

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตภาคที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ เจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด และให้เจ้าคณะใหญ่เลือกเจ้าคณะภาคในหนนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตภาคที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะภาคเจ้าของเขต เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ เจ้าคณะภาคเจ้าของเขต และให้เจ้าคณะใหญ่เลือกเจ้าคณะภาคในหนนั้น เข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๖) เจ้าคณะภาค ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

(๗) เจ้าคณะใหญ่ หรือกรรมการมหาเถรสมาคม ให้เป็นอำนาจของสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น ให้ถือตำแหน่งในขณะถูกฟ้องหรือถูกกล่าวหา ถ้าดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่ง ให้ถือตำแหน่งสูงเป็นหลักดำเนินการ

กรณีดังกล่าวใน (๒) และ (๓) ถ้าผู้พิจารณานั้น มิใช่เจ้าสังกัดของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหา ให้นำความในข้อ ๕ วรรคสุดท้าย มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนกรณีดังกล่าวใน (๔) และ (๕) ถ้าผู้พิจารณานั้น มิใช่เจ้าสังกัดของจำเลยหรือผู้ถูก กล่าวหา ให้แจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นแก่เจ้าสังกัด ซึ่งดำรงตำแหน่งชั้นเดียวกับตนทราบ

ข้อ ๘ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ก็ดี ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะก็ดี ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการก็ดี ให้นำความในข้อ ๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๙ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุทรงสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นต่าง ๆ ถ้าเป็น

(๑) พระราชาคณะชั้นสามัญหรือชั้นราช ซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ ๗ (๔) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) พระราชาคณะชั้นเทพ ซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่า เจ้าคณะภาค หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ ๗ (๕) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) พระราชาคณะชั้นธรรมขึ้นไป ซึ่งดำรงตำแหน่งปกครองสงฆ์ หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ ๗ (๗) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ถ้าพระราชาคณะรูปนั้นดำรงตำแหน่งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ให้เจ้าอาวาสเจ้าสังกัดเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้นอีกรูปหนึ่ง เฉพาะในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

ข้อ ๑๐ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดร่วมกัน

(๑) ในระหว่างพระภิกษุดังกล่าวในข้อ ๕ หรือข้อ ๖ กับพระภิกษุในข้อ ๗ หรือข้อ ๘ และหรือข้อ ๙

(๒) ในระหว่างพระภิกษุดังกล่าวในข้อ ๗ หรือข้อ ๘ และหรือข้อ ๙

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้นำความในข้อ ๗ ข้อ ๘ หรือข้อ ๙ มาใช้บังคับแล้วแต่กรณี แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นกรณีที่มีผู้พิจารณาหลายรูป ซึ่งดำรงตำแหน่งสูงต่ำกว่ากัน ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งสูง ถ้าดำรงตำแหน่งชั้นเดียวกัน ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น

ข้อ ๑๑ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร เมื่อพระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้นกลับเข้ามาในราชอาณาจักร

(๑) ถ้ากลับเข้ามาสำนักอยู่ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดสังกัดอยู่ให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์เจ้าสังกัด

(๒) ถ้ากลับมาสำนักอยู่ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดมิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้นมาสำนักอยู่

ในกรณีเช่นนี้ ให้นำความในข้อ ๕ ถึงข้อ ๑๐ แล้วแต่กรณี มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ลักษณะ ๓
การลงนิคหกรรม

หมวด ๑
วิธีปฏิบัติเบื้องต้น

ข้อ ๑๒ เมื่อโจทก์ฟ้องพระภิกษุในข้อหาว่าได้กระทำความผิดโดยยื่นฟ้องเป็นหนังสือด้วยตนเองต่อเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณา มีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี

เว้นแต่โจทก์ไม่สามารถจะไปยื่นฟ้องด้วยตนเอง จะมีหนังสือมอบให้ผู้ใดผู้หนึ่งไปยื่นฟ้องแทนก็ได้

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้พระภิกษุผู้พิจารณาตรวจลักษณะของโจทก์และลักษณะของคำฟ้องนั้นก่อน

(๑) ถ้าปรากฏว่า โจทก์ประกอบด้วยลักษณะตามข้อ ๔ (๖) ก. และคำฟ้องของโจทก์ประกอบด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

ก. ฟ้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่า จำเลยได้กระทำความผิดข้อเท็จจริง และรายละเอียดอันเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วย โดยสมควรเท่านั้นที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาดี

ข. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เป็นเรื่องเก่าอันมิได้คิดจะฟ้องมาแต่เดิม

ค. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เรื่องที่มีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมถึงที่สุดแล้ว

ง. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฝ่ายราชอาณาจักร หรือมิใช่เรื่องที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฝ่ายราชอาณาจักรถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่กรณีที่มีปัญหาทางพระวินัย

ในกรณีเช่นนี้ ให้สั่งรับคำฟ้องนั้นไว้เพื่อพิจารณาดำเนินการตามความในข้อ ๑๓

(๒) ถ้าปรากฏว่าโจทก์หรือคำฟ้องของโจทก์บกพร่องจากลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวใน (๑) ให้สั่งไม่รับคำฟ้องนั้น โดยระบุข้อบกพร่องไว้ในคำสั่งและแจ้งโจทก์ทราบ

ก่อนสั่งรับคำฟ้องหรือไม่รับคำฟ้อง ตามความใน (๑) หรือ (๒) ข้างต้น จะสอบถามโจทก์ให้ชี้แจงในเรื่องใด ๆ ซึ่งเกี่ยวกับลักษณะของโจทก์ หรือลักษณะของคำฟ้องนั้นอันเป็นที่สงสัยก็ได้ และให้จดคำชี้แจงของโจทก์นั้นไว้ประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่พระภิกษุผู้พิจารณาสั่งรับคำฟ้องของโจทก์ไว้แล้ว ให้เรียกพระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลย ตามข้อ ๔ (๗) ก. มาแจ้งคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบแล้วสอบถามและจดคำให้การของจำเลยไว้ โดยให้จำเลยลงชื่อในคำให้การนั้นด้วย แล้วดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพสมตามคำฟ้องของโจทก์ ให้มีอำนาจสั่งลงนิคหกรรมแก่จำเลย ตามคำรับสารภาพนั้น

ถ้าเป็นกรณีที่เกี่ยวกับความเสียหายในทางแพ่ง เมื่อโจทก์กับจำเลยตกลงประนีประนอม ยอมความกันประการใด ให้ทำบันทึกข้อตกลงนั้นไว้ และให้โจทก์จำเลยพร้อมด้วยพยานลงชื่อในบันทึกข้อตกลงนั้นด้วย

(๒) ถ้าจำเลยให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกฟ้องก็ดี ให้การปฏิเสธก็ดี ให้รายงานพร้อมทั้งส่งคำฟ้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไป

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่พระภิกษุผู้พิจารณาสั่งไม่รับคำฟ้องของโจทก์ ตามความในข้อ ๑๒ (๒) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ โจทก์มีสิทธิ์อุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น แล้วแต่กรณี โดยยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นเป็นหนังสือเสนอผู้ออกคำสั่งภายใน ๑๕ วัน นับแต่ทราบคำสั่งนั้น และให้ผู้ออกคำสั่งส่งอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นต้นแล้วแต่กรณี ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง

เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นได้รับอุทธรณ์คำสั่งนั้นแล้ว ให้วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง เมื่อวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสร็จแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังผู้ออกคำสั่ง เพื่อแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นแก่โจทก์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้น

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นต้นวินิจฉัยสั่งให้รับคำฟ้องนั้น ให้ผู้ออกคำสั่งดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ ต่อไป ถ้าวินิจฉัยสั่งไม่ให้รับคำฟ้องนั้น ให้เป็นอันถึงที่สุด

ข้อ ๑๕ เมื่อมีผู้กล่าวหาบอกกล่าวการกระทำความผิดของพระภิกษุ โดยยื่นคำกล่าวหาเป็นหนังสือด้วยตนเองต่อเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้พระภิกษุผู้พิจารณาตรวจลักษณะของผู้กล่าวหาตามข้อ ๔ (๘) ก. และลักษณะของคำกล่าวหาโดยอนุโลมตามลักษณะของคำฟ้องที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๒ (๑) ก่อน

(๑) ถ้าปรากฏว่าผู้กล่าวหาและคำกล่าวหานั้น ต้องด้วยลักษณะดังกล่าวในวรรคต้น ให้สั่งรับคำกล่าวหาไว้พิจารณาดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม ถ้าผู้ถูกกล่าวหาให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกกล่าวหาก็ดี ให้การปฏิเสธก็ดี ตามความในข้อ ๑๓ (๒) และเมื่อได้ไต่สวนมูลคำกล่าวหาแล้ว ปรากฏว่าคำกล่าวหานั้นไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ ๒๑ (๒)

(๒) ถ้าปรากกว่าผู้กล่าวหาหรือคำกล่าวหานั้นบกพร่องจากลักษณะดังกล่าวในวรรคต้น ให้สั่งไม่รับคำกล่าวหานั้น โดยระบุข้อบกพร่องไว้ในคำสั่งและแจ้งให้ผู้กล่าวหาทราบ แต่ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ ให้สั่งไม่รับคำกล่าวหานั้น โดยความเห็นของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี คำสั่งไม่รับคำกล่าวหาดังกล่าวนั้นเป็นอันให้ถึงที่สุด

วิธีปฏิบัติก่อนสั่งรับคำกล่าวหาหรือไม่รับคำกล่าวหา ให้นำความในข้อ ๑๒ วรรคท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๖ เมื่อพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ได้พบเห็นพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดของพระภิกษุ หรือพบเห็นการกระทำความผิดของพระภิกษุ

(๑) ถ้าผู้พบเห็นนั้นไม่มีอำนาจลงนิคหกรรมให้แจ้งพฤติการณ์การกระทำความผิดที่ได้พบเห็นนั้นเป็นหนังสือไปยังเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม ถ้าผู้ถูกกล่าวหาให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกกล่าวหาก็ดี ให้การปฏิเสธก็ดี ตามความในข้อ ๑๓ (๒) และเมื่อได้ไต่สวนมูลคำแจ้งความผิดนั้นแล้ว ปรากฏว่าคำแจ้งความผิดนั้นไม่มีมูลให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ ๒๑ (๒)

(๒) ถ้าผู้พบเห็นนั้น เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดเกิดขึ้นนั้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณา มีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. ในกรณีที่พบเห็นพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิด ให้ดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม ถ้าพระภิกษุผู้ต้องสงสัยในความผิดนั้นให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกรังเกียจสงสัยก็ดี หรือให้การปฏิเสธก็ดี ให้ดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม และเมื่อได้ไต่สวนแล้ว ปรากฏว่าพฤติการณ์อันเป็นที่น่าสงสัยในความผิดนั้นไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ ๒๑ (๒)

ข. ในกรณีที่พบเห็นการกระทำความผิดโดยประจักษ์ชัด ให้มีอำนาจสั่งลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้น โดยบันทึกพฤติการณ์และความผิดพร้อมด้วยคำสั่งลงนิคหกรรมนั้นไว้เป็นหลักฐาน และให้พระภิกษุผู้ถูกลงนิคหกรรมลงชื่อรับทราบไว้ด้วย

คำสั่งลงนิคหกรรมตามความใน (๒) ข. ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ พระภิกษุผู้ถูกลงนิคหกรรมมีสิทธิ์อุทธรณ์และฎีกาได้ แล้วแต่กรณี และให้นำความในหมวด ๓ ส่วนที่ ๓ และส่วนที่ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๒
วิธีไต่สวนมูลฟ้อง

ข้อ ๑๗ "มูลฟ้อง" หมายถึงมูลเหตุแห่งการฟ้องของโจทก์ ซึ่งฟ้องจำเลยด้วยมูลเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์ได้พบเห็นการกระทำความผิดของจำเลยด้วยตนเอง

(๒) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์ได้ยินการกระทำความผิดของจำเลยด้วยตนเอง หรือได้ฟังคำบอกเล่าที่มีหลักฐานอันควรเชื่อถือได้

(๓) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์รังเกียจสงสัย โดยมีพฤติการณ์ อันน่าเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิด

ข้อ ๑๘ ในการไต่สวนมูลฟ้อง ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นไต่สวนจากพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ซึ่งเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ อันอาจพิสูจน์ให้เห็นข้อมูลดังต่อไปนี้

(๑) การกระทำของจำเลยที่โจทก์นำมาฟ้อง ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งพระวินัยหรือไม่

(๒) การฟ้องของโจทก์มีมูลเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความในข้อ ๑๗ หรือไม่

ข้อ ๑๙ การไต่สวนมูลฟ้อง ให้กระทำเป็นการลับ และให้นำความในข้อ ๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อจะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งวัน เวลา และสถานที่ทำการไต่สวนมูลฟ้อง ให้โจทก์และจำเลยทราบ พร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบด้วย

โจทก์ต้องมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องทุกครั้ง ถ้าไม่มาตามที่ได้รับแจ้งติดต่อกัน ๓ ครั้ง โดยมิได้ชี้แจงถึงเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด ส่วนจำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องหรือจะไม่มาก็ได้

ข้อ ๒๐ ก่อนไต่สวนมูลฟ้องหรือในระหว่างไต่สวนมูลฟ้อง

(๑) ถ้าจำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด

(๒) ถ้าโจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ ๔ (๔) ถึงมรณภาพก็ดี หรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพหรือตาย โดยไม่มีผู้จัดการแทนในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๔ (๕) ก็ดี ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแต่งตั้งพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิรูปใดรูปหนึ่ง ตามที่เห็นสมควรให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นโจทก์แทน

ข้อ ๒๑ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องเสร็จแล้ว ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าปรากฏว่าคำฟ้องเรื่องใดมีมูล ให้สั่งประทับฟ้อง แล้วดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

(๒) ถ้าปรากฏว่าคำฟ้องเรื่องใดไม่มีมูล ให้สั่งยกฟ้อง และแจ้งให้โจทก์ทราบ

ข้อ ๒๒ คำสั่งยกฟ้องตามความในข้อ ๒๑ (๒)

(๑) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ ซึ่งมิใช่คำสั่งของมหาเถรสมาคม โจทก์มีสิทธิ์อุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒๕ แล้วแต่กรณี โดยยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นเป็นหนังสือต่อผู้ออกคำสั่งภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันทราบคำสั่งนั้น และให้ผู้ออกคำสั่งส่งอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง

เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ได้รับอุทธรณ์คำสั่งนั้นแล้ว ให้วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง เมื่อวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสร็จแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังผู้ออกคำสั่ง เพื่อแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นแก่โจทก์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่ง

ถ้าคณะผู้พิจารณาอุทธรณ์วินิจฉัยว่าคำฟ้องนั้นมีมูล ให้ดำเนินการตามข้อ ๒๑ (๑) ต่อไป ถ้าวินิจฉัยว่าคำฟ้องนั้นไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด

(๒) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ ซึ่งเป็นคำสั่งของมหาเถรสมาคม หรือเป็นกรณีความผิดลหุกาบัติ ให้เป็นอันถึงที่สุด

หมวด ๓
วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม
ส่วนที่ ๑
หลักทั่วไป

ข้อ ๒๓ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม มี ๓ ชั้น คือ

(๑) ชั้นต้น

(๒) ชั้นอุทธรณ์

(๓) ชั้นฎีกา

ข้อ ๒๔ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๒๕ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งมีอันดับดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะอำเภอเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด และรองเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะภาคพิจารณาเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคเดียวกันเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๒) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค ให้เจ้าคณะใหญ่พิจารณาเลือกเจ้าคณะภาคในหนเดียวกันเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๓) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะภาคเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประด้วยเจ้าคณะใหญ่ และเจ้าคณะภาคในหนนั้น ที่มิได้เข้าร่วมในการพิจารณาชั้นต้น ซึ่งเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเลือกอีก ๒ รูป

(๔) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมี เจ้าคณะใหญ่เป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๒๖ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๒๗ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมไม่ว่าในกรณีใดให้เป็นอันถึงที่สุด

ส่วนที่ ๒

วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น

ข้อ ๒๘ ก่อนดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม โดยเฉพาะในกรณีที่มีผู้กล่าวหาตามความในข้อ ๑๕ (๑) หรือในกรณีที่มีผู้แจ้งความผิดตามความในข้อ ๑๖ (๑) หรือในกรณีตามความในข้อ ๑๖ (๒) ก. ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น แต่งตั้งพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิรูปใดรูปหนึ่งตามที่เห็นสมควรให้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์

ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นส่งสำเนาคำกล่าวหาหรือคำแจ้งความผิด รวมทั้งสำเนาบันทึกถ้อยคำสำนวนที่มีอยู่ให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์

ข้อ ๒๙ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้กระทำในที่พร้อมหน้าโจทก์จำเลย เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังการพิจารณาตามกำหนดที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้โดยมิได้แจ้งเหตุขัดข้องเป็นหนังสือให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นทราบก่อนถึงวันนัดหมาย ให้ถือว่าฝ่ายนั้นหรือทั้งสองฝ่ายสละสิทธิเข้าฟังการพิจารณา คณะผู้พิจารณาชั้นต้น มีอำนาจดำเนินการพิจารณาต่อไปตามที่เห็นสมควร

(๒) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องที่จะมาฟังการพิจารณาตามกำหนดไม่ได้ และคณะผู้พิจารณาชั้นต้นพิจารณาไม่เห็นสมควรอนุญาตให้เลื่อนการพิจารณา

(๓) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ก่อความไม่สงบเรียบร้อย ขึ้นในที่พิจารณา และคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ได้สั่งให้โจทก์หรือจำเลยนั้นออกไปจากที่พิจารณาตามข้อ ๓๐ วรรค ๒ คณะผู้พิจารณาชั้นต้น มีอำนาจดำเนินการพิจารณาต่อไปตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๐ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้กระทำเป็นการลับ บุคคลดังต่อไปนี้ มีสิทธิ์อยู่ในที่พิจารณา คือ

(๑) โจทก์ และจำเลย

(๒) พยานเฉพาะที่กำลังให้การ

(๓) ผู้ที่ได้รับเชิญมาเพื่อปฏิบัติการใด ๆ เกี่ยวกับการพิจารณา

(๔) พระภิกษุผู้ทำหน้าที่จดบันทึกถ้อยคำสำนวน

ถ้ามีผู้ใดก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในที่พิจารณา หรือในบริเวณที่พิจารณา คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นตั้งอยู่ในความสงบเรียบร้อย หรือสั่งให้ผู้นั้นออกไปจากที่นั้นหรือบริเวณนั้นได้ และถ้าเป็นการสมควรจะขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรให้มารักษาความสงบเรียบร้อยก็ได้

ข้อ ๓๑ ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้รวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ และฝ่ายจำเลย หรือพยานหลักฐานที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรนำมาสืบซึ่งอาจพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ตามลักษณะแห่งพยานหลักฐานที่กำหนดไว้ในหมวด ๔

เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาดังกล่าวในวรรคต้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) แจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่พิจารณาแก่โจทก์ จำเลย

(๒) ออกหนังสือเรียกพยานหรือบุคคลใด ๆ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟ้องนั้นมาให้ถ้อยคำ

(๓) ออกหนังสือเรียกเอกสารหรือวัตถุสิ่งของจากบุคคลผู้ครอบครอง หรือให้ผู้นั้นส่งเอกสารหรือวัตถุสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน

(๔) ทำการตรวจตัวผู้เสียหายหรือตัวจำเลย ตรวจสถานที่ วัตถุสิ่งของหรือสิ่งอื่นใดซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ โดยบันทึกรายละเอียดการตรวจไว้ด้วย

(๕) แจ้งให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะในเขตอื่นรวบรวมข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอันอยู่ในเขตนั้น หรือให้ชี้แจงพฤติการณ์ใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟ้องนั้น

(๖) จดบันทึกถ้อยคำสำนวนการพิจารณาด้วยตนเอง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นจะให้มีพระภิกษุเป็นผู้จดบันทึกตามถ้อยคำผู้พิจารณาก็ได้

(๗) ทำรายงานการพิจารณาแต่ละครั้งรวมไว้ในสำนวน ถ้านัดหมายเพื่อปฏิบัติการใด ๆ ให้บันทึกไว้ในรายงานนั้นและให้คู่กรณีมาฟังการพิจารณาลงชื่อรับทราบไว้ด้วย

ในกรณีที่คณะผู้พิจารณารูปใดรูปหนึ่งไม่อาจร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยมีเหตุสุดวิสัย ให้ผู้พิจารณาอีก ๒ รูป ดำเนินการพิจารณาต่อไป

กรณีดังกล่าวใน (๒) (๓) และ (๔) ถ้าเป็นการจำเป็นจะขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรเข้าร่วมดำเนินการด้วยก็ได้

ข้อ ๓๒ ในกรณีรวบรวมพยานหลักฐานตามความในข้อ ๓๑ วรรค ๑ ให้สืบพยานโจทก์ก่อนพยานจำเลย และก่อนสืบพยานให้โจทก์และจำเลยเสนอบัญชีระบุพยานหลักฐานของตนต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นล่วงหน้าก่อนถึงวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ถ้าโจทก์หรือจำเลยร้องขอระบุพยานหลักฐานของตนเพิ่มเติมในระหว่างสืบพยานหลักฐานฝ่ายตนยังไม่เสร็จ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น ใช้ดุลพินิจสั่งตามที่เห็นสมควร

เมื่อสืบพยานของฝ่ายใดไปแล้วพอสมควรแก่กรณี คณะผู้พิจารณาชั้นต้นจะสั่งให้งดการสืบพยานของฝ่ายนั้นที่ยังมิได้สืบ ซึ่งเห็นว่าไม่จำเป็นก็ได้

เมื่อสืบพยานของฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยเสร็จแล้ว ถ้าปรากฏว่ายังมีพยานหลักฐานใด ๆ ซึ่งคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรสืบเพิ่มเติม ก็ให้ดำเนินการสืบพยานหลักฐานนั้นได้

ข้อ ๓๓ ในการสืบพยานตามความในข้อ ๓๒ คณะผู้พิจารณาชั้นต้น มีหน้าที่ซักถามพยานโจทก์และพยานจำเลยตามประเด็นข้อกล่าวหาของโจทก์และประเด็นข้อแก้ของจำเลยแล้วแต่กรณี แล้วเปิดโอกาสให้โจทก์และจำเลยซักถามพยานตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น โดยคณะผู้พิจารณาชั้นต้นถามฝ่ายโจทก์ว่า จะซักถามพยานของตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ถ้าโจทก์ซักถามแล้วหรือไม่ซักถาม ให้ถามฝ่ายจำเลยว่า จะซักค้านพยานโจทก์อย่างไรบ้างหรือไม่ เมื่อฝ่ายจำเลยซักค้านพยานโจทก์แล้ว ให้ถามฝ่ายโจทก์ว่าจะถามติงพยานฝ่ายตนอย่างไรบ้างหรือไม่

ถ้าเป็นพยานฝ่ายจำเลย ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น ถามฝ่ายจำเลยว่า จะซักถามพยานของตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ถ้าจำเลยซักถามแล้ว หรือไม่ซักถาม ให้ถามฝ่ายโจทก์ว่าจะซักค้านพยานจำเลยอย่างไรบ้างหรือไม่ เมื่อฝ่ายโจทก์ซักค้านพยานจำเลยแล้ว ให้ถามฝ่ายจำเลยว่า จะถามติงพยานฝ่ายตนบ้างอย่างไรหรือไม่ ทั้งนี้ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นบันทึกการซักถามซักค้านและถามติงดังกล่าวไว้ในสำนวนพิจารณาด้วย

ในการซักถามพยาน ซักค้านพยาน หรือถามติงพยานตามความดังกล่าวข้างต้น

(๑) ห้ามมิให้โจทก์ หรือจำเลยฝ่ายที่อ้างพยานใช้คำถามนำ เพื่อให้พยานตอบ

(๒) ห้ามมิให้โจทก์หรือจำเลยทั้งสองฝ่ายใช้คำถามอันไม่เกี่ยวกับประเด็นคำถาม ที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน หรือคำถามที่อาจทำให้พยานต้องถูกฟ้องทางคณะสงฆ์หรือทางราชอาณาจักร

พยานไม่ต้องตอบคำถามที่ต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น และถ้ามีคำถามเช่นนั้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นเตือนผู้ถามและพยาน

ในกรณีสืบพยานที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนำมาสืบ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซักถามพยานแล้ว ถ้าโจทก์หรือจำเลยขออนุญาตซักถามพยานนั้น คณะผู้พิจารณาชั้นต้นจะอนุญาตให้ซักถามตามประเด็นนั้นก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายขออนุญาตซักถามก็ให้โจทก์ซักถามก่อน

คำให้การของพยานให้จดไว้แล้วอ่านให้พยานฟัง และให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น พยานกับผู้จดคำให้การของพยานลงชื่อไว้ด้วย

ข้อ ๓๔ เมื่อมีกรณีจำเป็น คณะผู้พิจารณาชั้นต้นอาจสืบพยาน โดยวิธีเดินเผชิญสืบในเขตอำนาจของตนหรือโดยวิธีส่งประเด็นไปให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นในเขตอื่นอันเป็นที่พำนักของพยาน ทำการสืบพยานอันอยู่ในเขตนั้นก็ได้

ในกรณีส่งประเด็นไปสืบตามความในวรรคต้น ให้ส่งคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยพร้อมทั้งสำนวนเท่าที่จำเป็นไปยังผู้รับประเด็น เพื่อดำเนินการสืบพยานตามประเด็นนั้น

ก่อนส่งประเด็นไปสืบ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบ ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดไม่ติดใจไปฟังการพิจารณาก็ได้

ผู้รับประเด็นมีอำนาจดำเนินการสืบพยานเช่นเดียวกับผู้ส่งประเด็น เมื่อมีกำหนดจะสืบพยาน ณ วัน เวลา และสถานที่ใด ให้แจ้งกำหนดการสืบพยานไปยังผู้ส่งประเด็นเพื่อแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบ เมื่อสืบพยานตามประเด็นเสร็จแล้ว ให้ส่งสำนวนคืนมายังผู้ส่งประเด็นโดยไม่ชักช้า

ข้อ ๓๕ ก่อนพิจารณาหรือในระหว่างพิจารณา ถ้าปรากฏว่า

(๑) เรื่องที่นำมาฟ้องนั้น ได้มีการฟ้องกันในศาลฝ่ายราชอาณาจักร ให้รอการพิจารณาเรื่องนั้นไว้ก่อน

(๒) จำเลยเป็นบ้าคลั่ง เป็นผู้เพ้อไม่รู้สึกตัวกระสับกระส่าย เพราะเวทนากล้าถึงไม่มีสติสัมปชัญญะ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ให้รอการพิจารณาไว้ก่อนจนกว่าจำเลยจะหายเป็นปกติ

(๓) จำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด

(๔) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ

(๕) โจทก์ขอถอนฟ้องทั้งหมดหรือเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ยุติการพิจารณาตามคำขอถอนของโจทก์ เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ หรือในกรณีที่จำเลยคัดค้านการขอถอนคำฟ้องนั้น

(๖) โจทก์ไม่มาดำเนินการตามที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้ ให้ยุติการพิจารณา แว้นแต่โจทก์จะได้ชี้แจงเหตุผลขัดข้องเป็นหนังสือภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่สั่งยุติการพิจารณา

(๗) โจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ ๔ (๔) ถึงมรณภาพก็ดี หรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพหรือตายโดยไม่มีผู้จัดการแทนตามความในข้อ ๔ (๕) ก็ดี ให้นำความในข้อ ๒๐ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณียุติการพิจารณาตาม (๕) และ (๖) ไม่ตัดสิทธิของโจทก์อื่นที่จะฟ้องในเรื่องนั้น และไม่ตัดสิทธิของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ที่จะดำเนินการพิจารณาเรื่องนั้นต่อไปตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๖ เมื่อมีการสืบพยานทุกฝ่ายเสร็จแล้ว ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นดำเนินการวินิจฉัย ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าปรากฏว่า จำเลยมิได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือมีเหตุผลที่จำเลยไม่ต้องรับนิคหกรรม ให้วินิจฉัยยกฟ้องของโจทก์

(๒) ถ้าปรากฏว่า จำเลยได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยเป็นความผิด และไม่มีข้อยกเว้นโทษแต่อย่างใด ให้วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยตามความผิดนั้น

ข้อ ๓๗ ในการวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามความในข้อ ๓๖ (๒) นอกจากคณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจวินิจฉัย ลงนิคหกรรมตามคำฟ้องของโจทก์แล้ว ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาต่างจากข้อเท็จจริงในคำฟ้องของโจทก์ แต่เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในฐานความผิดสิกขาบทเดียวกัน ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามควรแก่กรณี

(๒) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงดังกล่าวในคำฟ้องของโจทก์นั้น โจทก์สืบสมแต่โจทก์อ้างสิกขาบทผิด ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามสิกขาบทที่ถูกต้องได้

(๓) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาได้ความว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ถึงแม้โจทก์จะมิได้กล่าวไว้ในคำฟ้อง ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามความผิดนั้นได้

ข้อ ๓๘ คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้มีข้อความสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) ชั้นของคำวินิจฉัย

(๒) สถานที่ ที่วินิจฉัย

(๓) วัน เดือน ปี ที่วินิจฉัย

(๔) กรณีระหว่างผู้ใดโจทก์ ผู้ใดจำเลย

(๕) เรื่องที่ยกขึ้นฟ้อง

(๖) ข้อหาของโจทก์

(๗) คำให้การของจำเลย

(๘) ข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความ

(๙) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย

(๑๐) บทบัญญัติแห่งพระวินัยที่ยกขึ้นวินิจฉัย

(๑๑) คำชี้ขาดให้ยกฟ้อง หรือให้ลงนิคหกรรม

ข้อ ๓๙ คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้อ่านให้โจทก์จำเลยฟัง ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ซึ่งได้นัดหมายไว้ แล้วให้โจทก์จำเลยลงชื่อรับทราบ ถ้าโจทก์หรือจำเลยไม่ยอมลงชื่อรับทราบคำวินิจฉัย ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นบันทึกไว้ท้ายคำวินิจฉัย และให้ถือว่าโจทก์หรือจำเลยได้รับทราบแล้ว

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นต้น แจ้งกำหนดการอ่านคำวินิจฉัยแก่โจทก์จำเลยไม่ได้ ให้แจ้งแก่ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิด เพื่อแจ้งแก่โจทก์จำเลย แต่ถ้าโจทก์เป็นคฤหัสถ์ เมื่อได้แจ้งกำหนดนัดหมายไปยังภูมิลำเนาเดิมของโจทก์แล้ว ให้ถือว่าได้แจ้งแก่โจทก์นั้นแล้ว

ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาฟังคำวินิจฉัยตามที่ได้กำหนดนัดหมายไว้ โดยมิได้มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นก่อนถึงเวลาที่นัดหมาย ให้อ่าน

คำวินิจฉัยและให้ถือว่าฝ่ายที่ไม่มาฟังคำวินิจฉัยได้ทราบคำวินิจฉัยนั้นแล้ว ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัย โดยมิได้มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องดังกล่าวข้างต้น ให้ถือว่าทั้งสองฝ่ายนั้นได้ทราบคำวินิจฉัยนั้นแล้ว

ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัย โดยมีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นก่อนถึงเวลาที่นัดหมาย เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรจะเลื่อนกำหนดการอ่านคำวินิจฉัยไปวันอื่นก็ได้ โดยแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัยตามกำหนดที่นัดหมายในครั้งหลัง โดยแจ้งเหตุขัดข้องหรือมิได้แจ้งเหตุขัดข้องก็ตาม ให้นำความในวรรค ๓ แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๐ คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้ถึงที่สุดในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) โจทก์และจำเลยมิได้อุทธรณ์ตามความในข้อ ๔๑

(๒) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ มีคำสั่งให้ยุติการพิจารณาตามความในข้อ ๔๔

ส่วนที่ ๓

วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

ข้อ ๔๑ คำวินิจฉัยชั้นต้น โจทก์จำเลยมีสิทธิ์อุทธรณ์ได้ในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาพระวินัย โดยให้ระบุข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นอ้างอิงไว้โดยย่อ ส่วนข้อพระวินัยที่ยกขึ้นมาอ้างอิง ให้แสดงไว้โดยชัดเจน และต้องเป็นข้อพระวินัยที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น

ในกรณีอุทธรณ์คำวินิจฉัยชั้นต้นตามความในวรรค ๑ ให้ยื่นอุทธรณ์เป็นหนังสือพร้อมด้วยสำเนาอีกตามจำนวนที่จะต้องส่งแก่อีกฝ่ายหนึ่งต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันทราบคำวินิจฉัยนั้น ตามความในข้อ ๓๙

ข้อ ๔๒ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ได้รับอุทธรณ์ตามความในข้อ ๔๑ แล้ว ให้ส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อแก้ข้ออุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์นั้น

ถ้าส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เพราะหาตัวไม่พบ หรือหลบหนี หรือจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์ หรือได้รับแก้อุทธรณ์แล้ว หรือพ้นกำหนดแก้อุทธรณ์แล้ว ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นรีบส่งไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ข้อ ๔๓ ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

(๑) เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์พิจารณาเห็นว่า อุทธรณ์ของโจทก์หรือจำเลยมิได้ยื่นภายในเวลาตามที่กำหนดไว้ให้วินิจฉัยยกอุทธรณ์นั้นเสีย

(๒) ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เห็นสมควรสืบพยานเพิ่มเติมในปัญหาใดหรือกรณีใด เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาวินิจฉัย ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเองหรือสั่งคณะผู้พิจารณาชั้นต้นสืบให้ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นสืบพยานแล้ว ให้ส่งสำนวนมายังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

(๓) ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็น เนื่องจากคณะผู้พิจารณาชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้สั่งให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นปฏิบัติการให้ถูกต้องแล้วส่งสำนวนคืนไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์

(๔) ในกรณีที่จำเลยผู้หนึ่งอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซึ่งวินิจฉัยให้ลงนิคหกรรมแก่จำเลยหลายรูป ในความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกัน ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นต้นโดยไม่ลงนิคหกรรมหรือลดนิคหกรรมให้จำเลย อันเป็นการอยู่ในส่วนลักษณะความผิด คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยตลอดไปถึงจำเลยอื่นซึ่งมิได้อุทธรณ์ให้มิต้องถูกลงนิคหกรรมหรือได้ลดนิคหกรรมเช่นเดียวกับจำเลยผู้อุทธรณ์

ข้อ ๔๔ ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัย การลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ ถ้าปรากฏว่า

(๑) จำเลยถึงมรณภาพ ให้ยุติการพิจารณา

(๒) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในความผิดกรณีครุกาบัติ

ข้อ ๔๕ คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ นอกจากมีข้อความซึ่งกำหนดให้มีคำวินิจฉัยชั้นต้นตามความในข้อ ๓๘ แล้ว ให้มีข้อความดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ชื่อ ฉายา นามสกุล อายุ พรรษา สำนัก และสังกัดของผู้อุทธรณ์

(๒) คำวินิจฉัยให้ยืน ยก แก้ หรือกลับคำวินิจฉัยชั้นต้น

ข้อ ๔๖ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์พิจารณาวินิจฉัยเสร็จแล้ว ให้อ่านคำวินิจฉัยโดยมิชักช้า และจะอ่านคำวินิจฉัยนั้นโดยคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ หรือจะส่งไปให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นอ่านก็ได้

ในการอ่านคำวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคต้น ให้นำความในข้อ ๓๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๗ วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ชั้นอุทธรณ์ นอกจากที่กำหนดไว้แล้วในส่วนที่ ๓ นี้ ให้นำความในส่วนที่ ๒ ว่าด้วยวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้นมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามควรแก่กรณี

ข้อ ๔๘ คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ ให้ถึงที่สุดในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง

(๑) โจทก์และจำเลยมิได้ฎีกาตามความในข้อ ๔๙

(๒) คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกามีคำสั่งให้ยกฎีกาตามความในข้อ ๕๐ วรรค ๒ หรือสั่งให้ยุติการพิจารณา ตามความในข้อ ๕๑

ส่วนที่ ๔

วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา

ข้อ ๔๙ คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ โจทก์จำเลยมีสิทธิ์ฎีกาได้ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย ส่วนเรื่องข้อเท็จจริงและข้อพระวินัยที่ยกขึ้นอ้างอิงในฎีกา ให้นำความในข้อ ๔๑ วรรค ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ปัญหาข้อเท็จจริงตามความในวรรค ๑ ห้ามมิให้โจทก์จำเลยฎีกาในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเกี่ยวกับความผิดอย่างอื่น นอกจากความผิดอันติมวัตถุ

(๒) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเกี่ยวกับความผิดที่มีการลงนิคหกรรมเกินกว่าคำฟ้องของโจทก์ตามความในข้อ ๓๗ (๓) นอกจากความผิดอันติมวัตถุ

(๓) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ให้ยกฟ้องของโจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน

ข้อ ๕๐ วิธีการยื่นฎีกาและการรับส่งฎีกาไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาให้นำความในข้อ ๔๑ วรรค ๒ และข้อ ๔๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าปรากฏว่าฎีกาของโจทก์หรือจำเลยประกอบด้วยลักษณะข้อห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๔๙ วรรค ๒ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาวินิจฉัยยกฎีกานั้นเสีย

ข้อ ๕๑ วิธีปฏิบัติในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา ให้นำความในข้อ ๔๓ และข้อ ๔๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่มีการฎีกาในปัญหาพระวินัยโดยไม่มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง การวินิจฉัยปัญหาพระวินัยนั้นให้คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาฟังข้อเท็จจริงตามที่คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน

ข้อ ๕๓ การทำคำวินิจฉัยชั้นฎีกา และการอ่านคำวินิจฉัยชั้นฎีกา ให้นำความในข้อ ๔๕ และข้อ ๔๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๔ วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา นอกจากกำหนดไว้แล้วในส่วนที่ ๔ นี้ ให้นำความในส่วนที่ ๓ ว่าด้วยวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมมชั้นอุทธรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลมตามควรแก่กรณี

หมวด ๔

วิธีอ้างพยานหลักฐาน

ข้อ ๕๕ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้

พยานหลักฐานที่อ้างนั้น ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มิได้เกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญาขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยประการอื่นอันมิชอบ

ข้อ ๕๖ ในการอ้างพยานบุคคล ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน จำเลยอาจอ้างตนเองเป็นพยานได้

ถ้าจำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน จะให้จำเลยเข้าสืบก่อนพยานของฝ่ายจำเลยก็ได้ และถ้าคำของจำเลยซึ่งให้การเป็นพยานนั้น ปรักปรำหรือเสียหายแก่จำเลยอื่น จำเลยอื่นซักค้านได้

ข้อ ๕๗ ในกรณีอ้างพยานเอกสาร ให้นำต้นฉบับเอกสารนั้นมาอ้าง ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้จะอ้างสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องหรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความมาเป็นพยานก็ได้

ถ้าพยานเอกสารที่อ้างนั้น เป็นหนังสือของทางการคณะสงฆ์หรือหนังสือราชการ แม้ต้นฉบับยังมีอยู่ จะส่งสำเนาซึ่งเจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหนังสือเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น

ถ้าพยานเอกสารที่อ้างนั้น มิได้อยู่ในความยึดถือของผู้อ้าง ถ้าผู้อ้างแจ้งถึงลักษณะพร้อมทั้งที่อยู่ของเอกสารต่อคณะผู้พิจารณา ให้คณะผู้พิจารณาเรียกเอกสารนั้นจากผู้ยึดถือ

ข้อ ๕๘ ในการอ้างสิ่งใดเป็นพยานวัตถุ ให้นำสิ่งนั้นมายังคณะผู้พิจารณา ถ้านำมาไม่ได้ ให้คณะผู้พิจารณาทุกรูป หรือมอบหมายให้ผู้พิจารณารูปใดรูปหนึ่งไปตรวจรายงานยังที่ที่พยานวัตถุนั้นตั้งอยู่ ตามเวลาและวิธีซึ่งคณะผู้พิจารณา หรือผู้พิจารณาเห็นสมควรตามลักษณะแห่งพยานวัตถุ

ข้อ ๕๙ ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยการ หรือการแพทย์ และความเห็นของผู้นั้นอาจเป็นประโยชน์ในการไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ซึ่งอาจเป็นพยานในกรณีต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ตรวจลายมือ ทำการทดลอง หรือกิจการอย่างอื่น ๆ

คณะผู้พิจารณาจะให้ผู้ชำนาญพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้นและต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแล้วแก่โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน ก่อนวันเบิกความ

เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ผู้ชำนาญการพิเศษ ถ้าหากไม่ได้ในฝ่ายคณะสงฆ์ จะขอจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรก็ได้

ข้อ ๖๐ ในกรณีที่โจทก์จำเลยหรือผู้ใด ซึ่งจะต้องให้การหรือส่งพยานหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งอันประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ข้อความหรือเอกสาร ซึ่งยังเป็นความลับในการคณะสงฆ์ หรือในราชการ

(๒) ความลับหรือเอกสารลับ ซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องด้วยปกติธุระหรือหน้าที่ของเขา

(๓) วิธีการ แบบแผน หรืองานอย่างอื่น ซึ่งมีกฎหมายควบคุมมิให้เปิดเผย

โจทก์จำเลยหรือผู้นั้นอาจปฏิเสธไม่ยอมให้การ หรือส่งพยานหลักฐานดังกล่าวนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากทางการคณะสงฆ์ ทางราชการ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น

กรณีดังกล่าวข้างต้น คณะผู้พิจารณาอาจแจ้งให้ทางการคณะสงฆ์ ทางราชการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้นมาชี้แจงถึงเหตุผลที่ไม่สมควรให้การหรือส่งพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นโดยชัดแจ้งต่อคณะผู้พิจารณา

หมวด ๕

วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยลงนิคหกรรม

ข้อ ๖๑ เมื่อจำเลยรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งถึงที่สุดแล้ว ให้คณะผู้พิจารณาซึ่งอ่านคำวินิจฉัยแจ้งผลคำวินิจฉัยแก่ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นทราบ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น

ข้อ ๖๒ ถ้าจำเลยดังกล่าวในข้อ ๖๑ ไม่ยอมรับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามคำวินิจฉัยให้สึก ไม่สึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับคำวินิจฉัยนั้น อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

(๒) ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามคำวินิจฉัยไม่ถึงให้สึก ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับถึงมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมวินิจฉัยและมีคำสั่งให้สละสมณเพศแล้ว ไม่สึกภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคม อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๖๗ วรรค ๒ ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ ในมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

ในกรณีเช่นนี้ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร

หมวด ๖

เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๖๓ โจทก์หรือจำเลย จะแต่งตั้งผู้ใดให้ว่าต่างหรือแก้ต่างในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมมิได้

ข้อ ๖๔ บรรดาเอกสารสำนวนเกี่ยวกับไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมเป็นเอกสารลับ เฉพาะคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณา ถ้าโจทก์จำเลยจะขออนุญาตคัดสำเนาเพื่อประโยชน์ในการอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณาอนุญาตโดยให้อยู่ในความควบคุมของผู้อนุญาต และให้ผู้อนุญาตลงนามไว้ด้วย

การโฆษณาเอกสารตามความในวรรคต้น จะกระทำได้โดยอนุมัติมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖๕ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้น มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในกรณีไต่สวนมูลฟ้อง และในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมที่ได้รับคำร้องขอหรือคำสั่งให้ปฏิบัติการใด ๆ จากผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณาแล้วแต่กรณี

ตราไว้ ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้ คือเนื่องจากความในข้อ ๓ (๗) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งได้กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุนั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม และมอบหมายให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ที่ค้างปฏิบัติอยู่ก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖

บัดนี้ สมควรยกเลิกความในข้อ ๓ (๗) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) และตราขึ้นเป็นกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕)[๑]

ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๐)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ การประชุมมหาเถรสมาคม มี ๒ อย่าง

(๑) การประชุมปกติ

(๒) การประชุมพิเศษ

ข้อ ๕ การนัดประชุมมหาเถรสมาคม ต้องออกหนังสือนัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน หากเป็นการด่วน จะนัดเร็วกว่านี้ หรือนัดโดยวิธีอื่นก็ได้

ข้อ ๖ การนัดประชุมมหาเถรสมาคม ให้ส่งระเบียบวาระการประชุมด้วย เว้นแต่เป็นการด่วน

ข้อ ๗ การตั้งระเบียบวาระการประชุม โดยปกติให้ตั้งตามลำดับดังนี้

(๑) รับรองรายงานการประชุม

(๒) เรื่องด่วน

(๓) เรื่องอื่น ๆ

ข้อ ๘ เมื่อประธานมีเรื่องที่จะแจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อนเริ่มปรึกษาตามระเบียบวาระ ก็ให้แจ้งต่อที่ประชุม แล้วดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงเป็นอย่างอื่นในคราวนั้น

ข้อ ๙ ในการประชุมมหาเถรสมาคม ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคมทำรายงานการประชุมและเมื่อที่ประชุมกรรมการมหาเถรสมาคม หรือกรรมการมหาเถรสมาคมที่ได้เข้าประชุมในครั้งนั้นทุกรูปได้รับรองแล้วให้ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมลงนามไว้เป็นสำคัญ

ข้อ ๑๐ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการประชุมมหาเถรสมาคม ซึ่งมิได้กำหนดไว้ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ปฏิบัติตามมติของที่ประชุมมหาเถรสมาคม

หมวด ๒
การประชุม

ข้อ ๑๑ การประชุมปกติ ได้แก่ การประชุมตามวาระที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้เป็นการประจำ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๒ การประชุมพิเศษ ได้แก่ การประชุมนอกจากวาระที่ได้กำหนดไว้เป็นการประจำ เพื่อพิจารณาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามอำนาจหน้าที่

ข้อ ๑๓ ร่างกฎมหาเถรสมาคม ร่างข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศมหาเถรสมาคมให้มีบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบด้วย

ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคม ส่งร่างกฎมหาเถรสมาคม ร่างข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศมหาเถรสมาคม แก่กรรมการมหาเถรสมาคม ล่วงหน้าอย่างน้อย ๓ วัน ก่อนวันประชุม เว้นแต่เป็นการด่วน

ข้อ ๑๔ ที่ประชุมจะต้องพิจารณาร่างกฎมหาเถรสมาคม ร่างข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศมหาเถรสมาคมเป็น ๓ วาระ หรือจะพิจารณารวดเดียว ๓ วาระก็ได้

ในการพิจารณา ๓ วาระนั้น ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคมส่งร่างนั้นไปให้กรรมการมหาเถรสมาคมพิจารณาโดยละเอียด ภายในเวลาซึ่งที่ประชุมกำหนดเว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงเป็นอย่างอื่น

กรรมการมหาเถรสมาคมรูปใด เห็นควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องใดก็ให้แก้ต่อประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๕ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมทำรายงานและบันทึกความเห็นพร้อมด้วยร่างเดิมและร่างที่แก้ไขเพิ่มเติมยื่นต่อประธานกรรมการมหาเถรสมาคมเพื่อพิจารณาในวาระที่ ๒ ต่อไป หรือจะเสนอด้วยวาจาในที่ประชุมก็ได้

ข้อ ๑๖ ในการพิจารณาวาระที่ ๒ ให้ที่ประชุมพิจารณาเรียงตามลำดับข้อ เว้นแต่ที่ประชุมจะเห็นเป็นอย่างอื่น

ในการนี้ ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม จะอนุญาตให้ผู้ใดเข้าชี้แจงประกอบการพิจารณาหรือรับฟังการประชุมด้วยก็ได้

ข้อ ๑๗ ในการพิจารณาวาระที่ ๓ ให้ที่ประชุมพิจารณาร่างที่ได้แก้ไขแล้วนั้นว่าสมควรจะตราเป็นกฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบออกคำสั่งหรือออกประกาศมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่ง หรือออกประกาศมหาเถรสมาคมหรือไม่ ถ้าที่ประชุมพิจารณาเห็นชอบแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อใช้บังคับต่อไป

ข้อ ๑๘ การลงมติข้อปรึกษาในการประชุมมหาเถรสมาคม ถ้าข้อปรึกษานั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการตีความพระธรรมวินัย เมื่อมีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ถ้าข้อปรึกษานั้นเกี่ยวกับกิจการพระศาสนา ซึ่งมิได้บัญญัติไว้ในพระธรรมวินัยให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีจำนวนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมชี้ขาด หรือจะให้ระงับเรื่องนั้นไว้ก็ได้

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) คือเนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบหรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิก และได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่ เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

อนึ่ง การประชุมมหาเถรสมาคม การประชุมคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้ง เดิมอาศัยกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมฉบับเดียวกัน เมื่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๙ บัญญัติให้สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามมติมหาเถรสมาคม การจัดให้มีคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการและระเบียบการประชุมให้เป็นไปตามระเบียบของมหาเถรสมาคม จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕)[๑]

ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖)"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕) คือ เนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิก และได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และในปัจจุบันบรรดาอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ไม่มีใช้บังคับแล้ว สมควรยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕)*

ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๒๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕)

(๓) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕)

(๔) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๐)

---

* ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

(๕) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑)

(๖) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๖)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

ข้อ ๔ ให้มีจำนวนภาค ๑๘ ภาค และให้รวมเขตปกครองจังหวัดต่าง ๆ เป็นเขตปกครองภาค ดังต่อไปนี้

ภาค ๑ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ

ภาค ๒ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสระบุรี

ภาค ๓ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี

ภาค ๔ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร และจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาค ๕ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดตาก และจังหวัดอุตรดิตถ์

ภาค ๖ มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน

ภาค ๗ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาค ๘ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดเลย และจังหวัดสกลนคร

ภาค ๙ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดร้อยเอ็ด

ภาค ๑๐ มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร

ภาค ๑๑ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

ภาค ๑๒ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาค ๑๓ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

ภาค ๑๔ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร

ภาค ๑๕ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม และ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ภาค ๑๖ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดชุมพร

ภาค ๑๗ มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ และจังหวัดระนอง

ภาค ๑๘ มีจังหวัด ๖ จังหวัด คือ จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดสตูล จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส

ข้อ ๕ จำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ในชั้นจังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครก็ดี ชั้นอำเภอ ได้แก่ เขตในกรุงเทพมหานคร และอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครก็ดี ชั้นตำบล ได้แก่ แขวงในกรุงเทพมหานคร และตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครก็ดี ให้อนุโลมตามจำนวนและเขตบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรแต่ละชั้น แล้วแต่กรณี แต่ถ้ามีกรณีพิเศษจะกำหนดให้เป็นอย่างอื่น ย่อมทำได้โดยระเบียบมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (๒๕๓๕) คือ เนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิกและได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ. ๒๕๓๕)[๑]

ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕)

(๓) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑)

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ

หมวด ๒
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

ข้อ ๕ วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ตามความในข้อ ๔ ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์ในนิกายนั้น ๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้

(๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕

(๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗

(๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒

(๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และภาค ๑๘

(๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตทุกภาค

ข้อ ๗ เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุม และส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชา หรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองเป็นครั้งคราว

ข้อ ๘ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะใหญ่ หรือเจ้าคณะใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่ง โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะใหญ่ เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่ มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๙ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ๒ รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ

หมวด ๓
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

ส่วนที่ ๑
ภาค

ข้อ ๑๐ เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ ในเขตภาคของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่ง หรือคำวินิจฉัย ชั้นจังหวัด

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัด ให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๑๑ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะภาค หรือเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะใหญ่แต่งตั้งรองเจ้าคณะภาค รักษาการแทนเจ้าคณะภาค ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค หรือรองเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร รักษาการแทนเจ้าคณะภาค แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะภาค เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะใหญ่ดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค ภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะภาค

ข้อ ๑๒ รองเจ้าคณะภาคเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะภาค มอบหมาย

ข้อ ๑๓ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาค ให้มีเลขานุการเจ้าคณะภาค และเลขานุการรองเจ้าคณะภาค ทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๒
จังหวัด

ข้อ ๑๔ เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัด นอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึง รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๑๕ เจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๑๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดหรือรองเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด แล้วรายงานให้เจ้าคณะใหญ่ทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะจังหวัดเมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้วให้เจ้าคณะภาคดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๗ รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดมอบหมาย

ข้อ ๑๘ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด ให้มีเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๓
อำเภอ

ข้อ ๑๙ เจ้าคณะอำเภอ หมายถึงเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะอำเภอ หมายถึงรองเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะเขตและรองเจ้าคณะเขต

ข้อ ๒๐ เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๒๑ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ ถ้าไม่มีรองเจ้า

คณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ แล้วรายงานให้เจ้าคณะภาคทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะอำเภอ เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๒๒ รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะอำเภอมอบหมาย

ข้อ ๒๓ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๔
ตำบล

ข้อ ๒๔ เจ้าคณะตำบล หมายถึงเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะตำบล หมายถึงรองเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึง เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะแขวงและรองเจ้าคณะแขวง

ข้อ ๒๕ เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๒๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะอำเภอแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะตำบล หรือรองเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล แล้วรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะตำบล เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะตำบล

ข้อ ๒๗ รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะตำบลมอบหมาย

หมวด ๔
บทเบ็ดเตล็ด

ข้อ ๒๘ เพื่อยกย่องเชิดชูเจ้าคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยความเรียบร้อยหรือเพื่อช่วยการคณะสงฆ์เป็นครั้งคราว เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะให้มีที่ปรึกษาของเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคชั้นใด ๆ ด้วยก็ได้

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ .-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ. ๒๕๓๖) คือเนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิกและได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

อนึ่ง ในมาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์โดยการแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

❖ ❖ ❖

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕)[๑]

ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๐๙)

(๓) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑)

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

บรรดา กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่	
๒. เจ้าคณะภาค	รองเจ้าคณะภาค
๓. เจ้าคณะจังหวัด	รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. เจ้าคณะอำเภอ	รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล	รองเจ้าคณะตำบล
๖. เจ้าอาวาส	รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ส่วนตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น จะได้มีระเบียบมหาเถรสมาคมกำหนดเทียบกับตำแหน่งที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๕ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตามข้อ ๔ อยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้ถือว่า เป็นพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวนั้น ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้

ผู้รักษาการแทนในตำแหน่งดังกล่าวในวรรคต้น ก่อนวันใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้ถือว่าเป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งนั้น ๆ ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ด้วย

หมวด ๒
การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามความในข้อ ๔ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้

(๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง

(๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง

(๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย

(๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์

(๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ

(๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

(๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

ส่วนที่ ๑
เจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๗ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๓๐ และ

(๒) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ

ข้อ ๘ สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งพระราชาคณะผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๗ ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบมหาเถรสมาคม

ข้อ ๙ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ให้เจ้าคณะใหญ่พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะใหญ่พ้นจากหน้าที่ เมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาเพื่อรายงานมหาเถรสมาคมทราบ

ส่วนที่ ๒

เจ้าคณะภาค

ข้อ ๑๐ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๒๐ และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือ

(๕) เป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ ๑๑ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๐ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้ง

เจ้าคณะภาคอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ข้อ ๑๒ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะภาค ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๑ วรรคแรก มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะภาค หรือเลขานุการรองเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคแรก ให้เจ้าคณะภาค หรือรองเจ้าคณะภาค แล้วแต่กรณี พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรคสอง พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้ง หรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะใหญ่เพื่อทราบ

ส่วนที่ ๓
เจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๔ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม สมเด็จพระสังฆราชอาจทรงพิจารณาผ่อนผันได้ เฉพาะกรณี

ข้อ ๑๕ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใดให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๔ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๖ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๗ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดพ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๔

เจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือ เป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะภาคอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๑๙ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๘ เสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๒๐ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอ ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๑ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอพิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะอำเภอพ้นจากหน้าที่ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๕
เจ้าคณะตำบล

ข้อ ๒๒ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) เป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์หรือเป็นพระคณาจารย์หรือเป็นเปรียญหรือเป็นนักธรรมชั้นเอก

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะจังหวัดอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะภาค

ข้อ ๒๓ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้น คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๒ เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ข้อ ๒๔ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบล ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๒๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๖
เจ้าอาวาส

ข้อ ๒๕ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ และ

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ข้อ ๒๖ ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลนั้นกับเจ้าคณะอำเภอปรึกษาสงฆ์ และทายกทายิกาแห่งวัดนั้น พิจารณา

คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๕ ถ้าปรึกษาเห็นพ้องกันในพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งก็ดี หรือเห็นแตกต่างกันในพระภิกษุหลายรูปก็ดี ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณา ถ้าเจ้าคณะจังหวัดเห็นสมควรในพระภิกษุรูปใด ก็ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปนั้นเป็นเจ้าอาวาส

ข้อ ๒๗ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๔ เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

ข้อ ๒๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระราชาชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๒๙ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญสำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๓๐ ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ และข้อ ๒๘ หรือข้อ ๒๙ แล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามความในข้อ ๒๘ หรือข้อ ๒๙ แล้วแต่กรณี ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการตามความในวรรคต้น

ข้อ ๓๑ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ และข้อ ๒๕ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม

ข้อ ๓๒ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวง ตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๗
ที่ปรึกษาเจ้าคณะ

ข้อ ๓๓ การแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าคณะตามความในข้อ ๒๘ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๘
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓๔ เมื่อได้มีการแต่งตั้งพระภิกษุให้ดำรงตำแหน่งตามความในหมวด ๑ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้แล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่แต่งตั้ง

หมวด ๓
การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

ข้อ ๓๕ พระสังฆาธิการ ย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ เมื่อ

(๑) ถึงมรณภาพ
(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
(๓) ลาออก
(๔) ย้ายสำนักที่อยู่ออกไปนอกเขตอำนาจหน้าที่
(๕) ยกเป็นกิตติมศักดิ์
(๖) รับตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้นไป หรือเป็นที่ปรึกษา
(๗) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่
(๘) ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่
(๙) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๓๖ พระสังฆาธิการรูปใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ ก็ย่อมทำได้ เมื่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งได้พิจารณาอนุญาตแล้ว จึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๓๗ ในกรณีที่พระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง เว้นเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ย้ายสำนักที่อยู่ออกไปนอกเขตอำนาจหน้าที่ของตนโดยได้รับอนุญาต หรือคำสั่งของผู้มีอำนาจแต่งตั้ง พระสังฆาธิการรูปนั้นย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่นั้น เว้นแต่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งเดิม

ข้อ ๓๘ พระสังฆาธิการรูปใดดำรงตำแหน่งหน้าที่โดยเรียบร้อยตลอดมาจนถึงชรา ทุพพลภาพ หรือพิการ สมควรได้รับการปลดเปลื้องภาระเพื่อพักผ่อนหรือรักษาตัว ก็ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณายกเป็นกิตติมศักดิ์

ข้อ ๓๙ ในกรณีที่พระสังฆาธิการ ตั้งแต่ตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลขึ้นไป ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการสูงขึ้นกว่าเดิม พระสังฆาธิการรูปนั้นย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่เดิม เว้นแต่ในกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๔๐ การให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งกระทำได้ ในกรณีที่พระสังฆาธิการหย่อนความสามารถไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของตน

ข้อ ๔๑ การปลดและการถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔๒ เมื่อพระสังฆาธิการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๓๕ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งภายใน ๓๐ วัน และให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน

หมวด ๔
จริยาพระสังฆาธิการ

ส่วนที่ ๑
จริยา

ข้อ ๔๓ พระสังฆาธิการต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สังวรและปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ข้อ ๔๔ พระสังฆาธิการต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นทัดทานเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้ทัดทานดังกล่าวมาแล้วนั้น แต่ผู้สั่งมิได้ถอดถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระธรรมวินัยต้องปฏิบัติตาม แล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง

ในกรณีที่มีการทัดทานคำสั่งดังกล่าวในวรรคแรก ให้ผู้สั่งรายงานพฤติการณ์ทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามมิให้ทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษชั่วครั้งคราว

ข้อ ๔๕ พระสังฆาธิการ ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร

ข้อ ๔๖ พระสังฆาธิการ ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

ข้อ ๔๗ พระสังฆาธิการ ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตน และผู้อยู่ในปกครอง

ข้อ ๔๘ พระสังฆาธิการ ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

ข้อ ๔๙ พระสังฆาธิการ ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

ข้อ ๕๐ พระสังฆาธิการ ต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ส่วนที่ ๒
การรักษาจริยา

ข้อ ๕๑ ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุมดูแลแนะนำชี้แจงหรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด

ถ้าผู้บังคับบัญชารู้อยู่ว่า ผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยาต้องพิจารณาว่า ความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชารูปนั้น อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจหน้าที่ตนจะสั่งลงโทษได้ ก็ให้สั่งลงโทษ แล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน ถ้าเห็นว่า ความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจจะลงโทษได้ ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป เพื่อพิจารณาลงโทษตามสมควร

ผู้บังคับบัญชารูปใด ไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยา หรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

ข้อ ๕๒ พระสังฆาธิการรูปใดถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยาต้องปฏิบัติตามทันที ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์ แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ส่วนที่ ๓
การละเมิดจริยา

ข้อ ๕๓ พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

(๒) ปลดจากตำแหน่งหน้าที่

(๓) ตำหนิโทษ

(๔) ภาคทัณฑ์

ข้อ ๕๔ การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง แม้ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า ๓๐ วัน

(๓) ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๕๕ พระสังฆาธิการรูปใดต้องอธิกรณ์หรือถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาและอยู่ในระหว่างพิจารณาวินิจฉัย หรือมีกรณีต้องหาว่าละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง และอยู่ในระหว่างสอบสวน ถ้าผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเห็นว่า จะให้คงอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในระหว่างพิจารณาหรือสอบสวนจะเป็นการเสียหายแก่การคณะสงฆ์จะสั่งให้พักจากตำแหน่งหน้าที่ก็ได้

การให้พักจากตำแหน่งหน้าที่นั้น ให้พักตลอดเวลาที่พิจารณาหรือสอบสวน เมื่อพิจารณาหรือสอบสวนเสร็จแล้ว ถ้าปรากฏว่าพระสังฆาธิการที่ถูกสั่งให้พักนั้นไม่มีความผิดและไม่มีมลทินความผิดเลย ผู้บังคับบัญชาผู้สั่งให้พัก ต้องสั่งให้พระสังฆาธิการรูปนั้นกลับดำรงตำแหน่งเดิม

เมื่อได้สั่งพักจากตำแหน่งหน้าที่นั้น หรือสั่งให้กลับดำรงตำแหน่งเดิมแล้ว ให้รายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันสั่ง

แต่ถ้าปรากฏว่า ถึงแม้การพิจารณาหรือสอบสวนจะไม่ได้ความสัตย์ว่าได้กระทำผิด แต่มีมลทินหรือมัวหมอง ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณาดูถ้าเห็นว่าจะให้กลับเข้ารับหน้าที่อีกอาจเสียหายแก่การคณะสงฆ์ ก็สั่งปลดจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๕๖ การตำหนิโทษนั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการรูปใดละเมิดจริยาซึ่งไม่ร้ายแรงถึงกับถอดถอน หรือปลดจากตำแหน่งหน้าที่ มีเหตุที่ผู้บังคับบัญชาเห็นควรปรานี ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งตำหนิโทษ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การตำหนิโทษเช่นนี้ ให้มีกำหนดไม่เกินสามปีนับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการตำหนิโทษก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้ พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาในกรณีเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ข้อ ๕๗ กรณีดังกล่าวแล้วในข้อ ๕๖ ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่ายังไม่ควรลงโทษถึงตำหนิโทษ ควรลงโทษเพียงภาคทัณฑ์ ก็ให้มีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ได้ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การลงโทษภาคทัณฑ์ ให้มีกำหนดไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่า พระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการภาคทัณฑ์ก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้ พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาอีก ให้ลงโทษสถานอื่นถัดขึ้นไปตามควรแก่กรณี

ข้อ ๕๘ เมื่อได้มีการลงโทษตามข้อ ๕๖ หรือข้อ ๕๗ แล้ว ให้ผู้สั่งลงโทษรายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนทราบ

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) คือ เนื่องจากได้มีการยกเลิก มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิก และได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็น มาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ นอกจากนั้น มาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ในกฎมหาเถรสมาคม จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๓ วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๖

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ "พระอุปัชฌาย์" หมายความว่า พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เป็นประธานและรับผิดชอบในการให้บรรพชาอุปสมบทตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๕ พระอุปัชฌาย์ มี ๒ ประเภท

(๑) พระอุปัชฌาย์สามัญได้แก่พระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากเจ้าคณะใหญ่

(๒) พระอุปัชฌาย์วิสามัญ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระสังฆราช

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้ได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์อยู่ก่อนใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้คงเป็นพระอุปัชฌาย์ตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๒
การแต่งตั้งพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๗ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนึ่ง ให้มีพระอุปัชฌาย์เพียงหนึ่งรูป เว้นแต่มีกรณีพิเศษ

ข้อ ๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งพระอุปัชฌาย์ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) มีตำแหน่งในทางปกครองชั้นเจ้าอาวาสขึ้นไป เว้นแต่พระอารามหลวง

(๒) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๓) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรืออาพาธเป็นโรคติดต่อ เช่น โรคเรื้อน หรือวัณโรคในระยะอันตราย

(๔) มีประวัติความประพฤติดี

(๕) เป็นที่นับถือของประชาชน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์

(๖) เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอก เว้นแต่ในบางท้องถิ่นซึ่งเจ้าคณะพิจารณาเห็นสมควรผ่อนผัน

(๗) มีความสามารถฝึกสอนผู้อยู่ในปกครอง ให้เป็นภิกษุสามเณรที่ดีตามพระธรรมวินัย และสามารถบำเพ็ญกรณียกิจอันอยู่ในหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ได้

(๘) มีความรู้ความสามารถ ทำอุปสมบทกรรมให้ถูกต้องตามพระวินัยและระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์

ข้อ ๙ ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัดเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้พิจารณาเลือกพระสังฆาธิการผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติตามข้อ ๘ แล้วรายงานรับรองขอแต่งตั้งเสนอขึ้นไปตามลำดับจนถึงเจ้าคณะภาค ดังนี้

(๑) ตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะอำเภอเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

(๒) ตั้งรองเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะตำบลเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะอำเภอเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

(๓) ตั้งรองเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าอาวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ให้เจ้าคณะตำบลเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

เมื่อเจ้าคณะภาคได้รับรายงานรับรองขอแต่งตั้งแล้ว ให้ดำเนินการฝึกซ้อมอบรมหรือสอบความรู้ตามความในข้อ ๔๑ เมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้วให้เสนอรายงานรับรองไปยังเจ้าคณะใหญ่ เพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ต่อไป

ข้อ ๑๐ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค หรือเจ้าคณะจังหวัดเป็นพระอุปัชฌาย์ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือรายงานตามลำดับ เพื่อสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาเลือกแล้ว เสนอรายงานรับรองตามลำดับ เพื่อทรงแต่งตั้งตามความในวรรคต้น

ข้อ ๑๑ พระสังฆาธิการจะปฏิบัติหน้าที่พระอุปัชฌาย์ได้ ต่อเมื่อได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์แล้ว

หมวด ๓
หน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๑๒ พระอุปัชฌาย์มีหน้าที่ให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรได้เฉพาะตน และเฉพาะภายในเขตตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๑๓ พระอุปัชฌาย์ต้องพบและสอบสวนกุลบุตรให้ได้คุณลักษณะก่อนจึงรับให้บรรพชาอุปสมบทได้ คุณลักษณะของกุลบุตรนั้น ดังนี้

(๑) เป็นคนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลหรืออำเภอที่จะบวช และมีหลักฐาน มีอาชีพชอบธรรม หรือแม้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอื่น แต่เมื่อสอบสวนแล้วปรากฏว่าเป็นคนมีหลักฐาน มีอาชีพชอบธรรม มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ใช่คนจรจัด

(๒) เป็นสุภาพชน มีความประพฤติดีประพฤติชอบไม่มีความประพฤติเสียหาย เช่น ติดสุราหรือยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

(๓) มีความรู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้

(๔) ไม่เป็นผู้มีทิฏฐิวิบัติ

(๕) เป็นผู้ปราศจากบรรพชาโทษ และมีร่างกายสมบูรณ์ อาจบำเพ็ญสมณกิจได้ ไม่เป็นคนชราไร้ความสามารถ หรือทุพพลภาพ หรือพิกลพิการ

(๖) มีสมณบริขารครบถ้วนและถูกต้องตามพระวินัย

(๗) เป็นผู้สามารถกล่าวคำขอบรรพชาอุปสมบทได้ด้วยตนเอง และถูกต้องไม่วิบัติ

ข้อ ๑๔ พระอุปัชฌาย์ต้องงดเว้นการให้บรรพชาอุปสมบทแก่คนต้องห้ามเหล่านี้

(๑) คนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน

(๒) คนหลบหนีราชการ

(๓) คนต้องหาในคดีอาญา

(๔) คนเคยถูกตัดสินจำคุกโดยฐานเป็นผู้ร้ายสำคัญ

(๕) คนถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดทางพระพุทธศาสนา

(๖) คนมีโรคติดต่อเป็นที่น่ารังเกียจ เช่น วัณโรค ในระยะอันตราย

(๗) คนมีอวัยวะพิการจนไม่สามารถปฏิบัติกิจพระศาสนาได้

ข้อ ๑๕ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทในวัดใด ต้องได้รับนิมนต์ของเจ้าอาวาสนั้น ห้ามเข้าไปให้บรรพชาอุปสมบทในวัดของผู้อื่นโดยมิได้รับนิมนต์ของเจ้าอาวาส

ข้อ ๑๖ เจ้าอาวาสผู้เป็นพระอุปัชฌาย์จะรับผู้ใดบวช ต้องมีผู้รับรองและให้ผู้รับรองของผู้นั้นนำผู้จะบวชมามอบตัวพร้อมด้วยใบสมัครและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบทตามความในข้อ ๔๑ ซึ่งจะขอได้จากพระอุปัชฌาย์ ก่อนถึงวันบรรพชาอุปสมบทไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ให้เจ้าอาวาสผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ สอบสวนผู้จะมาบวชตามความในข้อ ๑๓ และข้อ ๑๔ ซึ่งปรากฏตามข้อปฏิญญาในใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท และสอบถามผู้รับรองตามข้อรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท จนเป็นที่เข้าใจถูกต้องตรงกันดีแล้ว จึงรับใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทและใบรับรอง แล้วดำเนินการฝึกซ้อมผู้บวชต่อไป

ข้อ ๑๗ เจ้าอาวาสผู้มิได้เป็นพระอุปัชฌาย์จะรับผู้ใดบวชในวัดของตน ให้นำผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบทนั้นไปมอบตัวแก่พระอุปัชฌาย์พร้อมทั้งใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท ก่อนถึงวันบรรพชาอุปสมบทไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระอุปัชฌาย์ ผู้จะรับบวชปฏิบัติตามความในข้อ ๑๖ วรรค ๒

ข้อ ๑๘ ใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท และใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท ให้ยื่นต่อเจ้าอาวาสผู้มิได้เป็นพระอุปัชฌาย์ ๒ ฉบับ เพื่อเจ้าอาวาสเก็บรักษาไว้ฉบับหนึ่ง และพระอุปัชฌาย์เก็บรักษาไว้ฉบับหนึ่ง ถ้าเจ้าอาวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ให้ยื่นเพียงฉบับเดียว

ข้อ ๑๙ พระอุปัชฌาย์เมื่อให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรแล้ว มีหน้าที่ต้องถือเป็นภารธุระปกครองดูแลสั่งสอนสัทธิวิหาริกของตนให้ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ ต้องขวนขวายให้ได้รับการศึกษาพระธรรมวินัย และต้องออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริกตามความในข้อ ๔๑ เพื่อแสดงสังกัดถิ่นที่อยู่และความบริสุทธิ์แห่งสมณเพศ

ถ้าสัทธิวิหาริกผู้มีพรรษายังไม่พ้น ๕ จะไปอยู่ในวัดอื่นใด เมื่อพระอุปัชฌาย์เห็นสมควร ก็ให้สอบถามไปยังเจ้าอาวาสวัดนั้น เมื่อได้รับคำยืนยันรับรองที่จะดูแลปกครองสั่งสอนแทนได้ จึงให้ทำหนังสือฝากและมอบภารธุระแก่เจ้าอาวาสนั้น ให้เป็นผู้ปกครองดูแลสั่งสอนแทนตน

ถ้าสัทธิวิหาริกผู้นั้นมีพรรษายังไม่พ้น ๕ จะย้ายไปอยู่ในวัดอื่นต่อไปอีก ให้เจ้าอาวาสผู้รับฝากปกครองดูแล แจ้งไปยังพระอุปัชฌาย์ เพื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรค ๒

แต่ถ้าพระอุปัชฌาย์นั้นพ้นจากความเป็นพระอุปัชฌาย์แล้วก็ให้เจ้าอาวาสผู้ปกครองปฏิบัติการตามความในวรรค ๒

ข้อ ๒๐ พระอุปัชฌาย์ต้องส่งบัญชีสัทธิวิหาริกของตนตามความในข้อ ๔๑

หมวด ๔
เขตพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๑ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรได้ภายในเขตที่ระบุไว้ในตราตั้งหรือเขตอำนาจที่ตนปกครองอยู่ในปัจจุบัน คือ ถ้าเป็น

(๑) เจ้าอาวาส ภายในวัดของตน

(๒) เจ้าคณะตำบล ภายในเขตตำบลของตน

(๓) เจ้าคณะอำเภอ ภายในเขตอำเภอของตน

(๔) เจ้าคณะจังหวัด ภายในเขตจังหวัดของตน

(๕) เจ้าคณะภาค ภายในเขตภาคของตน

(๖) เจ้าคณะใหญ่ ภายในเขตหนของตน

พระอุปัชฌาย์ที่ดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการมหาเถรสมาคมไม่จำกัดเขต

ข้อ ๒๒ ถ้าไม่มีคำสั่งเป็นอย่างอื่นพระอุปัชฌาย์ผู้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่งปกครองให้บรรพชาอุปสมบทได้ในเขตอนุรูปแก่ตำแหน่งปกครองเดิมของตนตลอดเวลาที่ตนยังพำนักอยู่ในวัดหรือในเขตปกครองนั้น เว้นแต่เป็นเจ้าคณะภาคกิตติมศักดิ์ แม้มิได้อยู่ในเขตที่ตนเคยปกครอง ก็ให้บรรพชาอุปสมบทในเขตที่ตนปกครองนั้นได้

ข้อ ๒๓ พระอุปัชฌาย์ผู้ลาออกจากตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือถูกให้ออกจากตำแหน่งในการปกครองและไม่ได้เป็นกิตติมศักดิ์ แต่ยังคงเป็นเจ้าอาวาส ให้เป็นพระอุปัชฌาย์ได้เฉพาะในวัดของตน

ข้อ ๒๔ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทนอกเขตการปกครองของตนได้ ต่อเมื่อเจ้าของเขตขอร้องหรือได้ขออนุญาตเจ้าของเขตตามฐานานุรูปดังกล่าวในข้อ ๒๑ และได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของเขตแล้ว หรือได้ขออนุญาตเป็นกรณีพิเศษเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าคณะภาค เจ้าสังกัดเป็นครั้งคราว

หมวด ๕

การระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๕ หน้าที่พระอุปัชฌาย์ต้องระงับในเมื่อ

(๑) พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครอง และมิได้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่งนั้น ๆ หรือถูกให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในการปกครอง

(๒) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๘

(๓) ถูกเป็นจำเลยในอธิกรณ์ที่มีโทษถึงให้สึก และอยู่ในระหว่างไต่สวนพิจารณาวินิจฉัย

(๔) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๖ การระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามความในข้อ ๒๕ (๒) และ (๓) ของพระสังฆาธิการตำแหน่งต่ำกว่าชั้นเจ้าคณะอำเภอ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาของพระอุปัชฌาย์รูปนั้น รายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด เพื่อพิจารณาสั่งระงับจากหน้าที่พระอุปัชฌาย์ ถ้าเป็นเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาสั่งระงับจากหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ส่วนพระสังฆาธิการตำแหน่งตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไป ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือพิจารณาสั่งระงับ

ข้อ ๒๗ การถอดถอนพระอุปัชฌาย์ตามความในข้อ ๒๕ (๔) ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๖

จริยาพระอุปัชฌาย์

ส่วนที่ ๑

จริยา

ข้อ ๒๘ พระอุปัชฌาย์ ต้องเอื้อเฟื้อ สังวร ประพฤติตามพระวินัย และกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีของสัทธิวิหาริก

ข้อ ๒๙ พระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๓๐ พระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหรือคำแนะนำชี้แจงของพระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๓๑ พระอุปัชฌาย์ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังมิให้บรรพชาอุปสมบทกรรมวิบัติบกพร่องไม่ว่าด้วยเหตุใด

ส่วนที่ ๒

การรักษาจริยา

ข้อ ๓๒ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุมแนะนำชี้แจงหรือสั่งพระอุปัชฌาย์ในเขตบังคับบัญชาของตน ให้ปฏิบัติตามจริยาพระอุปัชฌาย์โดยเคร่งครัด

ส่วนที่ ๓

การละเมิดจริยา

ข้อ ๓๓ พระอุปัชฌาย์รูปใด ปฏิบัติหน้าที่โดยละเมิดจริยาต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

(๒) ให้ระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ชั่วคราวไม่เกิน ๒ ปี

(๓) เรียกตัวมาอบรมชั่วคราวไม่เกิน ๑ ปี

(๔) ให้ทำทัณฑ์บน

(๕) ตำหนิโทษเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๓๔ การให้ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์นั้นจะทำได้ต่อเมื่อพระอุปัชฌาย์ละเมิดจริยาโดยจงใจให้บรรพชาอุปสมบทแก่คนต้องห้ามตามความในข้อ ๑๔

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาของพระอุปัชฌาย์รูปนั้นรายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้วให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้ง สั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ในระหว่างที่ยังไม่มีคำสั่ง พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาเหนืออาจสั่งให้พักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ก่อนได้ แต่ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้นดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้สั่งพัก

ข้อ ๓๕ พระอุปัชฌาย์รูปใด ละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่งนอกจากที่บัญญัติไว้ในข้อ ๓๔ เมื่อผู้บังคับบัญชาพิจารณาเห็นสมควรลงโทษสถานเบาลงมาสถานเดียวหรือหลายสถาน โดยสมควรแก่ความผิด

(๑) ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด ให้ผู้บังคับบัญชารายงานเสนอตามลำดับ จนถึงเจ้าคณะภาค เพื่อพิจารณาสั่งลงโทษแล้วรายงานผู้มีอำนาจแต่งตั้งทราบ

(๒) ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไป ให้ผู้บังคับบัญชารายงานเสนอตามลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษ

ข้อ ๓๖ ในกรณีที่พระอุปัชฌาย์เคยถูกลงโทษตามข้อ ๓๓ (๓) (๔) และ (๕) มาแล้ว ไม่เข็ดหลาบ กระทำผิดอีก ให้ลงโทษสถานหนักกว่าโทษเดิม

ข้อ ๓๗ พระอุปัชฌาย์รูปใด ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๒๕ ก็ดี ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๓๓ (๒) ก็ดี ถูกพักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๓๔ วรรค ๓ ก็ดี หากฝ่าฝืนให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรอีก หรือถูกลงโทษตามความในข้อ ๓๓ (๒) แล้วไม่เข็ดหลาบ ละเมิดซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง ฐานขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามความในข้อ ๕๔ (๓) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้เป็นพระอุปัชฌาย์รูปนั้น เพื่อพิจารณาสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

หมวด ๗
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓๘ พระภิกษุรูปใดไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ บังอาจให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตร

ต้องระวางโทษตามความในมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๓๙ บุคคลผู้ได้รับบรรพชาอุปสมบทตามความในข้อ ๓๗ และข้อ ๓๘ ให้ถือว่าบรรพชาอุปสมบทโดยมิชอบ ไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์อันพระภิกษุสามเณรจะพึงได้

ข้อ ๔๐ ในกรณีแต่งตั้งหรือถอดถอนพระอุปัชฌาย์ ให้ผู้แต่งตั้งหรือผู้ถอดถอนแจ้งการแต่งตั้งหรือถอดถอนไปยังสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

ในกรณีที่พระอุปัชฌาย์พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยประการใด ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตามความในวรรคต้น

ข้อ ๔๑ วิธีปฏิบัติในการฝึกซ้อมอบรม หรือสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ก็ดี ในการทำใบสมัครและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบทก็ดี ในการออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริกก็ดี ในการส่งบัญชีสัทธิวิหาริกก็ดี ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) คือ เนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่ง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคมได้ถูกยกเลิก และได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นมาใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ ในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๔ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๖

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ "ไวยาวัจกร" หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิตยภัต และจะมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัด ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ

ข้อ ๕ ไวยาวัจกรผู้ได้รับการแต่งตั้งอยู่ก่อนวันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ถือว่าเป็นไวยาวัจกรตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ต่อไป

หมวด ๑
การแต่งตั้งไวยาวัจกร

ข้อ ๖ คฤหัสถ์ผู้จะได้รับการแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกร ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) เป็นชาย มีสัญชาติไทย นับถือพระพุทธศาสนา

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์

(๓) เป็นผู้มีหลักฐานมั่นคง

(๔) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ไวยาวัจกรได้

(๕) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ

(๖) ไม่เป็นผู้ที่มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีโรคเป็นที่รังเกียจแก่สังคม

(๗) ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี เช่น มีความประพฤติเสเพล เป็นนักเลงการพนัน เสพสุราเป็นอาจิณ หรือติดยาเสพติดให้โทษ

(๘) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๙) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษให้ออกจากราชการ หรือองค์การของรัฐบาล หรือบริษัทห้างร้านเอกชนในความผิดหรือมีมลทินมัวหมองในความผิดเกี่ยวกับการเงิน

(๑๐) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษจำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

ข้อ ๗ ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้นปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ เมื่อมีมติเห็นชอบในคฤหัสถ์ผู้ใด ก็ให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้นั้นเป็นไวยาวัจกร โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรตามความในวรรคต้น เพื่อความเหมาะสมจะแต่งตั้งไวยาวัจกรคนเดียว หรือหลายคนก็ได้

ในกรณีที่มีไวยาวัจกรหลายคน ให้เจ้าอาวาสมอบหมายหน้าที่การงานตามข้อ ๔ แก่ไวยาวัจกรแต่ละคนเป็นหนังสือ

หมวด ๒
การพ้นจากหน้าที่ไวยาวัจกร

ข้อ ๘ ไวยาวัจกรย่อมพ้นจากหน้าที่ เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) พ้นจากความเป็นคฤหัสถ์

(๔) เจ้าอาวาสผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

(๕) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๖

(๖) ให้ออกจากหน้าที่

(๗) ถูกถอดถอนออกจากหน้าที่

ข้อ ๙ ไวยาวัจกรผู้ใดประสงค์จะลาออกจากหน้าที่ ก็ย่อมทำได้เมื่อเจ้าอาวาสสั่งอนุญาตแล้วจึงเป็นอันพ้นจากหน้าที่ และให้เจ้าอาวาสรายงานเจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๑๐ ไวยาวัจกรผู้พ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘ (๔) ให้รักษาการในหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งใหม่

ข้อ ๑๑ ไวยาวัจกรผู้ขาดคุณสมบัติตามความในข้อ ๘ (๕) ให้เจ้าอาวาสสั่งให้พ้นจากหน้าที่แล้วรายงานเจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่ไวยาวัจกรหย่อนความสามารถด้วยเหตุใด ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อเจ้าอาวาสเห็นสมควรให้ออกจากหน้าที่ ก็สั่งให้ออกได้ โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๓ การถอดถอนไวยาวัจกรออกจากหน้าที่ จะทำได้เมื่อไวยาวัจกรประพฤติมิชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ไม่ปฏิบัติหน้าที่จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

(๓) ขัดคำสั่งของเจ้าอาวาส ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้เจ้าอาวาสสั่งถอดถอนไวยาวัจกรผู้นั้นออกจากหน้าที่โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่ไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘ (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) ไวยาวัจกรผู้นั้นจะพ้นจากความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อเมื่อได้มอบหมายหน้าที่การงานพร้อมด้วยทรัพย์สินและหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของตน แก่ผู้รับหน้าที่แทนตนเรียบร้อยแล้ว

การมอบหมายตามความในวรรคแรก ให้กระทำภายใน ๓๐ วัน นับจากวันที่พ้นจากหน้าที่ถ้ามิได้มอบหมายภายในกำหนดให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามความในประมวลกฎหมายอาญา

ข้อ ๑๕ ในกรณีที่ไวยาวัจกรว่างลง และจะแต่งตั้งทันทีมิได้ ให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งผู้รักษาการแทนไวยาวัจกรและให้ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งไวยาวัจกรภายในเวลาไม่เกิน ๙๐ วัน

ผู้รักษาการแทนไวยาวัจกร ให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับไวยาวัจกร

หมวด ๓
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑๖ เมื่อมีการแต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้รักษาการแทนไวยาวัจกร หรือเมื่อไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้เจ้าอาวาสแจ้งไปยังกรมการศาสนา

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้เจ้าอาวาสแจ้งแก่นายอำเภอเพื่อรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดและกรมการศาสนา

ข้อ ๑๗ คำสั่งของเจ้าอาวาสในการแต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้รักษาการแทนไวยาวัจกรก็ดี ในการให้ไวยาวัจกรหรือผู้รักษาการแทนไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ก็ดี ให้กระทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) คือ เนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ให้ถูกยกเลิกและได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๙ (พ.ศ. ๒๕๓๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๙ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑)

(๓) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๓๓)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๖ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๖

ข้อ ๔ ในกรณีไม่มีเจ้าอาวาส และจะแต่งตั้งเจ้าอาวาสทันทีมิได้ ให้เจ้าคณะตำบลนั้นแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูปให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรก แล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน เว้นแต่

(๑) ในกรณีที่เจ้าคณะภาคเห็นสมควรแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น ในชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือ

(๒) ในกรณีที่พระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นเป็นเจ้าคณะจังหวัด หรือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย

ในกรณีดังกล่าวใน (๑) หรือ (๒) ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดหรือพระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นแล้วแต่กรณี เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสแล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้แล้ว ให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะภาค แล้วแต่กรณี ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งเจ้าอาวาสภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ในท้องที่กันดารและยังไม่มี หรือหาพระภิกษุมีพรรษาพ้น ๕ มิได้ ให้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเกินหนึ่งปีได้ เมื่อมีพระภิกษุพรรษาพ้น ๕ แล้ว ให้ดำเนินการตามความในวรรค ๔ โดยอนุโลม

สำหรับพระอารามหลวง เมื่อยังไม่มี หรือหาพระภิกษุผู้เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสมิได้ ให้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเกินหนึ่งปีได้ แต่มิให้เกินห้าปี ให้เจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะภาคแล้วแต่กรณี ดำเนินการให้มีการแต่งตั้งเจ้าอาวาส

ข้อ ๕ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้เจ้าคณะตำบลด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ สั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วย

เจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส และรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม สั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งหรือผู้สั่งแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอหรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณี ให้พ้นจากหน้าที่ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ข้อ ๖ ในกรณีดังกล่าวในข้อ ๕ ถ้าเจ้าอาวาสอาพาธจนไม่อาจเสนอผู้ที่สมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสได้ ให้เจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะจังหวัดโดยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ หรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณีแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูป ให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าคณะภาคเห็นสมควรให้เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น ก็ให้เจ้าคณะภาคโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม แต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรกแล้ว ให้ผู้แต่งตั้งรีบรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด หรือมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่เมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่ง หรือผู้สั่งแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ หรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณี ให้พ้นจากหน้าที่หรือเจ้าอาวาสสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ข้อ ๗ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อยู่และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วครั้งชั่วคราว ให้เจ้าอาวาสสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

ถ้ามีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรกเป็นเวลาติดต่อกันเกินกว่า ๓๐ วัน ให้เจ้าอาวาสรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรก พ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสให้พ้นจากหน้าที่ หรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเจ้าอาวาสกลับมาปฏิบัติหน้าที่ตามเดิม

ข้อ ๘ การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๙ (พ.ศ. ๒๕๓๖) คือ เนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิกและได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ. ๒๕๓๖)[๑] แก้ไขเพิ่มเติม กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ. ๒๕๓๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความใน (ค) ของข้อ ๒๙ (๓) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๙ วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๓๖

"(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี"

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ. ๒๕๓๖) คือ เนื่องจากกำหนดคุณสมบัติพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโทนั้น สมควรจะขยายคุณสมบัติ ให้รวมถึงพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นโท เพื่อให้หมดปัญหาในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๓๘
ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

หลักการ

ให้มีกฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

เหตุผล

เนื่องจากมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดว่าการวินิจฉัยให้พระภิกษุที่ต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่งตามมาตราดังกล่าวสละสมณเพศเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘)[๑]
ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี และมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘) ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในกรณีพระภิกษุรูปใด

(๑) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องเป็นอาจิณ ให้เจ้าอาวาสวัดซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพำนักอาศัยมีอำนาจหน้าที่แนะนำชี้แจง ตักเตือน ให้พระภิกษุรูปนั้นประพฤติตามพระธรรมวินัยเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดเวลาให้ปฏิบัติ หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ ชี้แจง ตักเตือน ภายในเวลาที่กำหนด ให้เจ้าอาวาสวัดซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพำนักอาศัย รายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด เพื่อวินิจฉัยให้สละสมณเพศต่อไป

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๓ ตอนพิเศษ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๘

(๒) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัดหรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้น มีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

ข้อ ๔ ในกรณีที่มีการฟ้องว่าพระภิกษุรูปใดกระทำความผิดอันเป็นครุกาบัติ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องตามกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแล้ว มีคำสั่งประทับฟ้องเพื่อดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยต่อไปก็ดี คณะผู้พิจารณาชั้นต้นวินิจฉัยแล้วไม่ว่าจะลงนิคหกรรมหรือไม่ก็ตาม และเรื่องยังอยู่ภายในกำหนดเวลาอุทธรณ์ก็ดี หรือมีการอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาแล้ว ไม่ว่าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์จะมีคำสั่งวินิจฉัยอย่างไรก็ดี ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นหรือคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี รายงานข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและพระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องต่อมหาเถรสมาคม

ในกรณีที่พิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมอยู่ในชั้นฎีกา กรรมการมหาเถรสมาคมรูปใดรูปหนึ่งอาจรายงานต่อมหาเถรสมาคมเพื่อให้ดำเนินการตามข้อนี้ นอกเหนือจากการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมก็ได้

ในกรณีที่มหาเถรสมาคมพิจารณารายงานดังกล่าว และพยานหลักฐานอื่นประกอบกันแล้ว เห็นว่าพระภิกษุผู้เป็นจำเลยประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องอันเป็นโลกวัชชะเป็นอาจิณ ทั้งความประพฤตินั้นเมื่อพิจารณาจากพฤติการณ์ที่ล่วงมาแล้ว หากให้ดำรงเพศบรรพชิตต่อไปจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมมีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ ทั้งนี้ไม่กระทบต่อการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ไม่ว่าในชั้นใด ๆ

ข้อ ๕ คำวินิจฉัยให้พระภิกษุสละสมณเพศตามข้อ ๓ หรือข้อ ๔ ให้เป็นอันถึงที่สุด

ข้อ ๖ เมื่อมีคำวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปใดสละสมณเพศตามข้อ ๓ หรือข้อ ๔ แล้ว ให้เจ้าอาวาสซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพำนักอาศัย หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัดหรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้นแล้วแต่กรณี แจ้งผลคำวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นทราบ และจัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ

ในกรณีที่ไม่อาจพบพระภิกษุรูปนั้นหรือพระภิกษุรูปนั้นไม่ยอมรับทราบคำวินิจฉัย เมื่อปิดประกาศคำวินิจฉัยไว้ ณ ที่พำนักอาศัยของพระภิกษุรูปนั้น ถือว่าพระภิกษุรูปนั้นทราบคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว

ข้อ ๗ พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยนั้น

ในกรณีที่พระภิกษุรูปนั้นไม่สึกภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้พระภิกษุผู้มีหน้าที่จัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย

ข้อ ๘ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นหรือชั้นอุทธรณ์แล้วแต่กรณี ซึ่งอยู่ระหว่างพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมและการพิจารณานั้นยังไม่ถึงที่สุด ปฏิบัติตามกฎมหาเถรสมาคมนี้และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ต่อไป

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบการร่างกฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๒ (พ.ศ. ๒๕๓๙)
แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕)
ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

เหตุผล

เนื่องจากฝ่ายราชอาณาจักรได้แยกอำเภอหนองบัวลำภู อำเภอนากลาง อำเภอโนนสัง อำเภอศรีบุญเรือง และอำเภอสุวรรณคูหา ออกจากจังหวัดอุดรธานี แล้วรวมตั้งขึ้นเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู ได้แยกอำเภออำนาจเจริญ อำเภอชานุมาน อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอพนา อำเภอเสนางคนิคม อำเภอหัวตะพาน และกิ่งเภอลืออำนาจ ออกจากจังหวัดอุบลราชธานี แล้วรวมตั้งขึ้นเป็น จังหวัดอำนาจเจริญ และได้แยกอำเภอสระแก้ว

อำเภอ คลองหาด อำเภอตาพระยา อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร และอำเภออรัญประเทศ ออกจากจังหวัดปราจีนบุรี แล้วรวมตั้งขึ้นเป็นจังหวัดสระแก้ว ตามพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดสระแก้ว วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๖

เพื่อให้เขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค สอดคล้องกับพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดขึ้นใหม่ของฝ่ายราชอาณาจักร จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๒ (พ.ศ. ๒๕๓๙)[๑] แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕)
ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๒๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๒ (พ.ศ. ๒๕๓๙) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความในข้อ ๔ ภาค ๘ ภาค ๑๐ และภาค ๑๒ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน

"ภาค ๘ มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดหนองคาย จังหวัดเลย และจังหวัดสกลนคร"

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๔ ตอนที่ ๖ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๙

"ภาค ๑๐ มีจังหวัด ๖ จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร"

"ภาค ๑๒ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสระแก้ว จังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา"

ตราไว้ ณ วันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
พ.ศ. ๒๕๔๑

หลักการ

ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

เหตุผล

เพื่อยกย่องเชิดชูเจ้าคณะและรองเจ้าคณะ และเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะและรองเจ้าคณะ สมควรให้มีเลขานุการ ทำหน้าที่การเลขานุการของรองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑)[๑]
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ ๘๖ ฉบับพิเศษ วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๑

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ การปกครองคณะสงฆ์ ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น

หมวด ๒
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

ข้อ ๕ วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ตามข้อ ๔ ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์นิกายนั้น ๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ดังนี้

(๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕

(๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗

(๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒

(๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และภาค ๑๘

(๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตภาคทุกภาค

ข้อ ๗ เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตนดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๘ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะใหญ่ หรือเจ้าคณะใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะใหญ่ เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๙ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ๒ รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ

หมวด ๓
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
ส่วนที่ ๑
ภาค

ข้อ ๑๐ เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๑๑ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะภาค หรือเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะใหญ่แต่งตั้งรองเจ้าคณะภาครักษาการแทนเจ้าคณะภาค ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค หรือรองเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะภาค แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะภาค เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้วให้เจ้าคณะใหญ่ดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะภาคภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะภาค

ข้อ ๑๒ รองเจ้าคณะภาคเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะภาคมอบหมาย

ข้อ ๑๓ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาค ให้มีเลขานุการคณะภาค และเลขานุการรองเจ้าคณะภาคทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๒
จังหวัด

ข้อ ๑๔ เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึง รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัดที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๑๕ เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตนดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๑๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัดรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดหรือรองเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด แล้วรายงานให้เจ้าคณะใหญ่ทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะจังหวัด เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะภาคดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๗ รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดมอบหมาย

ข้อ ๑๘ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัด ให้มีเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด และเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๓
อำเภอ

ข้อ ๑๙ เจ้าคณะอำเภอ หมายถึง เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะอำเภอ หมายถึง รองเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะเขตและรองเจ้าคณะเขต

ข้อ ๒๐ เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตการปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่

ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๒๑ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอหรือรองเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ แล้วรายงานให้เจ้าคณะภาคทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะอำเภอ เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๒๒ รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะอำเภอมอบหมาย

ข้อ ๒๓ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอให้มีเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ และเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๔

ตำบล

ข้อ ๒๔ เจ้าคณะตำบล หมายถึง เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะตำบล หมายถึง รองเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะแขวงและรองเจ้าคณะแขวง

ข้อ ๒๕ เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๒๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะอำเภอแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะตำบลหรือรองเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล แล้วรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะตำบล เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะตำบล

ข้อ ๒๗ รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะตำบลมอบหมาย

ข้อ ๒๘ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล ให้มีเลขานุการเจ้าคณะตำบล ทำหน้าที่การเลขานุการ

หมวด ๕
บทเบ็ดเตล็ด

ข้อ ๒๙ เพื่อยกย่องเชิดชูเจ้าคณะและรองเจ้าคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยความเรียบร้อย มหาเถรสมาคมจะให้มีที่ปรึกษาของเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคชั้นใด ๆ ก็ได้

ให้ที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่เจ้าคณะชั้นนั้น ๆ

ตราไว้ ณ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

หลักการ

ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ. ๒๕๓๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

เหตุผล

๑. เนื่องจากการแต่งตั้งเจ้าคณะตำแหน่งต่าง ๆ ตามบทบัญญัติในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ยังใช้คำต่างกันอยู่บางแห่ง ฉะนั้น ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ จึงเห็นสมควรกำหนดใช้คำว่า “พระภิกษุ” ให้เหมือนกันทุกแห่ง

๒. เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับรองเจ้าคณะภาค มิได้กำหนดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งไว้ ดังนั้น จึงเห็นสมควรกำหนดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคไว้เช่นเดียวกับพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะภาค

๓. เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ ตั้งแต่เจ้าคณะตำบลขึ้นไปจนถึงรองเจ้าคณะจังหวัด มีภาระหน้าที่ในการปกครองดูแลคณะสงฆ์ภายในเขตอำนาจของตน จึงเห็นสมควรให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล มีอำนาจแต่งตั้งเลขานุการ ทำหน้าที่การเลขานุการได้เช่นเดียวกับเจ้าคณะชั้นอื่น

๔. เนื่องจากการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวง เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลนั้นกับเจ้าคณะอำเภอปรึกษาสงฆ์และทายกทายิกาแห่งวัดนั้นพิจารณาคัดเลือก มักเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ฉะนั้น จึงเห็นสมควรให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะผู้ปกครองเจ้าสังกัดโดยตรงร่วมกันพิจารณาคัดเลือก

๕. เนื่องจากพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับเจ้าคณะภาคลงมาจนถึงรองเจ้าคณะตำบล ได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยเรียบร้อยจนมีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะชั้นนั้น ๆ

๖. เนื่องจากการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ ตามบทบัญญัติข้อ ๓๕ (๔) ยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติว่าด้วยการแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะตำบล จึงเห็นสมควรกำหนดการย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ให้ชัดเจน

๗. เนื่องจากพระสังฆาธิการผู้ได้รับโทษถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ฐานละเมิดจริยา ยังดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการบางตำแหน่งได้อยู่ ฉะนั้น จึงเห็นสมควรให้พ้นจากตำแหน่งพระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง

๘. เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค สมควรได้รับการแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พร้อมกัน เพื่อความเรียบร้อยดีงามแห่งการคณะสงฆ์และการพระศาสนา จึงเห็นสมควรให้เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้พ้นจากตำแหน่ง ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศกฎมหาเถรสมาคมในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

จึงสมควรตรากฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ. ๒๕๓๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ ๘๖ ฉบับพิเศษ วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๑

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ พระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑.	เจ้าคณะใหญ่		
๒.	เจ้าคณะภาค	รองเจ้าคณะภาค	
๓.	เจ้าคณะจังหวัด	รองเจ้าคณะจังหวัด	
๔.	เจ้าคณะอำเภอ	รองเจ้าคณะอำเภอ	
๕.	เจ้าคณะตำบล	รองเจ้าคณะตำบล	
๖.	เจ้าอาวาส	รองเจ้าอาวาส	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ส่วนตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น จะได้มีระเบียบมหาเถรสมาคมกำหนดเทียบกับตำแหน่งที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๕ พระภิกษุผู้ดำเนินตำแหน่งพระสังฆาธิการตามข้อ ๔ อยู่ก่อนวันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ถือว่าเป็นพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวนั้นตามกฎมหาเถรสมาคมนี้

ผู้รักษาการแทนในตำแหน่งดังกล่าวในวรรคต้น ก่อนวันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ถือว่าเป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งนั้น ๆ ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ด้วย

หมวด ๒
การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามข้อ ๔ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้

(๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง

(๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง

(๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย

(๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์

(๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ

(๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

(๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

ส่วนที่ ๑
เจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๗ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติ โดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๓๐ และ

(๒) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ

ข้อ ๘ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๗ ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๙ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ให้เจ้าคณะใหญ่พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะใหญ่พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา เพื่อรายงานมหาเถรสมาคมทราบ

ส่วนที่ ๒
เจ้าคณะภาค

ข้อ ๑๐ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติ**โดยเฉพา**ะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๒๐ และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า๔ปีหรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือ

(๕) เป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือ เป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ ๑๑ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๐ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

เจ้าคณะภาคอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่เจ้าคณะภาคพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้เจ้าคณะภาคซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

ข้อ ๑๒ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะภาค ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๑ วรรคแรกมาใช้บังคับโดยอนุโลม

รองเจ้าคณะภาค อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่รองเจ้าคณะภาคพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้รองเจ้าคณะภาคได้รับแต่งตั้งแทน อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

ข้อ ๑๓ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะภาคหรือเลขานุการรองเจ้าคณะภาคต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคแรก ให้เจ้าคณะภาคหรือรองเจ้าคณะภาคแล้วแต่กรณี พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรคสอง พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะใหญ่เพื่อทราบ

ส่วนที่ ๓
เจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๔ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ ๑๕ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใดให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๔ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๖ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๗ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดหรือเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคแรก ให้เจ้าคณะจังหวัดหรือรองเจ้าคณะจังหวัด แล้วแต่กรณี พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรคสอง พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๔

เจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปีหรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือ เป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือ เป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะภาคอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณีโดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๑๙ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้น คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๘ เสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้งโดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๒๐ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอ ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๑ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ หรือเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคแรก ให้เจ้าคณะอำเภอหรือรองเจ้าคณะอำเภอ แล้วแต่กรณี พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรคสอง พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๕

เจ้าคณะตำบล

ข้อ ๒๒ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

(๔) เป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือ เป็นพระคณาจารย์ หรือ เป็นเปรียญธรรม หรือเป็นนักธรรมชั้นเอก

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะจังหวัดอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะภาค

ข้อ ๒๓ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๒ เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ข้อ ๒๔ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลให้นำบทบัญญัติในข้อ ๒๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๕ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะตำบลพิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะตำบลพ้นจากหน้าที่ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะอำเภอเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๖

เจ้าอาวาส

ข้อ ๒๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ และ

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ข้อ ๒๗ ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้นรวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูปร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ แล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดนั้น ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้ง

ข้อ ๒๘ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

ข้อ ๒๙ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๓๐ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๓๑ ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๙ หรือข้อ ๓๐ แล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามข้อ ๒๙ หรือข้อ ๓๐ แล้วแต่กรณี ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการตามความในวรรคต้น

ข้อ ๓๒ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม

ข้อ ๓๓ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๗

ที่ปรึกษาเจ้าคณะ

ข้อ ๓๔ การแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าคณะตามข้อ ๒๙ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปดังนี้

พระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะตำบล ได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยเรียบร้อย จนมีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ ให้ยกย่องเชิดชูเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะในชั้นนั้น ๆ เว้นแต่ทุพพลภาพ หรือพิการ ถ้ายังมีความเหมาะสม หรือยังหาผู้ดำรงตำแหน่งในชั้นนั้น ๆ ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมจะพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งเดิมต่อไปอีกไม่เกิน ๓ ปี เฉพาะกรณี

ในการแต่งตั้งที่ปรึกษา ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๘
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓๕ เมื่อได้มีการแต่งตั้งพระภิกษุให้ดำรงตำแหน่งตามหมวด ๑ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้แล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่แต่งตั้ง

หมวด ๓
การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

ข้อ ๓๖ พระสังฆาธิการย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ เมื่อ

(๑) ถึงมรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) ย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่

(๕) ยกเป็นกิตติมศักดิ์

(๖) รับตำแหน่งหน้าที่เจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะอื่น

(๗) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่

(๘) ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่

(๙) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๓๗ พระสังฆาธิการรูปใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ก็ย่อมทำได้ เมื่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งได้พิจารณาอนุญาตแล้ว จึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๓๘ ให้กรณีที่พระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง เว้นเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ คือ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ย้ายออกไปจากจังหวัดนั้น เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ย้ายออกไปจากอำเภอนั้น พระสังฆาธิการรูปนั้นย่อมพ้นตำแหน่งหน้าที่นั้น เว้นแต่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งเดิม

ข้อ ๓๙ พระสังฆาธิการรูปใดดำรงตำแหน่งหน้าที่โดยเรียบร้อยตลอดมาจนถึงชราทุพพลภาพ หรือพิการ สมควรได้รับการปลดเปลื้องภาระเพื่อให้พักผ่อนหรือรักษาตัว ก็ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณาเป็นกิตติมศักดิ์

ข้อ ๔๐ พระสังฆาธิการดำรงตำแหน่งเจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะได้เพียงตำแหน่งเดียว

ข้อ ๔๑ การให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งกระทำได้ในกรณีที่พระสังฆาธิการ หย่อนความสามารถไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของตน

ข้อ ๔๒ การปลดและการถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔๓ เมื่อพระสังฆาธิการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามข้อ ๓๖ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง ภายใน ๓๐ วัน และให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน

หมวด ๔

จริยาพระสังฆาธิการ

ส่วนที่ ๑

จริยา

ข้อ ๔๔ พระสังฆาธิการต้องเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สังวรและปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ข้อ ๔๕ พระสังฆาธิการต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้นให้เสนอความเห็นทัดทานเป็นลายลักษณ์อักษร ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งและเมื่อได้ทัดทานดังกล่าวมานั้นแล้ว แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตามแล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง

ในกรณีที่มีการทัดทานคำสั่งดังกล่าวในวรรคแรก ให้ผู้สั่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามมิให้ทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

ข้อ ๔๖ พระสังฆาธิการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ข้อ ๔๗ พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

ข้อ ๔๘ พระสังฆาธิการต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

ข้อ ๔๙ พระสังฆาธิการต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

ข้อ ๕๐ พระสังฆาธิการต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

ข้อ ๕๑ พระสังฆาธิการต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ส่วนที่ ๒

การรักษาจริยา

ข้อ ๕๒ ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุม ดูแล แนะนำ ชี้แจง หรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด

ถ้าผู้บังคับบัญชารู้อยู่ว่าผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยา ต้องพิจารณาว่าความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชารูปนั้น อยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้ ก็ให้สั่งลงโทษ แล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน ถ้าเห็นว่าความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจจะลงโทษได้ ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป เพื่อพิจารณาลงโทษตามสมควร

ผู้บังคับบัญชารูปใด ไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยาหรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

ข้อ ๕๓ พระสังฆาธิการรูปใด ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยาต้องปฏิบัติตามทันที ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์ แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ส่วนที่ ๓

การละเมิดจริยา

ข้อ ๕๔ พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

(๒) ปลดจากตำแหน่งหน้าที่

(๓) ตำหนิโทษ

(๔) ภาคทัณฑ์

ข้อ ๕๕ การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง แม้ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า ๓๐ วัน

(๓) ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์ และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดรายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้วให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๕๖ พระสังฆาธิการรูปใดต้องอธิกรณ์ หรือถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญา และอยู่ในระหว่างพิจารณาวินิจฉัย หรือมีกรณีต้องหาว่าละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง และอยู่ในระหว่างสอบสวน ถ้าผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเห็นว่าจะให้คงอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในระหว่างพิจารณาหรือสอบสวน จะเป็นการเสียหายแก่การคณะสงฆ์ จะสั่งให้พักจากตำแหน่งหน้าที่ก็ได้

การให้พักจากตำแหน่งหน้าที่นั้น ให้พักตลอดเวลาที่พิจารณาหรือสอบสวน เมื่อพิจารณาหรือสอบสวนเสร็จแล้ว ถ้าปรากฏว่าพระสังฆาธิการที่ถูกสั่งพักนั้นไม่มีความผิดและไม่มีมลทินความผิดเลย ผู้บังคับบัญชาผู้สั่งให้พักต้องสั่งให้พระสังฆาธิการรูปนั้นกลับดำรงตำแหน่งเดิม

เมื่อได้สั่งพักจากตำแหน่งหน้าที่นั้น หรือสั่งให้กลับดำรงตำแหน่งเดิมแล้ว ให้รายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันสั่ง

แต่ถ้าปรากฏว่าถึงแม้การพิจารณาหรือสอบสวนจะไม่ได้ความสัตย์ว่าได้กระทำผิด แต่มีมลทินหรือมัวหมอง ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณา ถ้าเห็นว่าจะให้กลับเข้ารับหน้าที่อีกอาจเสียหายแก่การคณะสงฆ์ ก็สั่งปลดจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๕๗ พระสังฆาธิการรูปใด ได้รับโทษฐานละเมิดจริยาตามข้อ ๕๔ (๑) หรือ (๒) ต้องพ้นจากตำแหน่งพระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง

ข้อ ๕๘ การตำหนิโทษนั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการรูปใดละเมิดจริยาซึ่งไม่ร้ายแรงถึงกับถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งหน้าที่มีเหตุที่ผู้บังคับบัญชาเห็นควรปรานี ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งตำหนิโทษ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การตำหนิโทษเช่นนี้ ให้มีการกำหนดไม่เกิน ๓ ปี นับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการตำหนิโทษก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้ พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาในกรณีเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ข้อ ๕๙ กรณีดังกล่าวแล้วในข้อ ๕๘ ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่ายังไม่ควรลงโทษถึงตำหนิโทษ ควรลงโทษเพียงภาคทัณฑ์ก็ให้มีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ได้ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้น ให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การลงโทษภาคทัณฑ์นี้ ให้มีกำหนดไม่เกิน ๑ ปี นับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการภาคทัณฑ์ก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้ พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาอีกให้ลงโทษสถานอื่นถัดขึ้นไปตามควรแก่กรณี

ข้อ ๖๐ เมื่อได้มีการลงโทษตามข้อ ๕๘ หรือข้อ ๕๙ แล้วให้ผู้สั่งลงโทษรายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนทราบ

หมวด ๕

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๖๑ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้พ้นจากตำแหน่ง ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศกฎมหาเถรสมาคมในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ตราไว้ ณ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม
ว่าด้วยการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ
มาเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๔๕

หลักการ

โอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เหตุผล

ด้วยได้มีพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชกฤษฎีกา โอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดให้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และให้โอนบรรดากิจการ อำนาจหน้าที่ ทรัพย์สิน

งบประมาณ หนี้ สิทธิ ภาระผูกพัน ข้าราชการ ลูกจ้าง และอัตรากำลังของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนของกรมการศาสนา เฉพาะส่วนราชการที่เกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์ มาเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เพื่อให้การปฏิบัติราชการของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นไปตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๕ (พ.ศ. ๒๕๔๕)[๑]
ว่าด้วยการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมกฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๕ (พ.ศ. ๒๕๔๕) ว่าด้วยการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ ๙๐ ตอนที่ ๑๒ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๕

ข้อ ๓ ในกฎมหาเถรสมาคมทุกกฎ ให้แก้ไขคำว่า "กรมการศาสนา" เป็น "สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ" และคำว่า "อธิบดีกรมการศาสนา" เป็น "ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ"

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๖ (พ.ศ. ๒๕๔๖)
แก้ไขเพิ่มเติม กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

หลักการ

ยกเลิกข้อ ๓๗ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

เหตุผล

เนื่องจากความในข้อ ๓๗ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ ได้อ้างข้อความบางตอนแห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ซึ่งในปัจจุบัน กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้ถูกยกเลิกโดยกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ดังนั้น สมควรแก้ไขข้อความให้ถูกต้องตามที่ประกาศบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๖ (พ.ศ. ๒๕๔๖)[๑]
แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๖ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความในข้อ ๓๗ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

---

[๑] ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ ๙๑ ตอนที่ ๕ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๖

"ข้อ ๓๗ พระอุปัชฌาย์รูปใด ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ก็ดี ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ ตามข้อ ๓๓ (๒) ก็ดี ถูกพักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ ตามข้อ ๓๔ วรรค ๓ ก็ดี หากฝ่าฝืนให้การบรรพชาอุปสมบทอีก หรือถูกลงโทษตามความใน (๒) แล้ว ไม่เข็ดหลาบละเมิดซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง ฐานขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา ตามความในข้อ ๕๕ (๓) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้เป็นพระอุปัชฌาย์รูปนั้น เพื่อพิจารณาถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ"

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๖)
แก้ไขเพิ่มเติม กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

หลักการ

ยกเลิกข้อความในข้อ ๒๙ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

เหตุผล

เพื่อยกย่องเชิดชูพระสังฆาธิการทุกระดับ ให้เป็นที่ปรึกษาของเจ้าคณะทุกชั้น ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี และมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความในข้อ ๒๙ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"เพื่อยกย่องเชิดชูพระสังฆาธิการผู้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยความเรียบร้อย มหาเถรสมาคมจะให้มีที่ปรึกษาของเจ้าคณะในชั้นใด ๆ ก็ได้ ให้ที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่เจ้าคณะชั้นนั้น ๆ"

ตราไว้ ณ วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๘ (พ.ศ. ๒๕๔๖)
แก้ไขเพิ่มเติม กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

หลักการ

ยกเลิกข้อความในข้อ ๓๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

เหตุผล

เพื่อยกย่องเชิดชูพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับเจ้าคณะภาคลงมาจนถึงรองเจ้าคณะตำบล ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยเรียบร้อย จนมีอายุ ๘๐ ปีบริบูรณ์ หรือมีอายุยังไม่ถึง ๘๐ ปี แต่ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิด เห็นสมควรยกย่องเชิดชู ให้เสนอแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะในชั้นนั้น ๆ ได้ และสมควรให้พระสังฆาธิการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดขึ้นไปเสนอพระสังฆาธิการผู้สมควรยกย่องเชิดชูแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะในชั้นนั้น ๆ ได้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๘ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี และมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๘ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความในข้อ ๓๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน "การแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าคณะตามข้อ ๒๙ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๖) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปดังนี้

พระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะตำบล ได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยเรียบร้อยจนมีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ หรือผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเห็นสมควรยกย่องเชิดชู ให้ยกย่องเชิดชูเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะในชั้นนั้น ๆ

พระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ตามความในวรรคสอง ที่มีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ทุพพลภาพ หรือพิการ ถ้ายังมีความเหมาะสม หรือยังหาผู้ดำรงตำแหน่งในชั้นนั้น ๆ ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมจะพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งเดิมต่อไปอีกไม่เกิน ๓ ปี เฉพาะกรณี

การแต่งตั้งที่ปรึกษาตามความในวรรคสอง หรือให้ดำรงตำแหน่งเดิมตามความในวรรคสาม ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ในกรณีพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไปเห็นสมควรยกย่องเชิดชูพระสังฆาธิการรูปใดให้เป็นที่ปรึกษาในชั้นนั้น ๆ ให้ดำเนินการเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม”

ตราไว้ ณ วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

พระราชกำหนด
แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕
พ.ศ. ๒๕๔๗

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

เป็นปีที่ ๕๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชกำหนดขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกำหนดนี้เรียกว่า "พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พ.ศ. ๒๕๔๗"

มาตรา ๒ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในวรรคห้าของมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ในการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรานี้ ถ้าสมเด็จพระสังฆราชทรงเห็นเป็นการสมควรสำหรับกรณีที่มีเหตุตามวรรคสาม หรือกรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เห็นเป็นการสมควรสำหรับกรณีที่มีเหตุตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสี่ อาจพิจารณาเลือกสมเด็จพระราชาคณะหลายรูปที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เพื่อให้เป็นคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชแทนผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง หรือแทนการดำเนินการตามวรรคสอง วรรคสาม หรือวรรคสี่ แล้วแต่กรณีได้ และจะให้มีผู้ช่วยหรือที่ปรึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวด้วยก็ได้ วิธีดำเนินการของคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชให้เป็นไปตามที่คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชกำหนด

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือเลือกผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรานี้แล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท"

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรี

คำสั่ง ประกาศ
และมติเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์

คำสั่งมหาเถรสมาคม
เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรเสพยาเสพติดให้โทษ
พ.ศ. ๒๕๒๑

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมออกคำสั่งมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรเสพยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๑"

ข้อ ๒ คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกคำสั่งหรือประกาศคณะสงฆ์อันเกี่ยวกับการห้ามภิกษุสามเณรเสพยาเสพติดให้โทษ ซึ่งกำหนดไว้แล้วในคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔ ห้ามภิกษุสามเณรฉันยาที่มีคติเหมือนสุราเมรัย และยาเสพติดให้โทษอื่นใดที่มีคติอย่างเดียวกัน

ข้อ ๕ ห้ามภิกษุสามเณร เสพหรือฉีดยาเสพติดให้โทษทุกชนิดเข้าสู่ร่างกาย ยกเว้นกรณีที่ปฏิบัติตามคำสั่งแพทย์เพื่อรักษาโรค

ข้อ ๖ ภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้

(๑) ถ้ามิได้เป็นพระสังฆาธิการ

(ก) ให้เจ้าอาวาสเจ้าสังกัดสั่งภิกษุสามเณรรูปนั้นให้เลิกการกระทำเช่นนั้นเสีย หากสั่งแล้วยังฝ่าฝืนอีก ให้จัดการให้ภิกษุสามเณรรูปนั้นออกไปเสียจากวัด และบันทึกเหตุที่ให้ออกไปในหนังสือสุทธิ แล้วรายงานตามลำดับชั้นจนถึงเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดทราบ

(ข) ถ้าภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิดนั้นอยู่ในท้องที่อื่นในจังหวัดเดียวกัน ให้เจ้าคณะท้องที่นั้นแจ้งแก่เจ้าอาวาสผ่านเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด แต่ถ้ามีสังกัดอยู่ต่างจังหวัด ให้แจ้งแก่เจ้าอาวาส ผ่านเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด เพื่อดำเนินการตามความในข้อ (ก)

(๒) ถ้าเป็นพระสังฆาธิการ ให้เจ้าคณะเจ้าสังกัดพิจารณาลงโทษฐานละเมิดจริยาพระสังฆาธิการตามควรแก่กรณี แต่ถ้าพระสังฆาธิการได้กระทำความผิดในเขตจังหวัดที่ตนมิได้สังกัดอยู่ ให้เจ้าคณะในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้นแจ้งแก่เจ้าคณะเจ้าสังกัดของผู้กระทำความผิดเพื่อดำเนินการดังกล่าวแล้ว โดยแยกการแจ้งดังนี้

(ก) ในกรุงเทพมหานคร ให้แจ้งแก่เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

(ข) ในจังหวัดอื่น ให้แจ้งแก่เจ้าคณะจังหวัดผ่านเจ้าคณะภาค

สั่ง ณ วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้คำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับนี้ คือ ด้วยการดื่มสุราเมรัยหรือเสพ หรือฉีดยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกาย เป็นการไม่ชอบด้วยพระวินัยและสมณวิสัย เป็นที่ตำหนิติเตียนของผู้ที่ได้พบเห็น นำความเสื่อมเสียมาสู่วงการปกครองคณะสงฆ์ และพุทธศาสนา และเคยมีระเบียบกรมการศาสนา ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๖๗ เรื่องห้ามไม่ให้ภิกษุสามเณรฉันยาที่มีคติเหมือนสุราเมรัยอยู่เดิมแล้ว แต่ไม่ครอบคลุมถึงยาเสพติดให้โทษที่เกิดขึ้นภายหลังจึงเห็นสมควรออกคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้

คำสั่งมหาเถรสมาคม
เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรเที่ยวเตร็ดเตร่และพักค้างแรมตามบ้านเรือน
พ.ศ. ๒๕๒๑

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมออกคำสั่งมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณร เที่ยวเตร็ดเตร่และพักค้างแรมตามบ้านเรือน พ.ศ. ๒๕๒๑"

ข้อ ๒ คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกคำสั่งหรือประกาศคณะสงฆ์อันเกี่ยวกับการห้ามภิกษุสามเณรเที่ยวเตร็ดเตร่ และพักค้างแรมตามบ้านเรือน ซึ่งได้กำหนดไว้แล้วในคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔ ห้ามภิกษุสามเณรเที่ยวเตร็ดเตร่ไปในที่ต่างๆ โดยไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ข้อ ๕ ห้ามภิกษุสามเณรพักค้างแรมตามบ้านเรือนติดต่อกันเกินสมควรโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๖ ภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้

(๑) ในกรณีที่ภิกษุสามเณรรูปนั้นมีหนังสือสุทธิโดยถูกต้อง ให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าของท้องที่แล้วแต่กรณี แนะนำภิกษุสามเณรรูปนั้นให้กลับสำนักเดิม พร้อมกับรายงานเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดทราบ โดยผ่านเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดของภิกษุสามเณรรูปนั้น

(๒) ในกรณีที่ภิกษุสามเณรรูปนั้นเมื่อสอบสวนแล้วปรากฏว่ามีหนังสือสุทธิปลอม ให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าของท้องที่ดำเนินการให้ภิกษุสามเณรรูปนั้นสละสมณเพศแล้วมอบตัวให้ฝ่ายบ้านเมืองดำเนินการตามกฎหมาย พร้อมกับรายงานเจ้าคณะตามลำดับ จนถึงมหาเถรสมาคม

ข้อ ๗ พระสังฆาธิการรูปใดฝ่าฝืนคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้ถือว่าละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง

สั่ง ณ วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้คำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับนี้ คือ โดยปกติภิกษุสามเณรต้องมีสังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง กับทั้งมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แต่ปรากฏว่ามีภิกษุสามเณรบางรูปเที่ยวเตร็ดเตร่ไปในที่ต่างๆ และพักค้างแรมตามบ้านเรือนติดต่อกันโดยไม่จำเป็น การประพฤติเช่นนี้ไม่เหมาะสมกับสมณวิสัยเป็นที่ตำหนิติเตียนของประชาชนทั่วไป ประกอบกับเรื่องนี้ได้มีพระมหาสมณาณัติ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๕๗ กำหนดวิธีดำเนินการต่อภิกษุสามเณรที่ประพฤติดังกล่าวอยู่แล้ว แต่ยังกระจัดกระจายและไม่สอดคล้องกับเหตุการณ์ในปัจจุบันทำให้ไม่สะดวกแก่การนำมาใช้การบริหารการคณะสงฆ์จึงสมควรประมวลและปรับปรุงออกเป็นคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบคำสั่งมหาเถรสมาคม
เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย
พ.ศ. ๒๕๒๘

หลักการ

ออกคำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย

เหตุผล

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑ มหาเถรสมาคมในยุคนั้นได้ประกาศให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัยมีหลักฐานปรากฏอยู่ในหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๖ ความว่า "มหาเถรสมาคมประชุมหารือว่า การศึกษาพระธรรมวินัยเวลานี้เจริญแพร่หลายมากขึ้น แต่ภิกษุสามเณรที่ยังมิได้ศึกษาก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะไม่มีระเบียบกวดขันปล่อยให้เป็นไปตามใจสมัครเห็นว่าควรจะวางระเบียบกวดขันให้ศึกษาทั่วถึงกันจึงให้ประกาศว่า ภิกษุมีพรรษายังไม่ถึง ๕ และสามเณรรูปใดที่ยังไม่มีวิทยฐานะเป็นนักธรรมชั้นใดชั้นหนึ่ง ให้เจ้าอาวาสกวดขันให้เรียนธรรมวินัยทุกรูป ถ้าภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติ มีความผิดฐานฝ่าฝืนโอวาทของเจ้าอาวาส และถ้าเจ้าอาวาสรูปใดไม่กวดขันภิกษุสามเณรในอาวาสของตน มีความผิดฐานละเลยต่อหน้าที่"

ตามประกาศฉบับดังกล่าวข้างต้น จะพึงเห็นได้อย่างแจ้งชัดว่า ท่านผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองคณะสงฆ์ระดับสูงสุด เห็นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในกรณีที่จะต้องให้ภิกษุสามเณรเล่าเรียนพระธรรมวินัย เพราะเป็นหน้าที่โดยตรงของภิกษุสามเณร และเพราะการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของภิกษุสามเณรเป็นพลวปัจจัยที่จะก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงแห่งพุทธจักรซึ่งประกอบด้วยพระศาสนา สังฆมณฑล และวัดวาอาราม เป็นตัวสืบต่ออายุพุทธจักรให้ยั่งยืนต่อไป

อันพุทธสาวกกล่าวโดยเฉพาะภิกษุสามเณรนั้น ต้องนับว่าเป็นศาสนทายาทที่มีความสำคัญต่อพระศาสนาฝ่ายหนึ่ง ความสำนึกในคุณค่าของความเป็นศาสนทายาทก็ดี ความสำนึกในเกียรติภูมิของศาสนทายาทก็ดี ยังคงมีอยู่ในตัวท่านไม่สูญหายไปไหน แต่ต้องอับเฉาลงไปบ้างในการเล่าเรียนศึกษาพระธรรมวินัย หรือในการเข้ารับการอบรมพระธรรมวินัย จะเหมากล่าวเอาว่าเพราะท่านขาดความสำนึกดังกล่าวแล้ว เห็นจะยังไม่ได้ เพราะข้อขัดข้องในการที่จะศึกษาเล่าเรียน หรือข้อขัดข้องในการที่จะเข้ารับการอบรม มิใช่จะมีเพียงประการเดียว มีอยู่หลายอย่างหลายประการด้วยกัน ซึ่งจะไม่นำมากล่าวในที่นี้ เพราะเชื่อว่ารู้ๆ กันอยู่ในหมู่เจ้าอาวาสและเจ้าคณะ ข้อขัดข้องต่างๆ ดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่พอจะแก้ไขได้ มิใช่เหลือวิสัยที่จะแก้ไขแต่ต้องร่วมมือช่วยกันแก้ในระหว่างเจ้าอาวาสและเจ้าคณะ ตลอดลงไปถึงภิกษุสามเณร

อีกประการหนึ่ง การทดสอบความรู้ในสิ่งที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา หรือในสิ่งที่ได้รับการอบรมมาในปัจจุบันนี้เป็นสิ่งมีความจำเป็น ดังนั้น ในคำสั่งนี้จึงกำหนดให้มีการทดสอบความรู้ไว้อีกโสตหนึ่ง เพื่อความเหมาะสมกับภาวการณ์ของยุค

คำสั่งมหาเถรสมาคม*

เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย

พ.ศ. ๒๕๒๘

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมออกคำสั่งมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ คำสั่งมหาเถรสมาคม เรียกว่า "คำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. ๒๕๒๘"

ข้อ ๒ คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกประกาศให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย ลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๑

ข้อ ๔ พระภิกษุมีพรรษายังไม่ถึง ๕ และสามเณรรูปใดที่ยังไม่มีวิทยฐานะเป็นนักธรรมชั้นใดชั้นหนึ่งให้เจ้าอาวาสกวดขันให้เรียนพระธรรมวินัย หรือเข้ารับการอบรมพระธรรมวินัยทุกรูป ถ้าภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ชื่อว่า ไม่ตั้งอยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส หรือประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส มีความผิดตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

อนึ่ง ถ้าเจ้าอาวาสรูปใดไม่กวดขันภิกษุสามเณรในวัดของตน ย่อมมีความผิดฐานละเลยต่อหน้าที่

ข้อ ๕ ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและเจ้าคณะเจ้าสังกัดทุกระดับจนถึงระดับจังหวัดร่วมกันจัดการโดยความอำนวยการของเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด จัดให้มีการเล่าเรียนหรือการอบรมพระธรรมวินัย ในเขตตำบลทางปกครองคณะสงฆ์นั้นๆ ในรูปแบบ ดังนี้

---

* ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๕ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๘

ก. วัดใดในเขตตำบลนั้น พอจะจัดตั้งเป็นโรงเรียนนักธรรมได้ก็ให้จัดขึ้น และให้ภิกษุสามเณรในวัดอื่นมาร่วมเรียนด้วย

ข. ถ้าภิกษุสามเณรในเขตตำบลนั้นไม่สามารถจะร่วมเรียนได้ เพราะมีเหตุขัดข้องหลายประการก็ดี วัดแต่ละวัดในเขตตำบลนั้น ไม่อาจตั้งโรงเรียนนักธรรมได้ก็ดี ต้องจัดให้มีการอบรมพระธรรมวินัยอนุโลมตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี

ข้อ ๖ การอบรมพระธรรมวินัยตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๕ ข. ให้ดำเนินการดังนี้

ก. วัดใดอันท่านเจ้าอาวาสให้ความรับรองว่าจะให้มีการอบรมพระธรรมวินัยให้แก่ภิกษุสามเณรในเขตเข้าพรรษา โดยเจ้าอาวาสจะเป็นผู้อบรมเอง หรือจะมอบหมายให้พระภิกษุอื่นอบรมแทน ให้ถือว่าวัดนั้นมีการอบรมพระธรรมวินัยแล้ว หากภิกษุสามเณรในวัดอื่นจะมาร่วมรับการอบรมด้วยก็ได้ โดยความเห็นชอบของเจ้าอาวาสวัดนั้น

ข. ในเขตตำบลทางปกครองคณะสงฆ์ใด ไม่อาจตั้งโรงเรียนนักธรรม หรือจัดให้มีการอบรมเฉพาะวัดได้ ให้เจ้าอาวาสวัดในเขตตำบลนั้น พร้อมด้วยเจ้าคณะเจ้าสังกัดถึงระดับจังหวัดจัดให้มีการอบรมพระธรรมวินัยเฉพาะกิจขึ้นในเขตเข้าพรรษา โดยจัดรวมภิกษุสามเณรในวัดนั้นๆ ให้เข้ารับการอบรมร่วมกัน ณ วัดใดวัดหนึ่งที่เห็นสมควร และต้องมีจำนวนรวมกันแล้วไม่ต่ำกว่า ๑๕ รูป ในการอบรมนั้น ให้อบรมในวันโกน วันพระ หรือวันธรรมสวนะเว้นวันปาฏิโมกข์ วันละ ๓ ชั่วโมง ให้เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอร่วมกันจัดให้มีผู้ให้การอบรมพระธรรมวินัยอนุโลมตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี

ข้อ ๗ การอบรมพระธรรมวินัยตามข้อ ๖ ข. ทางคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจะให้ความอุปถัมภ์แก่ผู้ให้การอบรม คิดเป็นรายวันที่มีการอบรมเป็นกัปปิยภัณฑ์มูลค่า วันละ ๖๐ บาท

ข้อ ๘ ให้มีการทดสอบความรู้ในแบบตอบปัญหาที่เคยเรียกกันว่า สอบนวกะอนุโลมตามหลักการสอบไล่นักธรรมสนามหลวง จะจัดให้มีการรวมที่จังหวัดแห่งเดียว หรือจะจัดแบ่งแต่ละอำเภอแต่ละตำบล ให้เจ้าอาวาสเจ้าคณะผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้จะตกลงกัน แต่ถ้าจะแบ่งสอบ แต่ละแห่งต้องมีผู้สมัครเข้าสอบไม่น้อยกว่า ๒๐ รูป

สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร จะแบ่งสอบแต่ละสำนักเรียน ก็ย่อมกระทำได้โดยไม่กำหนดจำนวนผู้สมัครสอบ

ข้อ ๙ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดเป็นผู้ออกข้อสอบ ส่วนการตรวจใบตอบของนักเรียน เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัดร่วมกันจัดการตรวจอนุโลมตามแบบตรวจนักธรรมสนามหลวง

สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร การออกข้อสอบก็ดี การตรวจใบตอบของนักเรียนก็ดี เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร หรือเจ้าสำนักเรียนนั้นๆ จะเป็นผู้ดำเนินการสุดแต่จะตกลงกัน

ข้อ ๑๐ ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดที่จะออกวุฒิบัตรให้แก่ภิกษุ สามเณร ผู้เข้าสอบไล่ได้ตามคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ส่วนในเขตกรุงเทพมหานคร จะเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร หรือเจ้าสำนักเรียนนั้นๆ สุดแต่จะตกลงกัน

ข้อ ๑๑ ให้เจ้าอาวาสและเจ้าคณะทุกระดับ จะพึงร่วมกันปฏิบัติภารกิจอันเป็นหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้สำเร็จไปด้วยดี หากมีปัญหาเกิดขึ้นในการที่จะปฏิบัติตามคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ให้เจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะกรุงเทพมหานครเสนอเรื่องไปยังมหาเถรสมาคมผ่านสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๘

(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์)
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ประกาศกรมการศาสนา

เรื่อง การเรียกคำนำหน้าชื่อของพระสงฆ์

โดยที่กรมการศาสนาพิจารณาเห็นว่า ปัจจุบันนี้ การเรียกคำนำหน้าชื่อพระสงฆ์ยังเรียกกันสับสนไม่เป็นที่ยุติแน่นอนเป็นอย่างเดียวกัน โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่ยังไม่มีสมณศักดิ์ยังใช้คำนำหน้าเรียกชื่อว่า "พระภิกษุ" ก็มี "พระ....." ก็มี สมควรที่จะได้ใช้คำนำหน้าเรียกชื่อย่ออย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นการแน่นอน ทั้งนี้เพื่อจะได้ถือปฏิบัติเป็นหลักอันเดียวกัน สำหรับพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์นั้นไม่มีปัญหาประการใด เพราะใช้เรียกชื่อตามราชทินนามสมณศักดิ์ที่ได้รับพระราชทานอยู่แล้ว จึงได้ตรวจสอบเรื่องราวประเพณีในหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๗๐ และตามเชิงอรรถข้อ ๑๕ อันเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ในหนังสือพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ แล้วนำเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา มหาเถรสมาคมในการประชุม ครั้งที่ ๑๕/๒๕๒๗ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๗ พิจารณาแล้ว มีมติเห็นชอบตามที่กรมการศาสนาเสนอ และให้ถือเป็นหลักปฏิบัติได้ดังนี้

๑. พระภิกษุธรรมดาทั่วไป ใช้คำนำหน้าชื่อว่า "พระ" เช่น พระสวัสดิ์ ควรต่อท้ายด้วยฉายา เป็นพระสวัสดิ์ สิริปุญฺโญ แต่ถ้าเป็นเปรียญตั้งแต่ ๓ ประโยคขึ้นไป ใช้คำนำหน้าชื่อว่า "พระมหา" ต่อท้ายด้วยฉายา เช่น พระมหาสวัสดิ์ สิริปญฺโญ

๒. ถ้าเป็นเจ้าอาวาส ใช้คำนำหน้าชื่อว่า "พระอธิการ" ต่อท้ายด้วยฉายา เช่น พระอธิการสวัสดิ์ สิริปญฺโญ

๓. ถ้าเป็นเจ้าคณะตำบล หรือเป็นพระอุปัชฌาย์ ใช้คำนำหน้าเรียกชื่อว่า "เจ้าอธิการ" ต่อท้ายด้วยฉายา เช่น เจ้าอธิการสวัสดิ์ สิริปญฺโญ

กรมการศาสนาจึงขอประกาศให้ใช้คำนำหน้าเรียกชื่อพระภิกษุธรรมดาทั่วไปว่า "พระ...." ใช้คำนำหน้าเรียกชื่อเจ้าอาวาสที่ไม่มีสมณศักดิ์ว่า "พระอธิการ...." ใช้คำนำหน้าเรียกชื่อเจ้าคณะตำบลและพระอุปัชฌาย์ที่ไม่มีสมณศักดิ์ว่า "เจ้าอธิการ...." ต่อท้ายชื่อด้วยฉายาตามระเบียบการคณะสงฆ์ให้เป็นแบบเดียวกันต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๒๗

(นายชำเลือง วุฒิจันทร์)
อธิบดีกรมการศาสนา

ประกาศ

ห้ามไม่ให้ภิกษุประกอบการหากินนอกธรรมเนียมของสมณะ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาวชิรญาณวโรรสพระมหาสมณะเสด็จประทับในเถรสมาคม ทรงพระปรารภถึงภิกษุผู้ประกอบการหากินนอกธรรมเนียมของสมณะว่า มีภิกษุบางรูปถูกฟ้องว่า บุกรุกที่ดินอันราษฎรเขาหวงห้าม และโค่นสร้างไว้เดิมเพื่อจะทำนา ภิกษุจะทำนาบ้าง เข้าจับจองทับที่ของราษฎรจนเกิดเป็นคดีขึ้น ภิกษุบางรูปทำการค้าขายอย่างคฤหัสถ์ ติดเงินผู้ซื้อทวงไม่ได้ ฟ้องขอยึดทรัพย์ในศาล และฟ้องขอเรียกเงินใช้จากผู้พาไปซื้อ ทรงดำริเห็นว่าภิกษุมีความเลี้ยงชีพด้วยคฤหัสถ์ เขาออกกำลังกาย กำลังความคิดได้ความเหนื่อยยากออกกำลังทรัพย์เสี่ยงได้เสี่ยงเสียประกอบการนั้นๆ จึงได้ทรัพย์เป็นผล เขายังมีแก่ใจบริจาคทรัพย์นั้นถวายบิณฑบาตและปัจจัยอย่างอื่น ทำนุบำรุงภิกษุให้ได้ความสะดวกเพื่อจะได้ปฏิบัติสืบอายุพระพุทธศาสนา ฝ่ายภิกษุเองมาประพฤติเอาอย่างคฤหัสถ์ ทำมาหากินด้วยตนแย่งชิงตัดรอนผลประโยชน์ของเขา ทำเช่นนี้หาสมควรไม่ เอาเปรียบเขาเกินไป การหากินเช่นนี้ผิดอย่างผิดธรรมเนียมของสมณะ ดังมีแจ้งในจุลศีลอันมาในบาลีฝ่ายพระสูตร พระอรรถกถาจารย์ถือเอาความนั้น กล่าวห้ามไว้ในพระวินัยด้วยทรงถือเอาพระอนุมัติของพระเถระทั้งหลายตรัสห้ามไว้ว่าอย่าให้ภิกษุประกอบการหากินผิดอย่างผิดธรรมเนียมของสมณะ เป็นการแย่งชิงกับคฤหัสถ์ เช่นแย่งที่เขาทำนา ตั้งการค้าขาย อันเป็นเหตุจะให้เป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ของเขาและจะเกิดทวงถามเป็นคดีขึ้นในศาล แต่ข้อนี้ไม่ได้หมายถึงการรับช่วยธุระทำความสะดวกให้แก่ผู้อื่น เช่นรับจัดการศพให้ และได้รับผลประโยชน์ในทางนั้น เป็นการสมนาคุณ หรือรักษาไข้เจ็บเหมือนกัน และไม่ได้หมายถึงที่นาหรือที่ธรณีสงฆ์อย่างอื่น อันเป็นกัลปนาของวัด ที่ไวยาวัจกรจะจัดให้คนเช่าถือเป็นส่วนของวัดฯ ถ้าภิกษุใดปรารถนาจะทำการหากินที่ห้ามไว้ ภิกษุนั้นจงลาสิกขาถือเป็นเป็นคฤหัสถ์เสีย ถ้าขืนทำการหากินที่ห้ามไว้ทั้งเป็นภิกษุ ความปรากฏขึ้น จักถูกสั่งให้ละการหากินนั้นเสียหรือให้สึกเสียตามรูปความ

ข้อห้ามนี้ ให้ทั่วถึงแก่สามเณรด้วย

ให้เจ้าคณะทั้งหลาย คอยสอดส่องดูในเขตของตน ถ้ามีภิกษุหรือสามเณรทำการหากินที่ห้ามไว้ จงห้ามให้เลิกเสีย ถ้ายังขืนทำอยู่ จงนำความกราบทูลขึ้นมาโดยลำดับแห่งผู้ใหญ่เหนือตน

ประกาศไว้ ณ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๖

(ลงพระนาม) **กรม-วชิรญาณวโรรส**

ประกาศ

ห้ามไม่ให้ภิกษุเป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝดอาถรรพณ์

ด้วยมีข่าวว่า มีภิกษุตั้งตนเป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝดให้คฤหัสถ์ ทำแก่บุคคลตามประสงค์ของเขา การทำเสน่ห์ยาแผดหรืออาถรรพณ์ จะเป็นไปได้จริงหรือไม่ก็ตาม แต่ภิกษุทำย่อมไม่ควรอย่างยิ่ง เพราะการทำเช่นนั้นให้แก่ผู้ใด ผู้นั้นหาได้ประพฤติสุจริตไม่ มุ่งแต่จะประพฤติทุจริตฝ่ายเดียว แต่มีความประสงค์จะให้แลเห็นว่าประพฤติสุจริต จึงต้องหาผู้รู้ทำเสน่ห์ยาแฝดแก่ผู้ที่ตนประสงค์จะได้หลงเชื่อว่าตนเป็นคนดี หรือแกล้งจะทำให้ผู้ใดผู้หนึ่งถึงความพินาศ ถ้าบุคคลประพฤติโดยซื่อสัตย์สุจริตเป็นปกติแล้ว หาต้องการผู้รู้ทำเสน่ห์ยาแฝดให้ใครๆ หลงไม่

ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ย่อมเห็นโทษในเรื่องนี้ไม่กล้าทำเลย ส่วนภิกษุผู้มีความปรารถนาเป็นบาป อยากได้ลาภยศสรรเสริญ ให้คนนับหน้าถือตา จึงกล้าทำเช่นนั้น เมื่อภิกษุทำเช่นนั้น คนโง่เขลาย่อมนิยมนับถือมาก โดยเข้าใจว่าเป็นผู้มีศีล อาจทำได้ขลังยิ่งกว่าคฤหัสถ์ทำ ส่วนผู้ที่มีปัญญาทราบชัดซึ่งความเป็นไปของภิกษุผู้ตั้งตนเป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝด ไม่นับถือเลยทีเดียว

การทำเสน่ห์ยาแฝดนั้นไม่น่าเชื่อว่าเป็นได้จริง ถ้าภิกษุผู้ทำโง่เขลา เข้าในเสียว่าอาจเป็นได้จริง ก็คงมีโทษเพราะล่วงละเมิดพระพุทธบัญญัติห้าม ถ้ารู้ตัวอยู่ว่าไม่อาจเป็นได้จริง แต่อาศัยมุ่งโลกามิส ก็ชื่อว่าลวงให้คนหลงมีโทษมากขึ้นอีก

ก็พระพุทธบัญญัติห้ามเรื่องนี้มาในจุลลวัคค์ว่า น ภิกฺขเว ติรจฺฉานวิชฺชา ปริยาปุณิตพฺพา โย ปริยาปุเณยฺย อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น ภิกฺขเว ติรจฺฉานวิชฺชา วาเจตพฺพา โย วาเจยฺย อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ดังนี้ฯ แปลว่า ภิกษุไม่ควรเรียนหรือบอกติรัจฉานวิชา ห้ามไม่ให้ภิกษุเรียนแลบอกฯ ถ้าเรียนหรือบอกต้องทุกกฏาบัติฯ

ทำเสน่ห์ยาแฝดอาถรรพณ์หรือเป็นหมอปลุกใช้ผีเหล่านั้น ชื่อว่าติรัจฉานวิชา ห้ามมิให้ภิกษุเรียนและบอกฯ ภิกษุผู้มีความปรารถนาลามกกล้าทำเสน่ห์ยาแฝดได้ ก็เพราะเรียนรู้มาแล้วโดยฝ่าฝืนพระพุทธบัญญัติ ภิกษุผู้ฝ่าฝืนพระพุทธบัญญัตินี้ มีโทษเพียงเป็นทุกกฏาบัติ แต่ก็จัดเป็นมิจฉาชีพแท้ทีเดียว เมื่อว่าตามวิบัติ ๔ ทำดังนี้ก็ชื่อว่าอาชีววิบัติฯ

ทางปกครองคณะสงฆ์เห็นว่า ภิกษุผู้ตั้งตนเป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝดหรืออาถรรพณ์ เป็นผู้เลวทรามมาก ทำให้เสื่อมเสียเกียรติคุณของตนตลอดจนคณะสงฆ์ เพราะฉะนั้นตั้งแต่บัดนี้ไป อย่าให้ภิกษุทำเสน่ห์ยาแฝดหรืออาถรรพณ์ ถ้าไม่ฟังยังขืนทำ มีผู้ฟ้องหรือมีผู้เล่า บอกเป็นหลักฐานหรือเจ้าคณะรู้เห็นเองว่า ภิกษุชื่อนี้ได้เป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝดหรืออาถรรพณ์ ให้พิจารณาความจริง จักลงโทษให้สึกภิกษุนั้นเสีย ฯ

ประกาศห้ามไว้ ณ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๗

กรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์

ประกาศ

ห้ามมิให้ภิกษุสามเณรเทศน์มหาชาติตลกคะนองเสียสมณสารูป

เรื่องการเทศน์มหาชาตินิยมกันแพร่หลายว่า เป็นเรื่องมีคติมาก จับใจผู้อ่านผู้ฟัง แม้ในเมืองไทยครั้งโบราณก็นิยม เคยมีคฤหัสถ์สวดให้อุบาสกอุบาสิกาฟัง ในกาลต่อมาเปลี่ยนเป็นภิกษุสามเณรเทศน์ เพราะเป็นเหตุปลุกความเชื่อความเลื่อมใสได้มั่นคงกว่าคฤหัสถ์สวด

ภายหลังปรากฏว่า การเทศน์มหาชาติกลายเป็นเรื่องสนุกเฮฮาขบขัน เพราะผู้เทศน์นำเรื่องไม่เป็นสาระมาแทรกแซงคลุกเคล้า ยักย้ายทำนองโลดโผนไปต่างๆ ตามใจของตน บางทีก็ยกเอามหาชาติขึ้นนำตอนต้นเพียงเล็กน้อย ตอนปลายกลายเป็นเล่นแหล่ต่างๆ แสดงอาการตลกคะนองจนเสียสมณสารูป ไม่ควรแก่วิสัยของบรรพชิต เป็นเหตุให้วิญญูชนติเตียนตลอดจนชาวต่างประเทศก็ดูหมิ่น

อาศัยเหตุนี้ มหาเถรสมาคมพิจารณาแล้วลงมติเห็นพร้อมกันให้ประกาศว่า

๑. ห้ามเทศน์แหล่ต่างๆ นอกเรื่องมหาชาติที่สำรากหยาบโลน ทำนองโลดโผน และทำตลกคะนองต่างๆ จนเสียสมณสารูป

๒. ภิกษุสามเณรประพฤติฝ่าฝืนข้อห้ามนี้ในวัดใดแขวงใด ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นเสนอเรื่องให้เจ้าคณะแขวงนั้นบังคับให้สึกเสีย แล้วรายงานให้เจ้าคณะเหนือตนทราบ ถ้าภิกษุสามเณรรูปนั้นเป็นเปรียญหรือมีสมณศักดิ์ ให้เจ้าคณะแขวงแจ้งการกระทำพร้อมทั้งหลักฐานให้เจ้าอาวาสซึ่งผู้เทศน์นั้นสังกัดอยู่ทราบ แล้วให้เจ้าอาวาสนั้นขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้สึกเสีย

๓. ถ้าเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะสนับสนุนยินยอมให้ภิกษุสามเณรกระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามนี้ ให้เจ้าคณะผู้มีอำนาจเหนือถอดเสียจากตำแหน่ง ถ้ามีสัญญาบัตรให้นำเรื่องขอเสนอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ถอดเสียจากสมณศักดิ์ และให้ออกเสียจากวัดนั้น

๔. ให้เจ้าอาวาสเจ้าคณะเป็นผู้ควบคุมและปฏิบัติการให้เป็นไปตามประกาศนี้ ทุกประการ

ประกาศแต่วันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๙

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

ประกาศ

ห้ามพระเณรไม่ให้บวชหญิงเป็นบรรพชิต

หญิงซึ่งจักได้สมมุติตนเป็นสามเณรี โดยถูกต้องพระพุทธานุญาตนั้น ต้องสำเร็จด้วยนางภิกษุณีให้บรรพชา เพราะพระองค์ทรงอนุญาตให้นางภิกษุณีมีพรรษา ๑๒ ล่วงแล้วเป็นปวัตตินี คือเป็นอุปัชฌาย์ไม่ได้ทรงอนุญาตให้ภิกษุเป็นอุปัชฌาย์ นางภิกษุณีหมดสาบสูญขาดเชื้อสายมานานแล้ว เมื่อนางภิกษุณีผู้รักษาขนบธรรมเนียมสืบต่อสามเณรีไม่มีแล้ว สามเณรีผู้บวชสืบต่อมาจากภิกษุณีก็ไม่มีเป็นอันเสื่อมสูญไปตามกัน ผู้ใดให้บรรพชาเป็นสามเณรี ผู้นั้นชื่อว่าบัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่บัญญัติ เลิกถอนที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้ว เป็นเสี้ยนหนามแก่พระศาสนา เป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ฯ

เพราะเหตุนี้ ห้ามไม่ให้พระเณรทุกนิกาย บวชหญิงเป็นภิกษุณีเป็นสิกขมานาแลเป็นสามเณรี ตั้งแต่นี้ไป ฯ

ประกาศตั้งแต่วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๑

กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์

ประกาศ
เรื่อง ภิกษุสามเณรเซ็นนาม
แสดงภาวะไม่แน่นอนว่าเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์

เนื่องด้วยพระวินิจฉัยของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และมติของมหาเถรสมาคมมีว่า ภิกษุเซ็นนามเป็นนาย.....เป็นการแสดงภาวะที่ไม่แน่นอนว่าถือเพศเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิต ปรับโทษถึงสึกมาแล้วทุกราย และคณะสงฆ์ได้ถือเป็นหลักในการพิจารณาและวินิจฉัยต่อมา ฯ

ภายหลังมีภิกษุบางรูปเซ็นนามเป็นนาย.....เช่นนั้น แต่มีหมายเหตุกำกับว่าเวลานี้เป็นภิกษุ เกิดฟ้องร้องเป็นอธิกรณ์ขึ้น เรื่องถึงมหาเถรสมาคม ฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าแม้จะมีพระมหาสมณวินิจฉัย และมติของมหาเถรสมาคมเป็นหลักอยู่แล้วก็จริง แต่เฉพาะเรื่องนี้จะปรับโทษถึงเพียงนั้น ยังไม่ถนัดทีเดียว เพราะมีหมายเหตุกำกับแสดงว่ายังถือภาวะเป็นภิกษุอยู่ แม้ถึงอย่างนั้นก็ชื่อว่าไม่ควรที่ภิกษุจะกระทำ ควรให้ประกาศห้ามเสียด้วย ฯ

อาศัยเหตุนี้ จึงประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ตั้งแต่วันที่ประกาศนี้เป็นต้นไปภิกษุสามเณรเซ็นนามเป็นนาย.....อันแสดงว่าภาวะไม่แน่นอนอย่างนั้น ถึงจะมีหมายเหตุกำกับว่า เวลานี้เป็นภิกษุสามเณรอยู่หรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่ามีผิดตามพระมหาสมณวินิจฉัยและมติของมหาเถรสมาคมดังกล่าวแล้วนั้นทุกประการ ฯ

ประกาศแต่วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๙

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม
บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

ประกาศ

ห้ามภิกษุสามเณรไปจดเลขสลากกินแบ่ง และซื้อหรือมีสลากกินแบ่งไว้เป็นของตัว

หนังสือพิมพ์ลงรูปถ่ายภิกษุกำลังนั่งจดเลขสลากกินแบ่งในสถานที่ออกสลากและลงข้อความติเตียนว่า ไม่ชอบด้วยพระวินัย สำนักงานโฆษณาการตัดข่าวส่งกองสื่อข่าวกรมธรรมการและเสนอคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นว่า ภิกษุสามเณรไปจดเลขสลากในสถานที่ชุมนุมชนก็ดี ซื้อสลากกินแบ่งในสถานที่ต่างๆ ก็ดี มีไว้เป็นของตัวก็ดี ผิดพระวินัยบัญญัติและอาณัติคณะสงฆ์ เพราะสลากกินแบ่งจัดเข้าในการพนันอย่างหนึ่ง ควรประกาศห้าม

เพราะฉะนั้น จึงประกาศห้ามภิกษุสามเณรไม่ให้จดเลขสลากกินแบ่งในสถานที่ชุมนุมชน และห้ามไม่ให้ซื้อสลากกินแบ่ง หรือมีสลากกินแบ่งไว้เป็นส่วนตัว ภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนให้เจ้าคณะเจ้าอาวาสสั่งบังคับให้ภิกษุสามเณรรูปนั้นสึกเสีย ถ้าเจ้าหน้าที่จับมาส่งพิจารณาได้ความจริงจงบังคับให้สึกเสีย

ประกาศไว้แต่วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม
บัญชาการคณะสงฆ์

ประกาศคณะสงฆ์
เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรเรียกเงินค่าเวทมนตร์ และห้ามทดลองของขลัง

ด้วยปรากฏว่า มีภิกษุบางรูปเห็นแก่อามิส มุ่งลาภสักการะ ตั้งตนเป็นอาจารย์ปลุกเสก ลงเลขยันต์ที่ศีรษะบ้าง ที่หน้าผากบ้าง ตามเนื้อตามตัวบ้าง เพื่ออยู่คงต่อศัตราอาวุธ สอนเวทมนตร์เพื่อแคล้วคลาดศัตราอาวุธ โดยเรียกเงินจากผู้มาขอเรียนบ้าง มาขอให้ปลุกเสกบ้าง เป็นการผิดสมณวิสัยจัดเข้าในอาชีววิบัติ มีโทษทางพระวินัยเสื่อมความเชื่อความเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชน

อนึ่ง เพื่อเรียกร้องความสนใจจากประชาชน ภิกษุผู้ตั้งตนเป็นอาจารย์ ยังให้ทดลองของขลังความศักดิ์สิทธิ์ของเวทมนตร์ที่สอนให้และปลุกเสกให้ด้วยการยิง ฟัน แทง ด้วยศัตราอาวุธซึ่งเป็นการเสี่ยงอันตราย ไม่ใช่ข้อปฏิบัติตนในทางพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาที่ดำรงอยู่และเจริญแพร่หลายมามิใช่ด้วยการกระทำเช่นนี้ ตรงข้ามกลับเป็นที่ตำหนิของสาธุชน เพราะไม่ทนต่อการพิสูจน์ทั้งเป็นช่องทางให้พาลชนช่วยโฆษณาชวนให้คนหลงเชื่อเพื่อทุจริตโดยแอบอ้างยึดเอาเป็นอาชีพอันมิชอบ เป็นความเสื่อมเสียแก่คณะสงฆ์และพระศาสนา

ความจริงในเรื่องนี้ ทางคณะสงฆ์ก็ได้มีประกาศของสมเด็จพระสังฆราชเจ้าห้ามเป็นระเบียบอยู่แล้ว แม้เช่นนั้นก็ยังมีภิกษุบางรูปพยายามหลบเลี่ยงระเบียบนั้น ฝ่าฝืนประพฤติกันอยู่

เพราะฉะนั้น เพื่อธำรงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย จึงประกาศให้ภิกษุสามเณรทราบทั่วกันว่า การเรียกเงินค่าเวทมนตร์ก็ดี การทดลองของขลังก็ดี เป็นพฤติการณ์ที่ไม่ชอบของภิกษุ สามเณร นับเป็นความผิดตามประกาศห้ามไม่ให้ภิกษุเป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝด อาถรรพณ์ของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า ลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ ถ้าภิกษุสามเณรรูปใดประพฤติล่วงละเมิด เมื่อพิจารณาได้ความจริง ให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะในท้องที่ที่เกิดอธิกรณ์ลงโทษให้สึกเสีย แล้วรายงานตามลำดับจนถึงพระสังฆมนตรี

ประกาศ ณ วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๕

สมเด็จพระวันรัต
สังฆนายก

ประกาศคณะสงฆ์
เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรแสดงตนเป็นอาจารย์ บอกเลขสลากกินแบ่งหรือสลากกินรวบ

ด้วยคณะสังฆมนตรีได้ประชุมปรึกษาว่า ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่า มีพระภิกษุสามเณรบางรูปแสดงตนเป็นอาจารย์ขลัง บอกเลขสลากกินแบ่ง สลากกินรวบ หรือบอกใบ้หวยชนิดต่างๆ ให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นเหตุให้ประชาชนหลงเชื่อ และหมกมุ่นในการพนัน ไม่ประกอบอาชีพโดยชอบ ประพฤติผิดศีลธรรม กระทำผิดกฎหมายของบ้านเมือง การที่ภิกษุสามเณรประพฤติเช่นนั้นไม่ชอบด้วยพระธรรมวินัยผิดวิสัยของสมณะ

เพราะฉะนั้น คณะสังฆมนตรีจึงให้ประกาศห้ามพระภิกษุสามเณรแสดงตนเป็นอาจารย์และบอกเลขสลากกินแบ่ง หรือสลากกินรวบ หรือบอกใบ้หวยชนิดต่างๆ หากพระภิกษุรูปใดสามเณรรูปใดประพฤติฝ่าฝืนประกาศนี้ ให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะลงทัณฑกรรมหรือปัพพาชนียกรรมจนถึงให้สึกเป็นที่สุด

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑ กันยายน ๒๔๙๘

สมเด็จพระวันรัต

สังฆนายก

ประกาศคณะสงฆ์

เรื่อง ห้ามการแสวงหาลาภด้วยวิธีออกบัตรคล้ายธนบัตรรัฐบาล

ด้วยปรากฏว่า ได้มีการแสวงหาลาภด้วยวิธีออกบัตรคล้ายธนบัตรรัฐบาลชนิดราคา ๑๐๐ บาท เรียกว่า ธนบัตรขวัญถุงบ้าง ธนบัตรมหาลาภบ้าง คณะสังฆมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่าการทำเช่นนั้นสอเจตนาหลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อในทางที่ผิด จึงให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ขออารักขาไปยังกระทรวงมหาดไทยกับแจ้งให้กระทรวงการคลังทราบครั้งหนึ่งแล้ว และกระทรวงการคลังก็ขอให้กำชับวัดทั้งหลาย ให้งดเว้นการกระทำดังกล่าวแล้วนั้นโดยทั่วกัน

คณะสังฆมนตรีจึงพิจารณาอีกครั้งหนึ่งคงเห็นว่า การแสวงหาลาภด้วยวิธีเช่นนั้นสอเจตนาหลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อในทางที่ผิด ไม่ชอบด้วยพระวินัยพุทธบัญญัติมีโทษทั้งปัณณัตติวัชชะและโลกวัชชะ เป็นมิจฉาชีพ เป็นการนำความเสื่อมเสียแก่วัดและคณะสงฆ์ตลอดถึงพระพุทธศาสนา ไม่ชอบด้วยนโยบายของกระทรวงการคลัง อันผู้มีศีลเป็นที่รักไม่พึงทำเช่นนั้น จึงมีมติให้ห้ามพระภิกษุสามเณรและวัดทั้งหลายมิให้แสวงหาลาภด้วยวิธีออกบัตรคล้ายธนบัตรรัฐบาลทุกชนิดหรือบัตรอื่นในทำนองเดียวกัน

อาศัยมติคณะสังฆมนตรีนี้ จึงประกาศห้ามพระภิกษุสามเณรและวัดทั้งหลาย มิให้แสวงหาลาภด้วยวิธีออกบัตรคล้ายธนบัตรรัฐบาลทุกชนิด หรือบัตรอื่นในทำนองเดียวกัน

ถ้าพระภิกษุสามเณรฝ่าฝืนละเมิดประกาศนี้ ให้เจ้าอาวาส เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะตรวจการภาค แล้วแต่กรณี จัดการสึกเสีย

ถ้าคฤหัสถ์ทำในนามของวัด ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นขออารักขา

ถ้าคฤหัสถ์ทำในนามของวัดที่ไม่จริง ให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จัดการตามกฎหมาย

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๘

สมเด็จพระวันรัต

สังฆนายก

ประกาศคณะสงฆ์
เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรประกอบอาชีพเป็นหมอ หรือแพทย์รักษาโรค

ด้วยในปัจจุบันนี้ปรากฏว่า มีพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาประกอบอาชีพเป็นหมอหรือแพทย์รักษาโรคต่างๆ แก่คฤหัสถ์ชายหญิง โดยลักษณะเป็นแพทย์แผนโบราณบ้าง แพทย์แผนปัจจุบันบ้าง เช่น ตั้งสำนักงานตรวจและรักษาโรคต่างๆ ปรุงยาออกจำหน่าย ฉีดยา ผ่าตัด เป็นต้น ทั้งนี้ ได้เคยมีพระภิกษุรักษาโรค และฉีดยาแก่คนไข้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือขาดหลักวิชาการแพทย์ เป็นเหตุให้คนไข้มีอาการสลบจนเกิดเป็นคดีอาญามีตัวอย่างมาแล้ว

เรื่องนี้คณะสังฆมนตรีได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำดังกล่าวนี้เป็นการประกอบอาชีพอย่างคฤหัสถ์ ซึ่งบรรพชิตไม่สมควรกระทำ เพราะอาจนำความเสื่อมเสียมาสู่พระศาสนา และเป็นการกระทำที่ผิดพระวินัย ผิดวิสัยของสมณะ นอกจากนี้ยังเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายทางราชอาณาจักร เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการแพทย์ และพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลป์ด้วย

เพราะฉะนั้น คณะสังฆมนตรีจึงลงมติให้ประกาศห้ามพระภิกษุสามเณรประกอบอาชีพเป็นหมอหรือแพทย์รักษาโรคต่างๆ แก่คฤหัสถ์ชายหญิง โดยลักษณะดังกล่าวแล้ว

ถ้าพระภิกษุสามเณรรูปใดประพฤติฝ่าฝืนประกาศนี้ให้เจ้าอาวาส เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะตรวจการภาค แล้วแต่กรณีจัดการลงทัณฑกรรมหรือปัพพาชนียกรรมจนถึงให้สึกเป็นที่สุด โดยสมควรแก่ความผิด

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙

สมเด็จพระวันรัต

สังฆนายก

ประกาศคณะสงฆ์

เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรพักแรมในสถานที่เป็นที่รังเกียจทางพระวินัย

ด้วยปรากฏว่า พุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาได้ตำหนิติเตียนพระภิกษุสามเณร ผู้พักแรมในโรงแรมซึ่งทางคณะสงฆ์ได้วางระเบียบห้ามไว้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๖ หรือในสถานที่พักตากอากาศสาธารณะของคฤหัสถ์ชายหญิง เพราะสถานที่เช่นนั้นเป็นที่พักแรมของคฤหัสถ์ชายหญิง ไม่สมควรที่พระภิกษุสามเณรจะเข้าไปพักแรมร่วมสถานที่เดียวกันอันเป็นที่น่ารังเกียจพระวินัยพุทธบัญญัติคณะสังฆมนตรีจึงมีมติ ให้ประกาศเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

๑. ห้ามพระภิกษุสามเณรมิให้เข้าไปพักแรมในโรงแรม ซึ่งเป็นที่พักแรมของคฤหัสถ์ชายหญิงหรือในสถานที่พักตากอากาศสาธารณะของคฤหัสถ์ชายหญิง

๒. ถ้าพระภิกษุสามเณรผู้เดินทาง จำเป็นต้องพักแรมในระหว่างทาง ก็ให้เข้าไปขออาศัยพักแรมในวัดใกล้เคียง หรือในสถานที่ซึ่งควรแก่สมณะ ที่จัดไว้สำหรับพระภิกษุสามเณรโดยเอกเทศอันไม่เป็นที่รังเกียจทางพระวินัย

๓. พระภิกษุสามเณรผู้เดินทาง ต้องปฏิบัติให้สมควรแก่ความเป็นพระภิกษุสามเณรที่ดีตามทางพระวินัยให้สนใจเอื้อเฟื้อในคมิกวัตรและอาคันตุกวัตร เมื่อเข้าไปขออาศัยพักแรมในวัดใดๆ จงปฏิบัติให้ชอบด้วยกติกาของวัดนั้นๆ

๔. ถ้าปรากฏว่า พระภิกษุสามเณรเข้าไปพักแรมในโรงแรมเป็นที่พักของคฤหัสถ์ชายหญิงก็ดีในสถานที่พักตากอากาศสาธารณะของคฤหัสถ์ชายหญิงก็ดี ให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะท้องถิ่นซึ่งอยู่ในเขตนั้น จัดการให้พระภิกษุสามเณรผู้ละเมิดประกาศออกไปจากสถานที่เช่นนั้น

ก. ถ้าพระภิกษุสามเณรนั้นไม่เชื่อฟัง ให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะท้องถิ่นซึ่งอยู่ในเขตนั้นขออารักขาทางบ้านเมืองในฐานล่วงละเมิดประกาศคณะสงฆ์ และจัดการให้เป็นไปโดยชอบด้วยประกาศนี้

ข. ถ้าพระภิกษุสามเณรนั้นประพฤติเสียหายทางพระวินัยให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะท้องถิ่นซึ่งอยู่ในเขตนั้น จัดการให้เป็นไปโดยชอบด้วยพระวินัยพุทธบัญญัติ และอาณัติคณะสงฆ์แล้วรายงานให้เจ้าคณะเหนือทราบ

๕. ให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ขอความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยแจ้งประกาศคณะสงฆ์นี้ แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่น และขอความร่วมมือกับผู้จัดการโรงแรมและผู้จัดการสถานที่พักตากอากาศสาธารณะ เพื่อให้ประกาศคณะสงฆ์ได้ผลธำรงไว้ซึ่งความเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนสืบต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๑

สมเด็จพระวันรัต

สังฆนายก

ประกาศคณะสงฆ์
เรื่อง เกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์

ด้วยปรากฏว่า ได้มีการเปิดฟังเพลงทางวิทยุดังลั่น ดูละครดูมวย ทางโทรทัศน์ในวัดบางวัด ทั้งได้มีผู้พบเห็นพระภิกษุสามเณรยืนดูโทรทัศน์ปะปนกับคฤหัสถ์ตามหน้าบ้านหรือตามที่สาธารณะเป็นที่ครหา ไม่น่าเลื่อมใส

คณะสังฆมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า การเปิดวิทยุดังเกินสมควร เป็นการไม่สมควรโดยทั่วไปดังที่ราชการได้ประกาศห้ามแล้ว เมื่อการเปิดเช่นนั้นมีในวัด ทั้งเปิดฟังในรายการภาคบันเทิง เช่น เพลงหรือละครยิ่งไม่สมควร ทางคณะสงฆ์ได้เคยประกาศให้เจ้าอาวาสแนะนำตักเตือนพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดเกี่ยวกับการเปิดวิทยุฟังภายในวัดอย่าให้ผิดพระวินัยและก่อความรำคาญแก่ผู้อื่นมาครั้งหนึ่งแล้ว โทรทัศน์ก็เช่นเดียวกัน เมื่อเปิดดูละครเต้นรำ และมวย เป็นต้น ซึ่งผิดพระวินัยผิดวิสัยของสมณะเป็นการไม่สมควร เพราะเป็นข้าศึกหลักกุศลเข้ากันกับสิ่งที่ไม่สมควร ขัดกันต่อสิ่งที่ควร ตามหลักใหญ่แห่งข้อสำหรับอ้างอนุโลมในพระวินัย ไม่เหมาะสมแก่สถาบันของวัด ของสมณะผู้ประพฤติพระวินัย ทั้งเมื่อไปยืนดูตามหน้าบ้านหรือตามที่สาธารณะก็ยิ่งไม่สมควร แม้พระอรหันต์ผู้ได้ทิพย์จักษุ พระบรมศาสดาก็ตรัสห้ามดูสิ่งที่มิใช่วิสัยของพระสาวก

เพราะฉะนั้น เพื่อป้องกันเหตุเสื่อมเสียดังกล่าว คณะสังฆมนตรีจึงมีมติให้ประกาศห้ามพระภิกษุสามเณรดังต่อไปนี้

วิทยุ

ห้ามเปิดวิทยุดังเกินสมควรในวัด ห้ามเปิดฟังเพลง ดนตรี หรือละคร เป็นต้น ในภาคบันเทิงซึ่งผิดพระวินัย ผิดวิสัยสมณะเว้นไว้แต่มีงานเกี่ยวกับคฤหัสถ์ในวัด แต่ก็ให้รู้จักพอดี ให้กำชับกวดขันศิษย์ อุปัฏฐากหรือผู้อาศัย ให้ปฏิบัติตามประกาศนี้ ให้สังวรในการใช้วิทยุเครื่องเล็ก ห้ามถือหรือใส่ย่ามเปิดฟังไปในถนนหลวงหรือในที่สาธารณะต่างๆ

โทรทัศน์

ห้ามเปิดโทรทัศน์ดูละคร เต้นรำ และมวย เป็นต้น ซึ่งผิดพระวินัย ผิดวิสัยสมณะ แม้เป็นเรื่องที่ควรดู ห้ามเปิดให้มีเสียงดังเกินสมควร เว้นไว้แต่มีงานเกี่ยวกับคฤหัสถ์ในวัด แต่ก็ให้รู้จักพอดี ให้กำชับศิษย์อุปัฏฐากหรือผู้อาศัยให้ปฏิบัติตามประกาศนี้เช่นเดียวกับวิทยุ ห้ามเที่ยวยืนดูโทรทัศน์ตามหน้าบ้านหรือตามที่สาธารณะทั่วไป

พระคณาธิการหรือพระภิกษุสามเณรรูปใด ประพฤติฝ่าฝืนละเมิดข้อห้ามตามประกาศนี้ ให้พระคณาธิการผู้มีอำนาจเหนือลงโทษละเมิดจริยาพระคณาธิการ ถ้าเป็นพระภิกษุสามเณรในวัดให้เจ้าอาวาสวัดนั้นลงโทษฐานละเมิดอำนาจเจ้าอาวาส

ขอให้เจ้าคณะทุกชั้น เจ้าอาวาส ตรวจตราดูแลวัดและพระภิกษุสามเณรในสังกัดให้ปฏิบัติตามประกาศนี้โดยทั่วกัน

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๐๓

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

สังฆนายก

ประกาศคณะสงฆ์
เรื่อง เกี่ยวกับกล้องถ่ายรูป กล้องส่องทางไกล

ด้วยปรากฏว่า ได้มีพระภิกษุสามเณรบางรูป ถือหรือสะพายกล้องถ่ายรูป เที่ยวถ่ายรูปบุคคลและสถานที่ในที่ต่างๆ ส่องกล้องดูบุคคลเป็นต้น ที่ไม่เป็นสมณสารูป

คณะสังฆมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า ความประพฤติเช่นนี้เป็นเหตุเสื่อมศรัทธาเลื่อมใสของผู้พบเห็น แม้ผู้ไม่รู้พระวินัยได้พบเห็นว่า ก็รู้ได้ด้วยความรู้สึกอย่างสามัญว่าไม่ควรแก่สมณะ

ในบัดนี้ ปรากฏว่าได้มีชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอันมากสนใจในพระพุทธศาสนา มักสังเกตพฤติการณ์ต่างๆ ในวัดตลอดถึงความประพฤติของพระภิกษุสามเณร จึงสมควรที่ทุกๆ วัดและพระภิกษุสามเณรทุกรูปพึงสังวร ไม่ให้เกิดมีพฤติการณ์และความประพฤติเป็นที่ครหาเสื่อมศรัทธาเลื่อมใส

เพราะฉะนั้น เพื่อป้องกันเหตุเสื่อมเสียดังกล่าว คณะสังฆมนตรีจึงมีมติให้ประกาศห้ามพระภิกษุสามเณรถือหรือสะพายกล้องถ่ายรูปเที่ยวไปในที่ต่างๆ ห้ามถ่ายรูปบุคคลหรือสถานที่ในที่ต่างๆ อย่างคฤหัสถ์ ห้ามส่องกล้องดูบุคคลเป็นต้น ที่ไม่เป็นสมณสารูป

พระคณาธิการ หรือพระภิกษุสามเณรรูปใดประพฤติฝ่าฝืนละเมิดข้อห้ามตามประกาศนี้ ให้พระคณาธิการผู้มีอำนาจเหนือลงโทษฐานละเมิดจริยาของพระคณาธิการ ถ้าเป็นพระภิกษุสามเณรในวัด ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นลงโทษฐานละเมิดอำนาจเจ้าอาวาส

ขอให้เจ้าคณะทุกชั้น เจ้าอาวาส ตรวจตราดูแลวัด และพระภิกษุสามเณรในสังกัดให้ปฏิบัติตามประกาศนี้โดยทั่วกัน

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๐๓

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

สังฆนายก

ประกาศคณะสงฆ์
เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปเกี่ยวข้องกับวัด หรือสำนักสงฆ์ที่สร้างไม่ถูกต้อง

คณะสังฆมนตรีพิจารณาเห็นว่า ในบัดนี้มีผู้สร้างวัดหรือสำนักสงฆ์ขึ้นในที่ของตนเองบ้าง ในที่สาธารณะบ้าง โดยไม่ถูกต้องตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ที่ออกตามความในมาตรา ๔ และมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นการละเมิดต่อกฎหมายบ้านเมือง และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่พระราชอาณาจักรและคณะสงฆ์อยู่เนือง จึงมีมติให้ประกาศห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปเกี่ยวข้องกับวัดหรือสำนักสงฆ์ เช่นนี้โดยการ

๑. เข้าไปเป็นหัวหน้าจัดการ

๒. เข้าไปเป็นที่ปรึกษาหรือผู้ช่วย

๓. เข้าไปพำนักแรมคืนที่นั่น

ถ้าปรากฏว่าพระภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืน ให้พระคณาธิการผู้ปกครองในถิ่นนั้นปฏิบัติดังนี้

๑. ให้เจ้าคณะตำบลจัดการห้ามปรามแล้วรายงานไปยังคณะกรรมการสงฆ์อำเภอ

๒. ถ้ายังฝ่าฝืน ให้คณะกรรมการสงฆ์อำเภอ

ก. ลงโทษฐานฝ่าฝืนแก่พระภิกษุสามเณรรูปนั้นตามควรแก่กรณี

ข. แจ้งเหตุการณ์ และขออารักขาไปยังนายอำเภอท้องถิ่น แล้วรายงานไปยังคณะกรรมการสงฆ์จังหวัด

๓. ถ้ายังฝ่าฝืน ให้คณะกรรมการสงฆ์จังหวัด

ก. ปิดประกาศห้ามพระภิกษุสามเณรไว้ในวัด หรือสำนักสงฆ์ที่สร้างไม่ถูกต้องนั้น

ข. แจ้งพฤติการณ์ และขออารักขาไปยังคณะกรรมการจังหวัดท้องถิ่นแล้วรายงานพฤติการณ์แก่สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๐๕

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

สังฆนายก

ประกาศมหาเถรสมาคม
เรื่อง ป้องกันภัยยาเสพติด

มหาเถรสมาคม ได้พิจารณาเห็นว่า ในปัจจุบัน มียาเสพติดรูปแบบต่างๆ แพร่ระบาดในหมู่ประชาชนกระจายไปทั่ว เป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจ และสังคม กระทบถึงศีลธรรม และวัฒนธรรมของชาติ

รัฐบาลได้ดำเนินการ เพื่อป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอย่างมีระบบชัดเจน มหาเถรสมาคมได้เคยมีมติ ๓ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ ให้เจ้าคณะผู้ปกครอง และเจ้าอาวาส ให้ความร่วมมือกับทางราชการในการป้องกันภัยยาเสพติดให้โทษ

ครั้งที่ ๒ เห็นชอบให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ครั้งที่ ๓ แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงาน ศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

เพื่อให้การป้องกันยาเสพติดให้โทษมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น จึงให้พระสังฆาธิการ เจ้าคณะทุกระดับ และเจ้าอาวาส ปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. ชี้แจง แนะนำ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด

๒. ชี้แจง แนะนำ ประชาชนที่อยู่ใกล้วัด และประชาชนทั่วไป

๓. ร่วมกับมหาวิทยาลัย วิทยาลัย วิทยาเขต โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาอื่นใดที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัด หรือใกล้วัด แนะนำ หรือโดยวิธีการอื่นใดที่เหมาะสม

ทั้งนี้ มุ่งเน้นภัยแห่งยาเสพติด ให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล

ประกาศ ณ วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๑๙/๒๕๔๔
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๒๙๑/๒๕๔๔

เรื่อง การให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๑๙/๒๕๔๔ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สำนักงาน ป.ป.ส. มีหนังสือที่ นร ๑๖๑๓/๒๔๔๓๕ ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๔ ขอให้กรมการศาสนาร่วมลงนามในข้อตกลง ๓ ฝ่าย คือกรมการศาสนา กรมการแพทย์ และสำนักงาน ป.ป.ส. เรื่อง การให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยมีสาระสำคัญดังนี้

๑. จัดให้มีหน่วยงานกลางในการสนับสนุนข้อมูลในการสงเคราะห์และฟื้นฟู

๒. ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการคัดเลือกวัด คัดกรองผู้ป่วย การส่งต่อผู้ป่วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

๓. ร่วมพัฒนาพระภิกษุผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสงเคราะห์และฟื้นฟูเป็นระบบในทิศทางเดียวกัน ถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพ

๔. ประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน การติดตาม การประเมินผล พัฒนาวิธีการดำเนินงาน หรือปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ในส่วนของกรมการศาสนา วัดที่ตั้งเป็นศูนย์สงเคราะห์ผู้ป่วยโรคเอดส์ และผู้ติดยาเสพติด จะทำหน้าที่ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยใช้หลักธรรมทางศาสนา

กรมการศาสนาพิจารณาแล้วเห็นสมควรนำเสนอที่ประชุมเพื่อโปรดทราบ

ที่ประชุมรับทราบ

(นายไพบูลย์ เสียงก้อง)
อธิบดีกรมการศาสนา

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๒๐/๒๕๔๔
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๓๑๘/๒๕๔๔

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๐/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๔ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระพุฒาจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม เสนอว่า กรมการศาสนา กรมการแพทย์ และสำนักงาน ป.ป.ส. ได้มีพิธีลงนามร่วมกัน เพื่อให้วัดที่มีความพร้อมให้ความอนุเคราะห์ในการจัดตั้งเป็นศูนย์สงเคราะห์ และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ทำหน้าที่ในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ในการนี้ เห็นควรให้มีคณะกรรมการประสานงานศูนย์สงเคราะห์ และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

ที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นชอบตามที่เสนอ และให้แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงาน ประกอบด้วย

๑. พระธรรมปริยัติโสภณ	วัดไตรมิตรวิทยาราม	ประธานกรรมการ
๒. พระธรรมสิทธิเวที	วัดสระเกศ	รองประธานกรรมการ
๓. พระเทพกวี	วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	รองประธานกรรมการ
๔. พระเทพเวที	วัดชนะสงคราม	กรรมการ
๕. พระเทพวิมลโมลี	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๖. พระเทพรัตนมุนี	วัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย	กรรมการ
๗. พระราชปริยัติวิลก	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการ
๘. พระราชวิสุทธิโมลี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	กรรมการ
๙. พระศรีสิทธิเมธี	วัดดุสิดาราม	กรรมการ

๑๐. อธิบดีกรมการศาสนา กรรมการ

๑๑. ผู้อำนวยการสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ประสานงานกับเจ้าคณะผู้ปกครองวัด และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และให้ดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องรอรับรองรายงานการประชุม

(นายไพบูลย์ เสียงก้อง)
อธิบดีกรมการศาสนา
เลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๒๒/๒๕๔๔
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๓๗๑/๒๕๔๔

เรื่อง ป้องกันภัยของยาเสพติด

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๒/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๔ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระพุฒาจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม เสนอว่า ปัจจุบัน มียาเสพติดรูปแบบต่างๆ แพร่ระบาดในหมู่ประชาชนกระจายไปทั่ว เป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจและสังคม กระทบถึงศีลธรรมและวัฒนธรรมของชาติ

รัฐบาลได้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ตามที่ทราบอยู่แล้ว จึงเห็นสมควรให้พระสังฆาธิการทุกระดับ มีส่วนช่วยป้องกันภัยยาเสพติดให้โทษ

ที่ประชุมพิจารณาแล้ว ลงมติให้เจ้าคณะปกครองทุกระดับ และเจ้าอาวาสชี้แจง แนะนำพระภิกษุสามเณรในปกครอง รวมทั้งประชาชนในท้องที่ซึ่งวัดตั้งอยู่ให้ทราบพิษภัยของยาเสพติด

อนึ่ง ให้ออกประกาศมหาเถรสมาคม เพื่อให้เจ้าคณะ และเจ้าอาวาสทราบและปฏิบัติ

ให้กรมการศาสนา แจ้งเจ้าคณะใหญ่ทุกหน และเจ้าคณะภาคทุกภาคทราบ พร้อมทั้งแจ้งเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดทราบ เพื่อแจ้งให้เจ้าอาวาสทุกวัดในเขตปกครองทราบ รวมทั้งแจ้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการทราบ และให้ดำเนินการได้ทันทีโดยไม่ต้องรอรับรองรายงานการประชุม

(นายสุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์)
รองอธิบดี รักษาราชการแทน
อธิบดีกรมการศาสนา

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๒๘/๒๕๔๕
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๔๔๕/๒๕๔๕

เรื่อง นโยบายสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๘/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๕ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า ข้าราชการ พนักงานศาสนการ และลูกจ้างของสำนักงานฯ ซึ่งมีหน้าที่สนองงานของคณะสงฆ์และของรัฐบาล สมควรที่จะประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ข้าราชการสังกัดอื่นๆ และประชาชนทั่วไป ควรที่จะให้ข้าราชการ พนักงานศาสนการ และลูกจ้างของสำนักงานฯ สมาทานศีล ๕ เดือนละ ๑ ครั้ง โดยได้รับความเห็นชอบจากนายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรี ให้กำกับดูแลงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้ว

ที่ประชุมรับทราบ และได้ตั้งข้อสังเกตว่า ควรจะมีการสมาทานศีลทุกวันธรรมสวนะ

(นายสุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์)
รองอธิบดีกรมการศาสนา รักษาการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๒๙/๒๕๔๕
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๔๖๕/๒๕๔๕

เรื่อง โครงการถวายความรู้พระสังฆาธิการ

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๙/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับงบประมาณสำหรับดำเนินการอบรมถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้ได้รับทราบบทบาทและหน้าที่ ตลอดทั้งเทคนิควิธีการบริหารการจัดการวัด กฎ ระเบียบของมหาเถรสมาคม และแนวทางด้านวิปัสสนาธุระ เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในปีงบประมาณ ๒๕๔๕ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยสถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนาได้รับงบประมาณเพื่อดำเนินการ ดังนี้

๑. โครงการอบรมพระกัมมัฏฐาน จำนวน ๗ รุ่น ระยะเวลาอบรม ๑๑ วัน (คณะสงฆ์มหานิกาย ๖ รุ่น คณะสงฆ์ธรรมยุต ๑ รุ่น)

๒. โครงการถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ได้รับแต่งตั้งใหม่ จำนวน ๑ รุ่นๆ ละ ๑๐๐ รูป ระยะเวลาอบรม ๑๕ วัน

สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๔๖ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยสถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนาได้รับงบประมาณดำเนินการดังนี้

๑. โครงการถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ จำนวน ๔ รุ่นๆ ละ ๑๐๐ รูป ระยะเวลาอบรม ๑๐ วัน

รุ่นที่ ๑ อบรมระหว่างวันที่ ๗ - ๑๖ มกราคม ๒๕๔๖ (หนกลาง)
รุ่นที่ ๒ อบรมระหว่างวันที่ ๓ - ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ (หนกลาง)
รุ่นที่ ๓ อบรมระหว่างวันที่ ๔ - ๑๓ มีนาคม ๒๕๔๖ (หนตะวันออก)
รุ่นที่ ๔ อบรมระหว่างวันที่ ๒๑ - ๓๐ เมษายน ๒๕๔๖ (คณะสงฆ์ธรรมยุต)

๒. โครงการประชุมสัมมนาพระอุปัชฌาย์ จำนวน ๑ รุ่นๆ ละ ๑๐๐ รูป ระยะเวลาอบรม ๓ วัน ระหว่างวันที่ ๖ - ๗ พฤษภาคม ๒๕๔๖ ผู้เข้ารับการอบรมประกอบด้วย

พระอุปัชฌาย์ในหนกลาง จำนวน ๒๕ รูป
พระอุปัชฌาย์ในหนเหนือ จำนวน ๒๕ รูป
พระอุปัชฌาย์ในหนตะวันออก จำนวน ๒๕ รูป
พระอุปัชฌาย์ในหนใต้ จำนวน ๒๕ รูป

๓. โครงการอบรมพระกัมมัฏฐาน จำนวน ๓ รุ่นๆ ละ ๑๐๐ รูป ระยะเวลาอบรม ๑๑ วัน

รุ่นที่ ๑ อบรมระหว่างวันที่ ๒๐ - ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๖
พระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร ๓๑ รูป
พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ - ๖ รวม ๖๙ รูป
รุ่นที่ ๒ อบรมระหว่างวันที่ ๑๗ - ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๖
พระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร ๒๕ รูป
พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๗ - ๑๒ รวม ๗๕ รูป
รุ่นที่ ๓ อบรมระหว่างวันที่ ๑ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๔๖
พระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร ๒๒ รูป
พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ - ๑๘ รวม ๗๒ รูป

อนึ่ง การจัดอบรมถวายความรู้พระสังฆาธิการในปีงบประมาณ ๒๕๔๕ และ ๒๕๔๖ ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการช่วงนอกฤดูเข้าพรรษา และไม่ตรงกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบ

ที่ประชุมรับทราบ และให้มีคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ ประกอบด้วย

๑. พระพรหมเมธี	วัดเทพศิรินทราวาส	ประธานกรรมการ
๒. พระพรหมวชิรญาณ	วัดยานนาวา	รองประธานกรรมการ
๓. พระธรรมวรเมธี	วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	กรรมการ
๔. เลขานุการเจ้าคณะใหญ่		กรรมการ
๕. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ		กรรมการ
๖. ผู้อำนวยการสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม		กรรมการ
๗. ผู้อำนวยการกองกลาง		กรรมการ
๘. นายพิศาล แช่มโสภา		กรรมการ

๙. ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา	กรรมการและเลขานุการ
๑๐. นายอรัญ วิธีเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้มีหน้าที่พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเน้นการบำเพ็ญประโยชน์ (สาธารณประโยชน์ และการศึกษาสงเคราะห์) และให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รายงานการฝึกอบรมพระสงฆ์ที่ใช้งบประมาณแผ่นดินให้รองนายกรัฐมนตรีทราบ และให้ดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องรอรับรองรายงานการประชุม

(นายสุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์)
รองอธิบดีกรมการศาสนา รักษาราชการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๑/๒๕๔๖
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๕/๒๕๔๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้พระสงฆ์ร่วมรณรงค์ให้ประชาชนสมาทานศีล ๕

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๖ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า ด้วยรัฐบาลได้มีนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน อาทิปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทุจริตคอรัปชั่น ปัญหาการแตกแยกในครอบครัวที่เป็นสาเหตุสำคัญให้เกิดปัญหาแก่เด็กและเยาวชน ปัญหาการหลอกลวงกล่าวร้ายซึ่งกันและกัน และที่สำคัญได้แก่ ปัญหายาเสพติด ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ ทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียทั้งกำลังคนและงบประมาณในการป้องกันและแก้ไขอย่างมากมายมหาศาล

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า วิธีการหนึ่งที่สามารถจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวของรัฐบาลได้ก็คือ การรณรงค์ให้ประชาชนนำข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่เรียกว่ามนุสสธรรม อันได้แก่ ศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด ดังนั้น รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ซึ่งได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีให้กำกับดูแลงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง ได้ให้ความเห็นชอบให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกคนของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สมาทานศีล ๕ เป็นประจำทุกเดือน เพื่อเป็นแบบอย่างแก่บุคคลทั่วไป ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การที่จะช่วยในการป้องกันแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองให้ประสบผลสำเร็จอย่างจริงจังได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย โดยเฉพาะพระสงฆ์สามารถให้ความร่วมมือกับรัฐบาลได้ โดยการช่วยอนุเคราะห์ในการปลูกฝัง อบรม แนะนำ สั่งสอน ตลอดจนจัดทำป้ายในวัดเพื่อรณรงค์ชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวศีล ๕ อย่างจริงจัง

ให้เป็นที่ยอมรับกันในสังคมว่า ศีล ๕ เป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานของพุทธศาสนิกชนทุกคน ก็จะสามารถช่วยให้การป้องกันแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จได้แบบยั่งยืน เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาที่บุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหา โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะมีหนังสือนมัสการขอความร่วมมือจากคณะสงฆ์ทุกวัดทั่วราชอาณาจักร เพื่อดำเนินการในเรื่องนี้ พร้อมทั้งจักได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานถวายต่อไป

ที่ประชุมรับทราบ

(นายสุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์)
รองอธิบดีกรมการศาสนา รักษาการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

มติมหาเถรสมาคม

ครั้งที่ ๕/๒๕๔๖

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๘๓/๒๕๔๖

เรื่อง ปรับปรุงหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ได้รับแต่งตั้งใหม่

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๕/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้นำโครงการถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ได้รับแต่งตั้งใหม่ ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ ถวายที่ประชุมมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบ ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๙/๒๕๔๕ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ที่ประชุมมีมติรับทราบ และแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการขึ้น ๑ คณะ โดยมี พระพรหมเมธี เป็นประธาน พระพรหมวชิรญาณ เป็นรองประธาน และคณะกรรมการดังกล่าวได้ประชุมเมื่อวันจันทร์ ที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๕ ณ ห้องประชุมสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ประชุมมีมติดังนี้

หลักสูตรการถวายความรู้แบ่งเป็น ๓ หมวดวิชา คือ

๑. หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป

๒. หมวดวิชาเฉพาะสาขา

๓. หมวดวิชาเสริม

ที่ประชุมมีมติเปลี่ยน "หมวดวิชาเสริม" (เดิม) เป็น "หมวดวิชาเลือก"

หมวดวิชา

ในแต่ละหมวดวิชาที่ประชุมมีมติปรับเปลี่ยนชั่วโมงแต่ละวิชา ทั้ง ๓ หมวดวิชา ลดจากเดิม จำนวน ๑๒๐ ชั่วโมง เป็นจำนวน ๙๙ ชั่วโมง ในแต่ละหมวดวิชา คือ

วิชาวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคม

วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

วิชาการป้องกันปัญหายาเสพติด

วิชาการจัดสวนสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางอบรมปีงบประมาณ ๒๕๔๖

ที่ประชุมมีมติมอบให้ฝ่ายเลขานุการปรับปรุงตารางอบรมให้เป็นไปตามหลักสูตรใหม่ และให้ลดวันเกี่ยวกับอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน จาก ๔ วัน เป็น ๓ วัน

ที่ประชุมรับทราบ

(นายสุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์)
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๘/๒๕๔๖
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๑๒๕/๒๕๔๖

เรื่อง เชิญชวนชาวพุทธร่วมใจต้านภัยยาเสพติด

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๘/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๖ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคมได้พิจารณา เรื่อง การตรวจการณ์คณะสงฆ์ โดยได้กำหนดการจัดประชุมพระสังฆาธิการไว้ ดังนี้

๑. ให้เจ้าคณะใหญ่จัดประชุมเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเลขานุการ ปีละ ๒ ครั้ง ๆ ละ ๑ วัน โดยเริ่มเดือนมีนาคม ส่วนครั้งต่อไปสุดแต่จะกำหนดตามความเหมาะสม

๒. ให้เจ้าคณะภาคจัดประชุมเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัดและเลขานุการ ปีละ ๒ ครั้ง ๆ ละ ๑ วัน

๓. ให้เจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขานุการ ปีละ ๒ ครั้ง ๆ ละ ๑ วัน

๔. ให้เจ้าคณะภาคร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปีละ ๑ ครั้ง ๆ ละ ๑ วัน

เมื่อดำเนินการเสร็จแล้วให้รายงานมหาเถรสมาคมทราบ โดยผ่านเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับนั้น

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า ตามที่มหาเถรสมาคมได้รับทราบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเชิญชวนพุทธศาสนิกชนร่วมใจต้านภัยยาเสพติด ด้วยการปฏิบัติตามแนวศีล ๕ โดยขอความร่วมมือวัดทุกวัดทั่วราชอาณาจักร ช่วยอบรม แนะนำ สั่งสอน ตลอดจนจัดทำป้ายในวัดเพื่อชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวศีล ๕ อย่างจริงจัง แล้วนั้น

บัดนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรขอความอนุเคราะห์บรรจุเรื่องนี้ไว้ในวาระการประชุมพระสังฆาธิการทุกระดับ และให้พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นชักชวนหรือเน้นให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามแนวศีล ๕ ทุกครั้ง ในการเทศน์และการสอนเพื่อให้เป็นรูปแบบและเอกลักษณ์ของชาวพุทธที่ต้องมีศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ที่ประชุมพิจารณาแล้วลงมติอนุมัติตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเสนอ และให้แจ้งเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดทราบ เพื่อแจ้งให้วัดทุกวัดในเขตปกครองทราบ และถือปฏิบัติ พร้อมทั้งแจ้งให้เจ้าคณะใหญ่และเจ้าคณะภาคทราบ

(นายสุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์)
เลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๒๐/๒๕๔๖
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๓๖๕/๒๕๔๖

เรื่อง การใช้คำนำหน้านามของพระภิกษุสามเณร

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๐/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๖ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า ตามที่ปรากฏว่า สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ออกแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรจากฐานข้อมูลการทะเบียน โดยใช้คำว่านาย นำหน้านาม - ฉายา ของพระสงฆ์ อาทิ พระเมธีธรรมาจารย์ เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร วัดมหาธาตุฯ กรงเทพมหานคร ถูกแก้ไขเป็นนายเมธีธรรมาจารย์ ผ่องสุภาพ และกรมการปกครองได้มีหนังสือขอข้อมูลเกี่ยวกับสมณศักดิ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้คำนำหน้านามของพระภิกษุสามเณร นั้น

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือเป็นการภายในกับเจ้าหน้าที่สำนักทะเบียนกลางแล้ว ได้ข้อสรุปเบื้องต้น ดังนี้

๑. การระบุสมณศักดิ์ที่ได้รับพระราชทานของพระภิกษุในทะเบียนราษฎรของวัด ให้พิจารณาดำเนินการตามหลักฐานหนังสือสุทธิประกอบกับหลักฐานการได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ของพระภิกษุ และเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานทะเบียนราษฎร ให้ระบุชื่อตัว ชื่อสกุล ของพระภิกษุประกอบด้วย โดยวงเล็บต่อท้ายสมณศักดิ์ที่ได้รับพระราชทาน

๒. การใช้คำนำหน้านามพระภิกษุที่ไม่เคยได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ในทะเบียนราษฎรของวัด ให้ใช้คำว่า "พระ" เป็นคำนำหน้านาม โดยให้ใช้คำว่า "พระ" แล้วตามด้วย ชื่อตัว ชื่อสกุล ของพระภิกษุ

๓. การใช้คำนำหน้านามของสามเณรในทะเบียนราษฎรของวัด ให้ใช้คำว่า "สามเณร" เป็นคำนำหน้านาม โดยให้ใช้คำว่า "สามเณร" แล้วตามด้วย ชื่อตัว ชื่อสกุล ของสามเณร

สำนักทะเบียนกลางจะได้ดำเนินการตรวจสอบทะเบียนราษฎรของวัดในพื้นที่ หากพบว่ามีข้อบกพร่อง หรือมีการลงรายการที่ไม่สอดคล้องตามข้อสรุปนี้ จะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง ทั้งนี้ ในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขรายการจะปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง มิให้พระภิกษุ สามเณร ได้รับความเดือดร้อน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาแล้ว เห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดพิจารณา และขอดำเนินการทันที โดยไม่ต้องรอรับรองรายงานการประชุม

ที่ประชุมพิจารณาแล้วลงมติให้ความเห็นชอบ และให้ดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องรอรับรองรายงานการประชุม

(นายสุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์)
เลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๒๒/๒๕๔๖
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๔๑๑/๒๕๔๖

เรื่อง รายงานผลการปฏิบัติงาน กรณีพระภิกษุสามเณรต่างด้าวชาวกัมพูชา

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๒/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๖ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับการประสานจากคณะทำงานของนายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ ประธานคณะอนุกรรมการอำนวยการติดตามการปราบปรามปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง เพื่อร่วมดำเนินการตรวจสอบที่พักสงฆ์ธรรมจักรคีรี (เขาทุ่งวัว) ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ในวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๔๖ นั้น ในการนี้เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้เดินทางไปร่วมดำเนินการกับคณะของ นายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองศรีราชา และเจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จากการตรวจสอบที่พักสงฆ์ ดังกล่าว พบว่ามีพระภิกษุสามเณรชาวกัมพูชาหลบหนีเข้าเมืองอาศัยอยู่จำนวน ๑๕ รูป จึงได้นิมนต์เจ้าคณะตำบลทุ่งสุขลามาทำการสึกเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการจับกุม พระสายัน เตชพโล นามสกุล สังข์ศิริ อายุ ๖๑ พรรษา ๗ รองหัวหน้าที่พักสงฆ์ ซึ่งรับว่าเป็นผู้ดูแลและให้ที่พักพิงอาศัยแก่พระภิกษุสามเณรชาวกัมพูชา พระสายันยอมรับผิดและสมัครใจลาสิกขา เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงนำตัวไปดำเนินคดี ฐานให้ที่พักพิงอาศัยแก่บุคคลต่างด้าวตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ต่อมาภายหลังทราบว่า หัวหน้าที่พักสงฆ์ธรรมจักรคีรี คือพระสมพร กิตฺติญาโณ นามสกุล บัวนิล อายุ ๖๑ พรรษา ๑๓ ขณะที่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบ พระสมพรเกรงกลัวต่อความผิดได้ขอร้องให้พระสายัน รองหัวหน้าที่พักสงฆ์เป็นผู้รับผิดแทน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า พระสมพร กิตฺติญาโณ มีพฤติการณ์ไม่ชอบ คือแจ้งบัญชีรายชื่อพระภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษาที่พักสงฆ์ธรรมจักรคีรี ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง และพระสมพร กิตฺติญาโณ ในฐานะหัวหน้าที่พักสงฆ์ได้ให้ที่พักพิงแก่พระภิกษุสามเณรต่างด้าวชาวกัมพูชาที่หลบหนีเข้าอยู่อาศัยในที่พักสงฆ์ เป็นการประพฤติฝ่าฝืนพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ และได้ถวายเรื่องให้เจ้าคณะจังหวัดชลบุรีพิจารณาทางการปกครองคณะสงฆ์แล้ว จึงเห็นสมควรเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบ และมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดเพื่อแจ้งวัดในเขตปกครองให้เข้มงวดกวดขันและระมัดระวังบุคคลต่างด้าวที่มาพำนักอาศัยอยู่ในวัด

ที่ประชุมรับทราบ

(นายสุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์)
เลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๖
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๔๘๕/๒๕๔๖

เรื่อง โครงการปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๖ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า เนื่องจากภัยภายในพระพุทธศาสนา เกิดจากการที่พุทธศาสนิกชนไม่ศึกษาและปฏิบัติตามพุทธธรรม ทำให้ไม่สามารถนำพุทธธรรมมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ หากรัฐบาลรับหลักการและเห็นชอบกับนโยบายเรื่องการศึกษาปฏิบัติธรรม จะเกิดผลดีหลายด้าน จึงควรกระตุ้นให้พุทธศาสนิกชนมีการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง เริ่มด้วยการสนับสนุนส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่สนใจได้มีการปฏิบัติธรรม โดยการฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดทำโครงการนี้เพื่อปลูกจิตสำนึกในการทำงานบริการประชาชนอย่างเป็นสุข ตามระบบราชการใหม่ และเพื่อรับสนองงานคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบ

ที่ประชุมรับทราบ พร้อมทั้งขออนุโมทนา และเมื่อรัฐบาลให้ความเห็นชอบโครงการแล้ว ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินำเสนอมหาเถรสมาคมอีกครั้งหนึ่ง

พลตำรวจโท

(อุดม เจริญ)

เลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๘
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๑๗๕/๒๕๔๘

เรื่อง ขอความเห็นชอบหลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส และระดับเจ้าคณะตำบล

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันพระสังฆาธิการ

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๔๘ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า ตามคำสั่งมหาเถรสมาคมที่ ๓/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล โดยมีหน้าที่พิจารณาจัดทำหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและให้รายงานผลการดำเนินงานแก่มหาเถรสมาคม นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล จำนวน ๑๘ รูป/คน ที่แต่งตั้งโดยมหาเถรสมาคม ได้ประชุม เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เพื่อจัดทำหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบลจนแล้วเสร็จ และมีมติให้ฝ่ายเลขานุการ จัดส่งรายงานการประชุมให้คณะกรรมการ ฯ ตรวจสอบ แก้ไข และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ปรากฏว่ามีคณะกรรมการหลายท่าน เห็นควรแก้ไขชื่อหลักสูตร ดังนี้

๑. "หลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล" ควรแก้ไขเป็น "หลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล"

๒. "หลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่" ควรแก้ไขเป็น "หลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส" เพื่อให้ชื่อหลักสูตรทั้งสองสอดคล้องกัน รายละเอียดตามหลักสูตร ฯ และร่างหลักสูตร ฯ ที่แนบถวายในที่ประชุม

๒. "หลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่" ควรแก้ไขเป็น "หลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส" เพื่อให้ชื่อหลักสูตรทั้งสองสอดคล้องกัน รายละเอียดตามหลักสูตร ฯ และร่างหลักสูตร ฯ ที่แนบถวายในที่ประชุม

คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบลเสนอขอความเห็นชอบ

๑. การเปลี่ยนแปลงชื่อหลักสูตรทั้ง ๒ หลักสูตร

๒. ร่าง "หลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล"

ที่ประชุมพิจารณาแล้วลงมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบลเสนอ

จึงเรียนมาเพื่อดำเนินการต่อไป

(นางจุฬารัตน์ บุณยากร)
ผู้อำนวยการสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

บรรณานุกรม

๑. ชำเลือง วุฒิจันทร์, ไพโรจน์ กิตติโฆษณ์, เสวก ทองเดช, **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, จัดพิมพ์ถวายพระสังฆาธิการเพื่อเป็นคู่มือในการบริหารงาน โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖

๒. กรมการศาสนา, **คู่มือการปฏิบัติงานของกรมการศาสนา สำหรับศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอ**, โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๙

๓. สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์, **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม**, โรงพิมพ์การศาสนา

๔. วัดไตรมิตรวิทยาราม, **กฎหมายพระสงฆ์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์**, จัดพิมพ์ในโอกาสที่ พระเทพปัญญาเมธี วัดไตรมิตรวิทยาราม ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะภาค ๘ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

๕. พระธรรมปริยัติโมลี เจ้าคณะภาค ๙, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, จัดพิมพ์ถวายแก่พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙, โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐

๖. กรมการศาสนา, **คู่มือปฏิบัติงานด้านศาสนา**, โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑

๗. แถลงการณ์คณะสงฆ์, **กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓, ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) เล่มที่ ๘๖ ฉบับพิเศษ**, วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๑, โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑

๘. **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม**, จัดพิมพ์ในวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๔๖ พระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ พระเทพเวที (ประกอบ วีรเสฏโฐ), สหธรรมิก, ๒๕๔๑

๙. แถลงการณ์คณะสงฆ์, **กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๕ (พ.ศ. ๒๕๔๕) เล่มที่ ๙๐ ตอนที่ ๑๒**, วันที่ ๒๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕, โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๕

๑๐. พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์), **การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค ๑ - ๒**, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕

๑๑. แถลงการณ์คณะสงฆ์, **กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๖ (พ.ศ. ๒๕๔๖) เล่มที่ ๙๑ ตอนที่ ๕**, วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๖, โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.

๑๒. พระราชกิจจานุเบกษา หน้าที่ ๑ เล่มที่ ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๓๔ ก วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๔๗